

**Олександр
Петрик**

Директор департаменту
економічного аналізу, досліджень
та прогнозування Національного
банку України

Тривалий час в Україні точиться дискусії щодо доцільності запровадження режиму інфляційного таргетування. Значну увагу цим питанням приділяє у своїх публікаціях і «Вісник НБУ». Автор дослідження у формі запитань і відповідей розглядає основні проблеми застосування режimu інфляційного таргетування в переходній економіці. Зауважимо, що викладені в статті міркування є авторською точкою зору і можуть не виражати офіційну позицію Національного банку України.

Дослідження /

Інфляція в Україні: проблеми, ризики, перспективи

Сучасна світова економічна теорія і практика повністю переосмислила сутність діючої до середини 1970-х років парадигми інфляції у контексті її впливу на економічне зростання. Раніше вважалося, що помірна інфляція стимулює економічний розвиток. Нині ж уже теоретично обґрунтовано і практично підтверджено, що будь-яка країна може добитися довготривалої позитивної економічної динаміки лише за умови забезпечення стабільної і низької інфляції. З огляду на це переглядається і роль центральних банків як основних державних інституцій, котрі разом з урядами опікуються цінами, тобто ставлять перед собою мету підтримувати невеликі і стабільні рівні інфляції. Але, на жаль, в Україні періодично висловлюються сумніви щодо доцільності практичного впровадження концепції цінової стабільності, ведуться дискусії щодо оптимальної помірного рівня інфляції, ставиться під сумнів твердження про те, що інфляція має бути лише низькою і стабільною.

Чому висока і нестабільна інфляція є неприйнятною для економіки?

Насамперед тому, що унеможливлюється забезпечення високої довгострокової економічної динаміки, адже нестабільна, висока, а тим більше зростаюча інфляція разом із непрозорим та недосконалім законодавством спричиняється до невизначеності з боку всіх учасників економічного процесу щодо прийняття рішень (передусім про кредитування та інвестування на тривалу перспективу). І як наслідок скорочуються темпи зростання інвестицій у реальний сектор економіки та знижується кредитна активність, орієнтована на довгі строки погашення кредитів. Якщо ж узяти до уваги, що в Україні структура інвестицій в основний капітал за джерелами фінансування є традиційно недосконалою, то ситуацію можна оцінити ще критичніше.

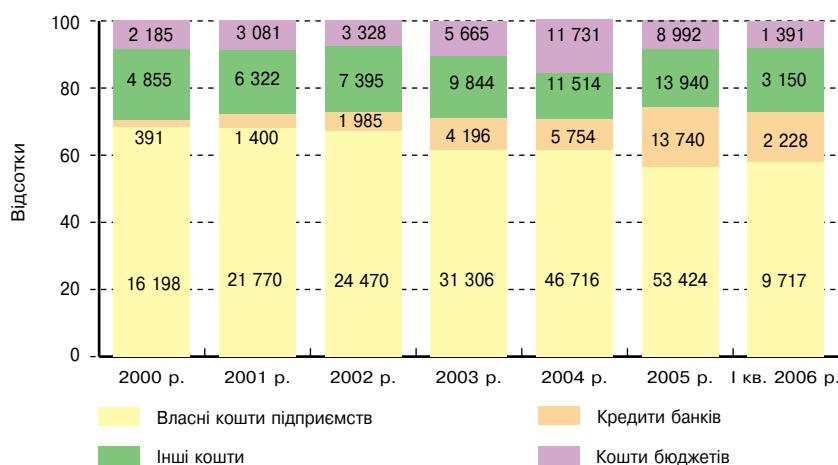
Посудіть самі: українські інвестиції в основний капітал фінансуються переважно за рахунок власних коштів

підприємств, однак їх можливості щодо самофінансування зменшуються. Неважаючи на те, що обсяги банківських кредитів доволі швидко зростають (так, за останні шість років їх частка у загальному обсязі фінансування інвестицій в основний капітал подвоїлася, сягнувши 14.8%), вони ще не відіграють належної ролі. Адже недостатня норма прибутку багатьох підприємств не дає їм змоги активніше звертатися до послуг банків, особливо за довгостроковими кредитами. Мало того, аналіз структури вітчизняного кредитування доводить, що збільшення обсягів довгострокових позик в основному викликане суттєвою активізацією банків у наданні кредитів населенню на купівлю нерухомості, автомобілів, інших товарів тривалого користування. Це, звичайно, свідчить про поліпшення умов для задоволення споживчих потреб населення, однак не є визначальним чинником сталого економічного зростання, до того ж є додатковим потенційним фактором ризику для банківської і фінансової системи загалом.

Водночас унаслідок серйозних ризиків, у тому числі й через значну невизначеність із майбутніми рівнями інфляції, не відбувається суттєвих зрушень у нарощуванні обсягів інвестиційних та інноваційних кредитів.

Нестабільне макроекономічне середовище та непевність щодо того, в якуму напрямі змінюватиметься інфляція у тривалій перспективі, позначаються і на структурі банківських кредитів за видами економічної діяльності як в Україні, так і в інших державах із переходними економіками. Так, якщо у нас попит на кредитні кошти значною мірою генерується галузями швидкого обігу, а саме підприємствами оптової і роздрібної торгівлі, то в країнах, де інфляцію знижено до 3—4% за рік та створено стабільну законодавчу базу для захисту прав кредиторів, запит на кредитні ресурси більшою мірою формують сфери, відповідальні за розвиток і основного капіталу, і так званого людського (освіта, охорона здоров'я, комунікації). Певною мірою завдяки цьому забезпечуються стабільні темпи зро-

Графік 1. Структура інвестицій в основний капітал за джерелами фінансування

стання у довгостроковій перспективі.

Стосовно зовнішніх інвестицій, то поки що вони не можуть стати істотним фактором високої довгострокової економічної динаміки в Україні. Незважаючи на те, що останнім часом суттєво (скажімо, за 2005 рік — на 8 млрд. долларів США) збільшилися обсяги прямих іноземних інвестицій, залучених у країну, їх обсяг на душу населення (приблизно 350 долларів США) на порядок менший, ніж у країнах — нових членах ЄС. Детально не зупиняючись на причинах такої ситуації, зауважу, що разом із прозорою та сталою законодавчою базою макроекономічна стабільність (зокрема низька інфляція) є основною передумовою для залучення прямих іноземних інвестицій. Порівняльний аналіз економік країн, що розвиваються, та країн із переходною економікою доводить, що від четверті до третини економічного зростання у цих державах забезпечується саме за рахунок прямих іноземних інвестицій. Вони здійснюються як безпосередньо через внески у відтворення основного капіталу, так і працюють опосередковано завдяки підвищенню продуктивності у зв'язку із залученням нових технологій, управлінських ноу-хау тощо. Тому інвестори потребують визначеності щодо інфляційного розвитку на десятиріччя наперед.

Другим, і, до речі, тісно пов'язаним із першим, комплексним аргументом на користь необхідності підтримки в Україні стабільних і низьких рівнів інфляції є такий: висока й особливо нестабільна інфляція не дає змоги знижувати рівень відсоткових ставок комерційних банків. Унаслідок цього не лише підвищується вартість грошових/фінансових ресурсів, а й виникають додаткові витрати бюджету на

обслуговування боргу, зростають валютні ризики для економіки. Чому?

Передусім нагадаємо, що номінальна відсоткова ставка є сумою реальної ставки, очікуваної інфляції та премії за ризик. Отже, для того, щоб знизити процентні ставки, слід добитися зменшення очікуваної інфляції і премії за ризик, яка також більшою мірою визначається рівнем інфляційних очікувань. Це добре ілюструється економічною ситуацією 2002 року, коли в країні спостерігалася навіть дефляція споживчих цін на рівні -0.6% в розрахунку грудень до грудня, а відсоткові ставки (внаслідок непевності економічних агентів у збереженні цих тенденцій у подальшому) знизилися протягом року лише на 4.4% відсоткового пункту, загальний же їх рівень залишився високим.

Якщо незважаючи на проголошенні майбутнього зниження індексу цін інфляційні очікування суспільства значні, уряд потрапляє у своєрідну пастку, намагаючись розмістити свої цінні папери за ставками, що відповідають поточним рівням або нижчим рівням, визначенім в урядових

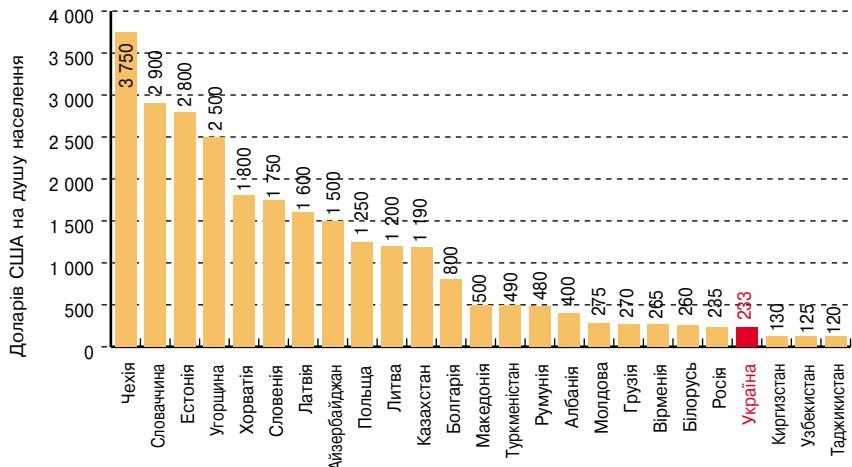
програмах на майбутнє. Адже внаслідок високих інфляційних очікувань макроекономічні агенти не зацікавлені у придбанні державних паперів за цією дохідністю. З іншого боку, підвищення дохідності за державними цінними паперами буде дуже витратним для бюджету, якщо уряд та НБУ справді мають намір досягти нижчих рівнів інфляції в майбутньому. Тому питання довіри до політики влади, зокрема і щодо зниження інфляції, стає визначальним.

Ситуація може ускладнюватися тим, що у зв'язку зі значною різницею у ставках запозичень на внутрішньому і зовнішньому ринках стрімко збільшується приватний борг в іноземній валюті, а в підсумку підвищуються валютні ризики для економіки. До речі, саме цей фактор спричинив фінансові кризи у Мексиці, країнах Азії, Бразилії та Росії.

Третій аргумент — це загроза втрати цінової конкурентоспроможності держави. Як відомо, значною мірою вона визначається динамікою реального ефективного обмінного курсу (РЕОК), котрий, у свою чергу, розраховується шляхом порівняння із номінальними обмінними курсами гривні щодо валют країн — торговельних партнерів, а також рівнів інфляції в Україні та в цих державах. І якщо інфляція в Україні вища за середньозважений її рівень у наших партнерів, то за інших однакових умов навіть за незмінного номінального обмінного курсу це є втратою цінової конкурентоспроможності економіки.

Дані, наведені на графіку 3, засвідчують, що починаючи з 2003 року РЕОК в Україні майже на 10% змінився переважно за рахунок вищої порівняно з іншими країнами інфляції. Серед усіх наших торговельних партнерів лише в Росії вона була більшою за українську.

Графік 2. Прямі іноземні інвестиції (кумулятивно за 1990–2003 роки)

І нарешті, четвертий аргумент — висока інфляція вкрай несправедлива із соціальної точки зору, оскільки є додатковим податком на тих, чиї доходи або активи деноміновані у національній валюті. Як правило — це найбідніші люди, котрі найменш захищені від зниження купівельної спроможності національної валюти.

Висока інфляція не дає більшій частині населення повною мірою користуватися плодами зростання національного доходу, який “з’їдає” інфляція. Лише невелика група населення зі значними доходами здатна хеджувати доходи від зростання цін, вкладаючи кошти в інші активи, що захищають від інфляції (нерухомість, валюта, дорогоцінні метали).

Висока інфляція стимулює зниження норми заощаджень серед населення і, природно, потенційні масштаби коштів, що могли б бути залучені банками для здійснення їх кредитної діяльності. Крім того, внаслідок високої інфляції активізуються процеси доларизації економіки.

Перелік аргументів можна продовжити. Однак, на мою думку, і наведених вище достатньо, щоб переконатись у необхідності для економіки і населення саме низької і стабільної інфляції. І тут постає логічне запитання: яким же чином цього можна досягти?

Як досягти низької і стабільної інфляції?

На жаль, універсальних рецептів економічна теорія і практика ще не виробили. Однак починаючи з 1989 року дедалі більше країн (і, що важливо, в тому числі — з транзитними економіками) розв’язує проблему забезпечення низької і стабільної інфляції, застосовуючи систему інфляційного таргетування.

У чому привабливість інфляційного таргетування?

Інфляційне таргетування (ІТ) — це насамперед інструмент економічної політики держави, який дає змогу підвищити ефективність такої політики задля досягнення визначених цілей щодо низької і стабільної інфляції та прийнятих темпів економічного зростання. Інакше кажучи, ІТ в жодному разі не розглядається як панацея від високої інфляції, а обирається для того, щоб поліпшити якість економічної політики, провести необхідні реформи в економічній, фінансовій та соціальній сферах. Тому можна вважати, що ІТ є певним каталізатором позитивних змін в економіці.

Разом з тим, якщо перехід до ІТ

формально декларується, але не супроводжується кроками з пришвидшення структурних змін, удосконалення фіiscalnoї та бюджетної політики, соціальних програм, то бажаного результату від ІТ (втім, як і від будь-якого іншого режиму монетарної політики) не буде. Йдеться про те, що запровадження ІТ потребує паралельного удосконалення інших складових економічної політики.

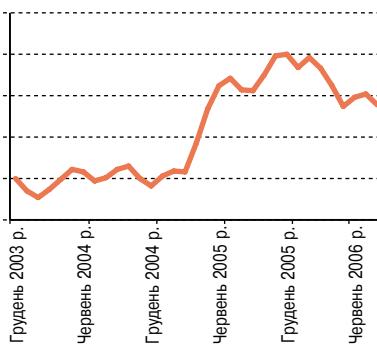
Водночас ця система диктує і центральному банку, і уряду, і парламенту необхідність запровадження більшої відкритості, прозорості рішень, зобов’язує створити необхідні умови для переходу до ІТ: розвивати фінансові ринки, чіткіше координувати грошово-кредитну і фіiscalну політику, досягти інституціональної згоди та злагоджених дій центрального банку й уряду щодо заходів зі зниженням інфляції, підвищити реальний рівень політичної та інструментальної незалежності НБУ, передбаченої Законом “Про Національний банк України”.

У цьому контексті часто висловлюється сумнів щодо того, що важливіше: спершу створити передумови для ІТ чи запроваджувати його відразу? Такий підхід має схоластичний характер, оскільки зміни, яких потребує економіка для свого динамічного розвитку за умови низької і стабільної інфляції, потрібні за будь-якого монетарного режиму. Тим більше, що досвід усіх країн, котрі перейшли до ІТ, засвідчує, що у разі його впровадження потрібен певний переходний період, тривалість якого варіюється залежно від поточного рівня інфляції, ступеня розвитку фінансових ринків, сучасного стану економіки, готовності суспільства і керівництва країни прийняття ідею ІТ і рухатися до повного впровадження цього режиму.

Для ілюстрації коротко зупинимось на практиці Чилі та Польщі.

Чилі, як і всі латиноамериканські

Графік 3. Індекс реального ефективного обмінного курсу гривні в 2004—2006 роках (12.2003 р. = 1)

країни, мала негативний досвід гіперінфляції, низки політичних та економічних криз протягом багатьох десятиріч. Однак за останні 25—30 років ця країна провела низку економічних та соціальних реформ, що дало їй змогу підвищити ВВП за паритетом купівельної спроможності на душу населення із 2.7 тисячі доларів США у 1980 році до 12 тисяч доларів у 2005-му. У 1991 році Чилі проголосила про перевідход до режиму ІТ з одночасним продовженням структурних реформ. Переходний період тривав 10 років, за який інфляція знизилася з 28 до 3%, курсовий коридор поступово розширився з ±5 до ±15%. При цьому середній темп приросту ВВП за 1991—2001 роки становив 6%. Починаючи з 2002 року у Чилі перейшли до плаваючого курсу з повним таргетуванням інфляції, яка знизилася до 2—4%.

Так само успішно пройшли реформи й у Польщі. А після проголошення переходу до ІТ у 1999 році (перехідний період тривав 6 років) було досягнуто таких результатів: інфляція знизилася до 1.5—3.5%, валютний коридор розширився із ±2% до ±15%, ВВП зростав щороку в середньому на 5%. Нині тут також діє вільно плаваючий курс, а ВВП за паритетом купівельної спроможності на душу населення зріс із 9 тисяч доларів США у 1999 році до 13 тисяч доларів у 2005-му.

Стосовно основних характеристик режиму інфляційного таргетування, то зазвичай потрібно досягти інституціональної домовленості між урядом та центральним банком (потрібен відповідний закон) про підтримання цінової стабільності як пріоритетної цілі монетарної політики. Адже рішення про переход до ІТ не повинно ухвалюватись лише центральним банком, воно має бути погодженим з урядом, на якому лежить значна частина відповідальності за динаміку рівня цін.

Довіра до дієвості переходу до інфляційного таргетування суттєво підвищиться у разі, якщо цей перехід буде визначений як частина ширшого пакета економічних реформ

Як правило, реалізація такого пакета супроводжується зміною у відносних цінах, які асоціюються зі змінами у бюджетній сфері і зокрема у політиці субсидування, тарифів та податків. Це є суттєвим викликом для прихильників переходу до ІТ, однак йому можна протиставити певний рівень інфляції, допустимий діапазон її варіації, відповідні темпи дезінфляції та інші аргументи. Наприклад, труднощі контролювання

інфляції протягом дезінфляційного періоду можуть бути подолані за допомогою встановлення ширшого діапазону можливих відхилень, ніж це допускається в країнах із ІТ (стандартні відхилення становлять $\pm 1\%$ від цілей, які використовують країни, що таргетують низьку та стабільну інфляцію).

Слабкість фінансової системи може утруднювати дію монетарної політики (як, утім, і будь-якого іншого монетарного режиму). Тому ІТ спричиняється до посилення пруденційного регулювання та активізації інших реформ у фінансовій сфері.

Після дезінфляційного періоду оголошують середньострокову цифрову ціль щодо інфляції, яка має бути абсолютно реалістичною для досягнення. Дуже важливо розробити прозору стратегію монетарної політики, котра спонукатиме виробити зрозумілий план дій, цілей та рішень на основі розуміння каналів взаємовпливу між інструментами політики та інфляцією (трансмісійний механізм). Крім зазначених вище, необхідними є такі умови:

- ◆ незалежність, чіткий механізм підзвітності і прозорість монетарної політики центрального банку. Тут ідеться виключно про те, що центральний банк є, з одного боку, незалежним у використанні своїх інструментів для досягнення цілі щодо інфляції, яка за режиму ІТ може визначатися урядом самостійно або спільно із центральним банком, а з іншого — від можливого політичного тиску на центральний банк;
- ◆ здоровий стан державних фінансів та стала макроекономічна стабільність;
- ◆ добре розвинута фінансова система;
- ◆ якісна методологія для здійснення прогнозу інфляції.

В Україні деякі з передумов уже створено, деякі — лише започатковуються. Зокрема, ми маємо повноцінний Закон “Про Національний банк України”, багато його статей є прийнятною законодавчою базою для переходу до режиму цінової стабільності. Є й інші позитиви. Тому нині важливо зосередити зусилля на створенні передумов із механізмів, яких поки що немає.

Як саме працює режим інфляційного таргетування?

Економічна теорія і практика підтверджують, що рівень цін у довгостроковому періоді найбільшою мірою визначається зростанням грошової пропозиції та інфляційних очікувань суспільства. У короткостроковому ж періоді до цих двох факторів додається інші, приміром, вплив шоків

на товарних ринках, зміна розмірів тарифів або цін, що регулюються адміністративно. Тому основна перевага ІТ порівняно з іншими монетарними режимами полягає в тому, що шляхом підвищення довіри суспільства, бізнесу до монетарної політики центробанку знижується рівень інфляційних очікувань і як перспективний результат — знижується інфляція.

Зауважимо, що саме брак довіри як до влади в цілому, так і до окремих заходів реформування є однією з основних проблем будь-якої перехідної економіки, в тому числі й України. Довіра ж суспільства до влади є багато в чому вирішальним чинником економічного розвитку і в короткостроковому періоді, і в довгостроковому. Адже, наприклад, непопулярні реформи без підвищення довіри не реалізуєш.

Щоб запровадити режим ІТ, необхідно створити такі “технічні” передумови:

1) законодавчо затвердити узгоджений усіма зацікавленими сторонами рівень інфляції на довгостроковий період. При цьому цілком імовірно, що у перехідний період фактично досягнутий рівень інфляції може дещо відрізнятися від запланованого, але особливо важливо, аби подібними були траєкторії їх руху. За такої ситуації зростатиме роль комунікаційних відносин між центробанком і суспільством, оскільки необхідно щонайдокладніше пояснювати і бізнесу, і населенню, чому і на скільки відбулося відхилення, а також — скільки часу потрібно для досягнення затвердженої динаміки інфляції;

2) вдосконалити інструментарій проведення монетарної політики. Поступово основним інструментом ставатиме короткострокова відсоткова ставка центрального банку, через яку він впливає на рівень відсоткових ставок у банківській системі, на ринок цінних паперів, на валютний курс, інфляційні очікування, і в кінцевому підсумку — на рівень інфляції. Природно, що цей процес потребує певного часу;

3) налагодити конструктивний діалог уряду і центробанку із суспільством. Широка громадськість має бути інформованою як відносно загальної стратегії, так і щодо тактичних кроків грошово-кредитної політики. Лише таким чином можна добитися підвищення довіри до монетарної та економічної влади. На практиці це означає проведення прес-конференцій, круглих столів, семінарів, ви-

пуск спеціальних документів, які б пояснювали монетарну політику.

Таким чином, ІТ — не універсальний рецепт, спроможний швидко знищити інфляцію, розв'язати інші економічні проблеми. Мало того, за поганих макроекономічних основ (слабка бюджетна політика, відсутність структурних реформ тощо) він не спроможний виконати свої функції. ІТ — це механізм, який за умови непохітної волі влади провести реформи і підвищити життєвий рівень населення держави дає змогу у відносно короткі історичні строки посилити довіру до національної валюти, монетарної політики, банківської системи країни і за рахунок цього знизити інфляційні очікування.

Прийняття рішення про перехід до режиму ІТ в Україні має передувати широка роз'яснівальна робота про його можливості і переваги, доцільність і ефективність застосування у транзитних економіках, економіках країн, що розвиваються. Спираючись на світовий досвід досліджень теорії і практики, спробуємо відповісти на най актуальніші в цій сфері питання.

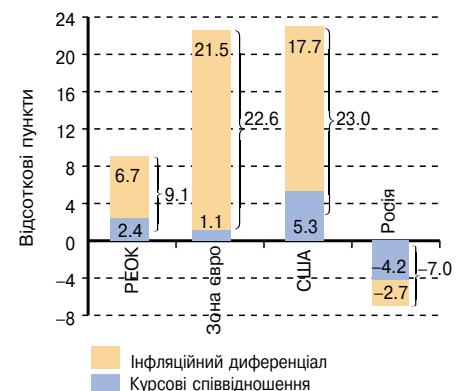
Чи прийнятна цінова стабільність для перехідних економік?

В Україні побутує думка, що концепція цінової стабільності прийнятна лише для розвинутих економік, у перехідних же, зокрема в українській, впроваджувати її немає сенсу. Викликане це неглибоким розумінням суті терміна “цинова стабільність”, ототожненням його змісту із ситуацією, коли ціни лишаються незмінними, знаходяться на нульовому рівні. Але у сучасному ключі під ціновою стабільністю розуміють не нульовий рівень цін, а їх постійне незначне зростання, тобто низьку і стабільну інфляцію.

До речі, вдале визначення цінової

Графік 4. **Міра впливу інфляції на зміну РЕОК та двосторонніх реальних обмінних курсів гривні**

За станом на серпень 2006 р. (12.2003 р.=100%)

стабільності запропонував попередній голова Федеральної резервної системи США А.Грінспен, згідно з яким цінова стабільність — це ситуація, коли інфляція суттєво не впливає на економічну поведінку (на рішення домогосподарств і фірм), тобто коли інфляційні очікування є закріпленими у довгостроковому періоді за допомогою певної прозорої (транспарентної) заяви центрального банку.

Чому необхідно, щоб ціни поволі зростали й інфляція перевищувала нульовий рівень?

Цьому є кілька серйозних причин. Перш за все нульова інфляція може зумовлювати нульові відсоткові ставки, внаслідок чого виникає загроза втрати керованості монетарною політикою, адже унеможливлюється зниження відсоткових ставок. З іншого боку, можливою стає дефляція, шкода від якої для економічного розвитку, як відомо, не менша, ніж від високої інфляції.

Крім того, за нульової інфляції важко управляти рівнем заробітної плати, оскільки він є нееластичним відносно зміни цін. Для бізнесу це спричиняє складнощі, пов'язані з адекватним зменшенням номінальної зарплати у разі зниження інфляції.

І нарешті, нульова інфляція є не-прийнятною ціллю монетарної політики з огляду на цілком природну схильність до змін внутрішньої структури споживчого кошика та пов'язане із цим неминуче зростання цін, яке неможливо проконтролювати за допомогою монетарних інструментів. Йдеться про те, що індекс споживчих цін вимірюється на основі визначеного кошика споживчих товарів і послуг, складові якого жорстко зафіксовані на певний період. Проте за цей час на ринку з'являються нові товари,

нової якості і, зрозуміло, за новими цінами. Звичайно, зростання цін на ці нові товари і послуги викликане не монетарними причинами, а іншими факторами, зокрема — вищою якістю нових товарів і послуг. Кожен із цих факторів визначає природний рівень інфляції.

До речі, в країнах із перехідною економікою рівень інфляції, за якого можливо забезпечити стало економічне зростання, об'єктивно вищий, ніж у розвинутих країнах. Адже для перших характерна вища структурна інфляція, значніша частка адміністративно регульованих цін (за рахунок більшої монополізації економіки). Крім того, діє ефект Балаша-Самуельсона, який засвідчує, що для всіх країн із перехідною економікою є стійкою тенденцією до зміцнення реального обмінного курсу за рахунок випереджаючого зростання зарплат і відповідно цін у секторах економіки, котрі виробляють товари та послуги, для внутрішнього споживання (в основному це сектор внутрішніх послуг).

Отже, при визначенні цілі щодо інфляції важливо забезпечити не її нульовий рівень, а спадну динаміку протягом перехідного періоду, дедалі більш низьку в міру реформування економіки, проведення структурних реформ, зростання продуктивності праці, підвищення ролі відсоткової ставки як інструменту монетарної політики.

І ще один момент. Інфляція — це безперервний процес, який не обмежується рамками одного календарного року. Тому слід прагнути, аби рівень інфляції у цьому процесі був стабільним і передбачуваним (у середньому) протягом усього часу. Якщо проаналізувати дані щодо 12-місячної інфляції за останні п'ять з половиною років (див. графік 7), то бачи-

мо, що індекс споживчих цін у цей період коливався в діапазоні від -0.6% у 2002 році до більш як 30% у 2000 році. Саме таких коливань і дає змогу уникати режиму ІТ.

Чи може НБУ одноосібно відповісти за інфляцію, якщо значна частина споживчого кошика регулюється адміністративно?

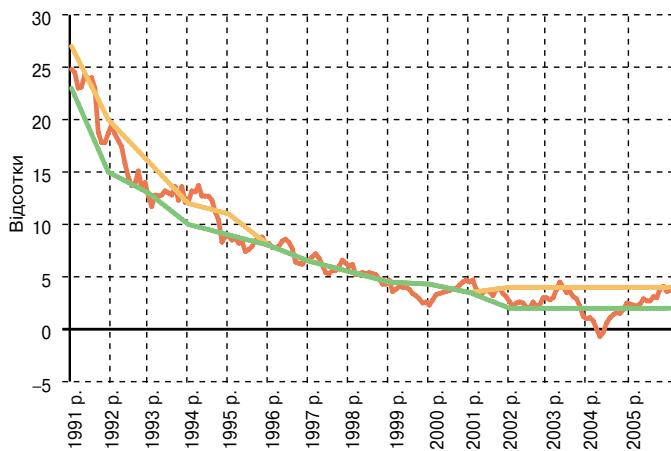
Необхідною умовою переходу до режиму ІТ є законодавче закріплення обов'язковості тісної співпраці між урядом і НБУ з питань досягнення цінової стабільності. Адже інфляція формується під впливом як попиту, так і пропозиції. Національний банк шляхом монетарної політики переважно контролює інфляційні процеси, що генеруються з боку попиту. Зокрема розрахунки доводять, що нині монетарний чинник, який більшою мірою перебуває у сфері відповідальності НБУ, має обмежений вплив на динаміку інфляції.

Упродовж принаймні чотирьох останніх років підвищення цін в Україні більшою мірою відбувається за рахунок факторів пропозиції, нівелювати дію яких має уряд. Тобто перед урядом стоїть триедине завдання:

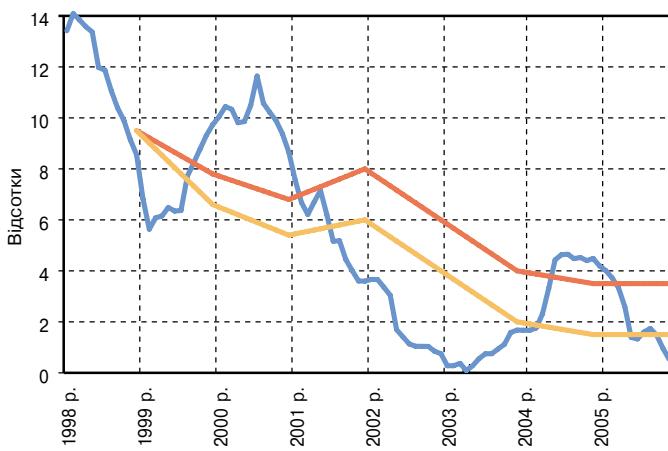
по-перше, пом'якшити зовнішні або внутрішні шоки на ключових товарних ринках шляхом проведення адекватної торговельної, бюджетної та структурної політик. Мова йде про необхідність організації оперативного регулювання процесів пропозиції товарів відповідно до масштабів попиту на них. Це особливо важливо з огляду на структуру вітчизняного споживчого кошика, в якому ціни на один або кілька товарів можуть визначити динаміку цін загалом;

по-друге, підвищити ефективність управління цінами, які регулюються адміністративно. Вкрай важливо, щоб політика щодо підвищення адміністра-

Графік 5. Динаміка інфляції в Чилі

Графік 6. Динаміка інфляції в Польщі

тивно регульованих цін була узгодженою із цілями щодо інфляції. А підвищення, якщо вони диктуються економічними передумовами, провадились поступово й обґрутовано, а не залежали від політичної кон'юнктури; *по-третє*, підвищити якість фіскальної та регуляторної політики, яка має підтримувати монетарну політику у досягненні низької інфляційного середовища, що дуже важливо для успішного запровадження ІТ.

Отже, недопущення надмірного зростання цін є завданням не лише НБУ, а й уряду. Якщо Національний банк контролюватиме інфляцію попиту через дію монетарних інструментів, а уряд не допускатиме утворення товарних дисбалансів та упорядкування адміністративно регульованих цін, то інфляційні процеси стануть керованішими і відповідно знижуватимуться інфляційні очікування.

Є ще один момент, до якого слід привернути увагу. Деякі країни, наприклад Чехія, на перехідному до ІТ етапі визначали своєю ціллю контроль за “чистою” інфляцією, тобто таргетувалася частина кошика (без палива і товарів, ціни на які регулюються адміністративно). Але такий підхід висвітлив широкий спектр недоліків. Серед них зокрема — послаблення довіри суспільства до центрального банку й уряду відносно перспективного рівня цін. Не варто забувати, що громадяні стежать за змінами цін на всі товари. Тому такий штучний розподіл інфляційної цілі, з одного боку, вигравданий із позиції досягнення декларованої політики, а з другого — загрожує втратою довіри. У зв'язку із цим краще тар-

гетувати загальну інфляцію, а саме — індекс споживчих цін.

Чи можна здійснювати перехід до режиму інфляційного таргетування в умовах підвищення цін на газ та інші енергоносії у найближчі роки?

Відповідь однозначна — так. Єдине застереження полягає в тому, що на цьому етапі ціль щодо інфляції має бути економічно обґрутованою і мусить враховувати об'єктивну оцінку шоку, спрямованого на всю економіку внаслідок зміни цін на газ та інші енергоносії. Тому необхідно оприлюднювати, яким буде рівень інфляції за весь період і, безумовно, досягати його.

Зрозуміло, що згадані шоки не лише впливають на рівень інфляції, а й здатні загальмувати економічне зростання країни в цілому. Однак якщо за такої ситуації монетарна політика продукуватиме надмірну пропозицію грошей, це лише зашкодить економічному розвитку у довгостроковій перспективі. Хоча у короткостроковому періоді зазначенний монетарний крок і простимулює додаткове споживання, але у більш віддаленій перспективі зростання економіки буде навіть меншим, ніж у по-передні періоди (через інфляційні очікування), а інфляція, навпаки — зросте. Тому добиватися прискорених темпів економічного зростання в умовах підвищення цін на газ та інші енергоносії слід лише шляхом активізації структурних реформ, ширшого запровадження енергозберігаючих технологій, бюджетної, фіскальної модернізації.

Для ілюстрації наведу приклад зі світового досвіду. Під час нафтових криз 1970-х років більшість централь-

Таблиця 2. Довгострокові цільові орієнтири для інфляції в окремих країнах

Країни	Інфляційна ціль
Економічно розвинуті країни	
Австралія	2–3
Канада	2 (1–3)
Великобританія	2 (± 1)
Нова Зеландія	1–3
Норвегія	2.5
Швеція	2 (± 1)
Ісландія	2.5 (± 1.5)
Країни, що розвиваються	
Бразилія	3.75 (± 2.5)
Чилі	3 (2–4)
Ізраїль	1–3
Корея	2.5–3.5
Колумбія	3
Чехія	3 (± 1)
Угорщина	3 (± 1)
Мексика	3 (± 1)
Перу	2.5 (± 1)
Філіппіни	4–5
Польща	2.5 (± 1)
ПАР	3–6
Тайланд	0–3.5

них банків як економічно розвинутих країн, так і країн, що розвиваються, намагалася не допустити гальмування темпів зростання через експансивну монетарну політику. Але це призвело до ще більшого підвищення інфляції та посилило економічні проблеми. Нині наведений вище фактор визнаний усіма як головна помилка у тодішній практиці центрбанків.

Чи повинен центральний банк дбати про економічне зростання у разі застосування режиму інфляційного таргетування?

Як уже зазначалося, ІТ — не жорсткий набір правил, а гнучка стратегія, яка дає змогу підтримувати економічне зростання навіть у короткостроковому періоді.

Центральний банк за будь-якого монетарного режиму опікуються економічною динамікою, тому що при проведенні монетарної політики забезпечення сталої висхідної економічної динаміки розглядається як результат від досягнення низької інфляції у довгостроковому періоді й утримання інфляційних очікувань на низькому рівні. Крім того, збільшення ВВП є додатковою ціллю центрального банку, якщо прогнозована інфляція знаходитьться у межах цільового показника. Монетарна політика за інших однакових умов завжди сприятиме більшому зростанню, якщо це не суперечить досягненню цінової стабільності у довгостроковому періоді. Навіть в окремі періоди економічної стагнації шляхом зміни гори-

Таблиця 1. Країни, в яких застосовується інфляційне таргетування

Економічно розвинуті країни	Рік запровадження	Країни, що розвиваються	Рік запровадження
Нова Зеландія	1989	Чилі	1990
Канада	1991	Ізраїль	1991
Ісландія	1991	Чехія	1997
Великобританія	1992	Польща	1998
Австралія	1993	Бразилія	1999
Фінляндія	1993*	Мексика	1999
Швеція	1993	ПАР	2000
Іспанія	1994*	Тайланд	2000
Швейцарія	2000	Колумбія	2000
Норвегія	2001	Корея	2000
		Угорщина	2001
		Перу	2002
		Філіппіни	2002
		Словаччина	2005
		Туреччина	2005
		Румунія	2006

* До приєднання до зони євро.

зонту досягнення мети щодо інфляції центральний банк може сприяти економічному піднесенню.

Чи є низька інфляція для перехідної економіки, якою є Україна, стимуючим фактором для економічного зростання?

Як світовий досвід, низька інфляція є необхідною передумовою для стійкого економічного зростання. Країни з низькою та стабільною інфляцією мають вищі та стабільніші темпи зростання у довгостроковому періоді.

За низькою та стабільною інфляції приріст ВВП збільшується у довгостроковому періоді, чому сприяють: визначеність для бізнесу у довгостроковому періоді, більші інвестиції в основний капітал, вища цінова конкурентоспроможність.

Чи може режим інфляційного таргетування бути успішним у перехідних економіках та економіках, які розвиваються, чи це є прерогативою тільки розвинутих економік?

Дуже часто доводиться чути, що ІТ є ефективним інструментом лише для розвинутих економік. Адже в країнах із перехідними економіками ще немає розвинутих фінансових ринків і прогресивних демократичних інститутів, недосконала законодавча база тощо.

Водночас світовий досвід свідчить, що країни з відносно низьким рівнем ВВП на душу населення, запровадивши режим ІТ з перехідним періодом, успішно використали його переваги, підняли довіру суспільства до економічної і монетарної влади, пришвидшили реформи, досягли низької інфляції та сталих темпів економічного зростання.

З таблиці 1 видно, що кількість таких країн постійно збільшується. За 17 років дії режиму ІТ жодна з країн, яка його ввела, не відмовилась від нього. Лише Іспанія і Фінляндія із входженням до зони євро формально скасували цей режим.

У цілому ж багато досліджень засвідчило, що серед країн зі схожими еко-

номіками ті, що працюють за ІТ, мають вищі темпи економічного зростання у довгостроковій перспективі порівняно з країнами, які не використовують зазначений режим.

Чи може номінальна ревальвація, яка можлива за режиму ІТ, бути загрозою для зовнішньоторговельного балансу та конкурентоспроможності економіки?

Режимом ІТ передбачається поступовий перехід до вільного курсоутворення. Тому часто виникають побоювання, що у разі ревальвації національної валюти, можливо за вільного курсоутворення, погіршуватимуться торговельний баланс і конкурентоспроможність економіки в цілому. Однак, як уже зазначалося, цінова конкурентоспроможність економіки визначається зміною реального ефективного обмінного курсу, а не номінального. Зміна номінального курсу, наприклад його девальвація, даватиме лише короткостроковий позитивний ефект для цінової конкурентоспроможності економіки, у тривалій же перспективі його значущість нівелюється іншими факторами, зокрема, вищою інфляцією в Україні порівняно із середньозваженою інфляцією у країнах — торговельних партнерах. Тому підтримувати економічну конкурентоспроможність на постійній основі слід не засобами курсової політики, а підвищеннем продуктивності праці, поліпшенням якості товарів експорту, зниженнем енергоефективності економіки, диверсифікацією ринків збиту.

Чи регулюватиме НБУ обмінний курс?

Національний банк України завжди опікуватиметься обмінним курсом хоча б тому, що він є індикатором одного з головних каналів впливу на інфляцію. Інша справа, що поступово запроваджуватиметься новий механізм впливу на курс — не прямо через інтервенції на валютному ринку, а через механізм відсоткових ставок. Тобто монетарна політика ставатиме активнішою

як із точки зору дії на реальний сектор економіки, так і щодо впливу на курсоутворення. Інструмент інтервенцій на валютному ринку у перехідному періоді поступово набуде статусу додаткового, спрямованого на уникнення різких коливань курсу, пов'язаних зі спекулятивними операціями. Валютний курс із часом визначатиметься з огляду не лише на рівень інтервенцій НБУ, а й фундаментальних співвідношень в економіці: попуту і пропозиції грошей, обсягів експорту й імпорту, боргової політики держави.

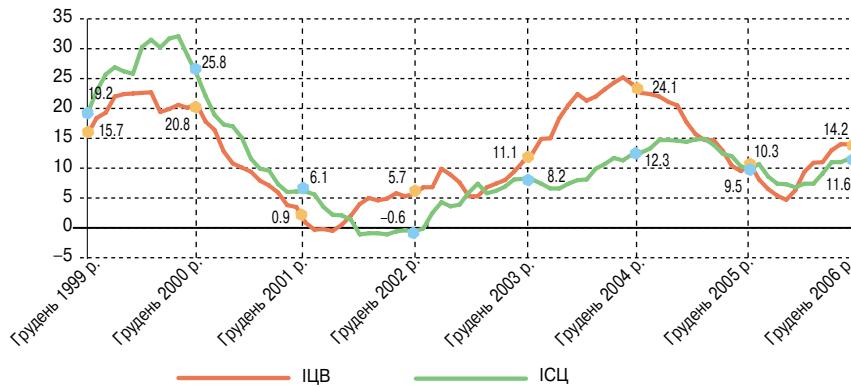
Як процентна ставка може бути головним інструментом, якщо нині вона справляє незначний вплив на економіку та ціни?

Певна річ, одномоментно підвищити роль відсоткової ставки в економіці неможливо. Але світовий досвід засвічує, що перехід до активнішої монетарної політики виправданий з огляду на безсумнівне підвищення її ефективності. Що для цього слід робити? Передусім — впливати на відсоткові ставки на міжбанківському ринку шляхом запровадження короткострокових інструментів (можливо, з терміном 1–2 тижні). У перспективі — це основний інструмент монетарної політики.

У зв'язку з тим, що фінансові ринки у перехідних економіках “тонкі” або нерозвинуті, вони не можуть регулюватися самі, а коливання відсоткових ставок можуть перевищувати рівні, встановлені центральним банком. З переходом до ІТ встановлюватиметься коридор для відсоткових ставок на міжбанківському ринку, в якому нижньою межею стане відсоткова ставка за депозитами комерційних банків, а верхньою — відсоткова ставка за кредитами рефінансування центрального банку комерційних банків. Таким чином, за допомогою цього інструменту центральний банк впливає на відсоткові ставки на міжбанківському ринку у визначеному коридорі, а межі коридору, у свою чергу, не допустять високих коливань.

Ефективність цього механізму, термін його запровадження залежать від швидкості розвитку ринку цінних паперів, ключовим гравцем на якому має бути уряд. Поза всяким сумнівом, за допомогою розвинутого інструменту відсоткових ставок центральний банк дедалі більше впливатиме на інфляцію, зокрема, через кредитні ставки банків, відсоткові ставки за цінними паперами на фондовому ринку, через канали інфляційних очікувань та обмінного курсу.

Графік 7. Річна зміна цінових показників в Україні

Дослідження

Особливості впливу валютного курсу на внутрішні ціни в Україні

Інфляція залишається актуальною проблемою для всіх країн світу (особливо для країн із нерозвинutoю ринковою економікою, до яких належить і Україна), а стримування інфляційних процесів — однією із цілей економічної політики урядів та монетарних органів влади. Дослідження причин провокування інфляції в нашій країні та засобів її подолання у вітчизняній науковій літературі — це широкий спектр думок. Проте сьогодні вже немає суперечностей щодо природи інфляції. Практично всі науковці сходяться на тому, що інфляція стимулюється внаслідок монетарних і немонетарних чинників [1; 2; 3].

Із точки зору монетаристів інфляція — сухо грошове явище, а динаміка цін залежить тільки від зміни обсягу грошової маси, тобто встановлюється жорстка однозначна відповідність динаміки цін і темпу зростання грошової маси.

Тривалий час вважали, що причиною високих темпів інфляції в Україні є дефіцит державного бюджету, який фінансується за рахунок збільшення обсягів грошової маси. Однак у післякризовий період, попри скорочення дефіциту бюджету, в українській економіці збереглися доволі високі темпи інфляції, які, зазвичай, визначаються двозначним показником. Нині очевидно, що її рівень визначають і немонетарні чинники, такі як інфляція витрат (зокрема, зростання цін на енергоносії), структурні особливості економіки (дисбаланс видів господарської діяльності, деформована структура економіки), інфляційні очікування, девальвація національної валюти тощо. Все це свідчить про те, що проблема інфляції є складною і багатогранною. Оскільки в межах однієї статті розкрити всі її аспекти неможливо, автор ставить за мету дослідити лише один її аспект, а саме: з'ясувати особливості взаємозв'язку валютного курсу та інфляції в Україні.

Дослідження стосовно впливу валютного курсу на внутрішні ціни в країні розпочалися наприкінці 1970-х років. Вони актуалізувалися з розвитком глобалізації світових фінансових ринків і зростання обсягів міжнародної торгівлі. У ході аналізу виявилось, що

більша еластичність цін за обмінним курсом призводить до більшої залежності відкритої економіки від шоків на світових ринках і вищої волатильності національних цін. Тому, прогнозуючи рівень інфляції у країні та обираючи адекватну інфляційну політику, органи державного регулювання мають враховувати ступінь взаємозв'язку динаміки валютного курсу та інфляції.

Утім, зауважимо, що валютний курс не є оптимальним інструментом регулювання інфляції та досягнення внутрішньої рівноваги, оскільки, як справедливо зазначає Т.Унковська, “однією з причин цього є асиметрія впливу його зміни на інфляційні процеси: девальвація валюти може спричинити більше зростання інфляції, ніж її скорочення внаслідок ревальвації” [4, с. 13]. Проте, незважаючи на таку асиметрію, валютний курс все ж використовують як метод макроекономічної стабілізації в країнах із трансформаційною економікою і, до речі, досягають зниження темпів інфляції.

На нашу думку, все визначається тим, як саме використовують валютний курс: як метод макроекономічної стабілізації чи як інструмент боротьби з інфляцією. Якщо центральний банк використовує валютний курс як “номінальний якір” (або проміжну ціль грошово-кредитної політики, що встановлюється та контролюється ним), до якого прив’язують усі інші показники, то він є досить ефективним засобом стабілізації рівня інфляції у країні. Якщо ж валютний курс використовується як інструмент регулювання рівня інфляції, то він не є дієвим із причини, зазначеної вище.

ВАЛЮТНИЙ КУРС ЯК ПРОМІЖНА ЦІЛЬ ГРОШОВО-КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ

Вибір проміжної цілі грошово-кредитної політики, спрямованої на досягнення цінової стабільності у державі, та її реалізація характеризуються терміном “режим” [5]. Експериментували з різними показниками, контролюваними центральним бан-

**Олена
Береславська**

Провідний науковий співробітник
Національної академії Державної
податкової служби України.
Кандидат економічних наук

З огляду на складність та багатогранність проблеми інфляції, зокрема в Україні, автор зосередилася на аналізі лише одного її аспекту — особливостей взаємозв'язку валютного курсу та інфляції у вітчизняній економіці. Висновки дослідження стосуються курсової політики Національного банку України.

ком. Зауважимо, що режим контролю за обмінним курсом почали застосовувати ще в часи дії золотого стандарту.

Нині таким режимом передбачається або фіксування обмінного курсу національної валюти відносно валюти країни з низьким рівнем інфляції (у розрахунку на те, що внутрішні темпи зростання повільно зрівнюються з рівнем інфляції в країні валюти-якоря), або встановлення горизонтального чи похилого коридору, в межах якого обмінний курс національної валюти може рухатися вільно (в цьому випадку можливе перевищення внутрішньої інфляції над темпом її зростання в країні іноземної валюти-якоря).

Режим контролю за обмінним курсом набув значного поширення як у країнах, що розвиваються, так і в країнах із перехідною економікою. На початку економічних реформ його використовували Польща, Чехія, Угорщина, Словенія, Болгарія, Естонія, Литва, Латвія, інші країни. Україна також намагалася застосувати цей режим — спершу у вигляді встановлення похилого коридору гривні щодо американського долара, а згодом шляхом прив'язки до нього номінального валютного курсу національної грошової одиниці. В окремі періоди режим контролю за обмінним курсом застосовували також центральні банки ряду європейських держав із сильною сьогодні економікою: Німеччина, Франція, Великобританія, інші країни.

Популярність режиму контролю за обмінним курсом і його ефективність у незрілих ринкових економіках обумовлені тим, що на початку трансформаційного процесу зазвичай спостерігається швидка доларизація економіки. Тому політика контролю за обмінним курсом є найкращим вибором для країни і відіграє визначальну роль у приборканні інфляції, оскільки інфляційні ефекти девальвації внутрішньої валюти пом'якшуються. Крім того, фіксований курс позитивно впливає на економіку в цілому, бо сприяє макроекономічній стабілізації. Проте якщо грошова і фіскальна політика не узгоджена між собою та не спрямовується на зниження темпів інфляції, то режим фіксованого курсу приводить до негативного результату. За високих темпів інфляції починає змінюватися реальний курс національної валюти. Це призводить до скорочення попиту на товари внутрішнього виробництва та зростання попиту на імпорт, що не стимулює економічний розвиток. Може також виникнути загроза зростання дефіциту платіжного балансу.

Практика свідчить, що режим контролю за обмінним курсом має низку переваг, а саме:

- ◆ встановлення номінального якоря прив'язує внутрішній рівень інфляції до темпів зростання цін на товари, які продаються на внутрішньому ринку і таким чином стримують інфляцію;
- ◆ очікування майбутньої інфляції прив'язуються до рівня інфляції у країні валюти-якоря;
- ◆ контроль за обмінним курсом дає змогу центральному банку проводити послідовну грошово-кредитну політику;
- ◆ простота і прозорість для економічних агентів — “твірда і стійка національна валюта”.

Для успішної реалізації режиму контролю за обмінним курсом необхідні певні умови. Головні з них: достатній обсяг валютних резервів для підтримки стабільноти курсу, сурова фіскальна дисципліна та незалежність грошової політики центрального банку. В іншому разі політика фіксованого курсу неприйнятна.

Попри всі переваги, які дає політика контролю за валютним курсом на початковому етапі переходу до ринку, фіксація обмінного курсу в країні має бути тимчасовим заходом. Досліджуючи практику трансформації перехідних економік, Ф.Мишкін у своїх працях довів, що тривале використання режиму контролю за обмінним курсом у країнах, які розвиваються, може привести до гірших наслідків, ніж у розвинутих країнах [6; 7; 8]. На його думку, такий режим грошово-кредитної політики дуже небезпечний і сприяє розвитку тяжких фінансових криз. Високий ступінь доларизації перехідних економік, низька довіра до уряду та центрального банку щодо їх спроможності утримувати номінальний курс національної валюти у зазначених межах стрімко підвищують вірогідність атаки на національну валюту. Крім того, очікування її девальвації викликають зростання інфляційних очікувань і номінальних відсоткових ставок, що уповільнює процес фінансової стабілізації. Відкритість економіки та лібералізація внутрішнього фінансового ринку, які зазвичай є наслідком уведення режиму контролю за обмінним курсом, посилюють вразливість національної валюти з боку іноземних потоків капіталу та міжнародних спекулянтів. Прив'язка її номінального обмінного курсу до якоря позбавляє учасників внутрішнього фінансового ринку інформації про реальний стан грошово-кредитної політики, а в разі

успішної діяльності спекулянтів, спрямованої на девальвацію курсу, виникають серйозні політичні та соціальні труднощі, які перешкоджають проведенню реформ.

Досвід європейських країн із перехідною економікою доводить, що політика контролю за обмінним курсом дає позитивний результат у середньостроковому періоді (3—5 років). Затим, попри досягнення певної макроекономічної стабілізації, вона провокує інфляцію. Тому необхідно відмовитися від жорсткого контролю за обмінним курсом і проводити політику плаваючого курсу — найвигіднішого для економіки.

ЧИННИКИ ВПЛИВУ ДИНАМІКИ ВАЛЮТНОГО КУРСУ ГРИВНІ НА ІНФЛЯЦІЮ В УКРАЇНІ

Між валютним курсом та інфляцією є певний взаємозв'язок, який досліджують зарубіжні та вітчизняні науковці. Один із найважливіших напрямів дослідження пов'язаний із теорією “ефекту переносу” — впливу зміни курсу національної валюти на рівень цін у країні¹.

Сутність теорії “ефекту переносу” (ЕП) полягає в тому, що зміна курсу національної валюти через різні механізми впливає на ціни в країні, причому на ціни не лише імпортних, а й усіх інших товарів, включаючи експорternі й такі, якими не торгують на світових ринках.

Механізм впливу динаміки обмінного курсу на внутрішні ціни доволі складний. Узагальнюючи наукові дослідження зарубіжних фахівців, можна дійти висновку про існування трьох каналів, через які ціни на споживчі товари пристосовуються до змін номінального обмінного курсу. Це прямий і непрямий канали, а також канал припливу прямих іноземних інвестицій [9].

Ефект переносу через прямий канал здійснюється шляхом зміни цін імпортних проміжних (напівфабрикатів чи комплектуючих) і готових товарів унаслідок коливань обмінного курсу.

Ефект переносу через непрямий канал відбувається за рахунок процесу взаємозаміщення національних та імпортних товарів. Зазвичай девальвація номінального обмінного курсу призводить до внутрішнього заміщення, яке полягає у зменшенні споживання дорогих високоякісних імпортних товарів і

¹ Деякі аспекти теорії “ефекту переносу” розглянуті автором у статті “Ревальвация гривни: вплив на інфляційні процеси в Україні та рівень доларизації економіки” (Вісник НБУ. — 2006. — № 2. — С. 20—24).

зростанні споживання дешевших національних товарів, але нижчої якості.

Пристосування цін через канал ефекту прямих іноземних інвестицій відбувається за такою схемою. При девальвації курсу національної валюти попит на більшість імпортних товарів зменшується. Аби не втрачати ринки збуту продукції, компанії переносять свою виробничу діяльність у країну, де спостерігалася девальвація, відкриваючи там філії і дрібні компанії. Зі зростанням виробництва збільшується попит на робочу силу, що веде до збільшення заробітної плати, внаслідок чого зростають ціни. Таким чином, є кілька паралельних механізмів реагування національних цін на зміни номінального обмінного курсу.

Аналіз емпіричних даних свідчить про відмінності сили ефекту переносу змін обмінного курсу на ціни внутрішнього ринку в різних країнах. На прикладі 25 країн ОЕСР доведено: в середньому зміни цін імпорту за один квартал становлять близько 60% від зміни курсу і 75% — у довгостроковому періоді. Проте в різних країнах ці показники суттєво відрізняються. Так, у США вони дорівнюють відповідно 25 і 40%, у Німеччині — 60 і 80%. Головним чинником різниці ефекту переносу між країнами є відмінність не так у рівні інфляції, як у структурі імпорту. Сила ефекту переносу залежить та-кож від середнього рівня інфляції: його збільшення на 10% призводить до зростання ефекту переносу на 5% протягом одного кварталу і на 6% — протягом 20 кварталів (5 років) [9].

Дослідження інших фахівців доводять, що ефект переносу залежить не лише від рівня, а й від коливань індексу споживчих цін: чим більша волатильність цін, тим вищий ефект переносу. Причому в країнах з інфляцією від 0 до 30% цей чинник відіграє ключову роль [10].

Зазначимо, що, крім наведених, є багато інших емпіричних досліджень, де пояснюється неповнота ефекту переносу. Всі вони свідчать про те, що сила ЕП значно різниться залежно від країни та аналізованого періоду, а також залежно від цін у різних ланках виробничого ланцюга (імпортні ціни, ціни виробників, споживчі) та цін у різних галузях виробництва всередині однієї країни [11; 12; 13].

Доволі цікаві результати отримали російські фахівці з Вищої школи економіки, які намагались оцінити ступінь еластичності цін до змін номінального ефективного обмінного курсу РФ на макро- та мікрорівні (zmіні

індексів цін споживчих товарів і галузевих виробничих індексів) [14].

На основі аналізу еластичностей за галузями за період до 6 місяців включно зроблено такі висновки:

- ◆ ціни споживчого ринку в цілому реагують швидше, ніж ціни виробництва, за винятком цін сектору послуг, які є внутрішніми цінами;

- ◆ левова частка зміни цін споживчих товарів припадає на перший місяць. Зворотний рух цін не показовий, оскільки тренд описує поведінку випадкової величини;

- ◆ еластичність цін виробництва продовольчих товарів нижча, ніж еластичність цін роздрібної торгівлі. За припущенням дослідників, цьому є дві причини: кінцеві товари включають імпортні товари, організації оптових і роздрібних ринків відрізняються між собою;

- ◆ найбільший ефект переносу за півроку спостерігається у виробництві кольорових металів;

- ◆ найменший ефект переносу за півроку спостерігається у виробництві електроенергії, тобто галузі, яка дуже монополізована і жорстко регулюється державою;

- ◆ всі галузі можна поділити на дві категорії: галузі з ефектом переносу, що перевищує його середнє значення (харчова промисловість, кольорова металургія, текстильна та деревообробна промисловість), та галузі, де ціни змінюються повільніше (виробництво будматеріалів, хімічної продукції, продукції нафтопереробки, машинобудування).

Головним висновком проведеного аналізу на макрорівні стала теза про те, що для більшості індексів цін, які взято для розрахунків у різних галузях, спостерігається значна відносна асиметрія, тобто за девальвації курсу валюти ціни змінюються більше, ніж за його ревальвації.

Оцінювався також вплив монетарної політики на ефект переносу. Результати засвідчили, що монетарна політика у Росії не спрямована на зменшення ЕП, а, навпаки, посилює його.

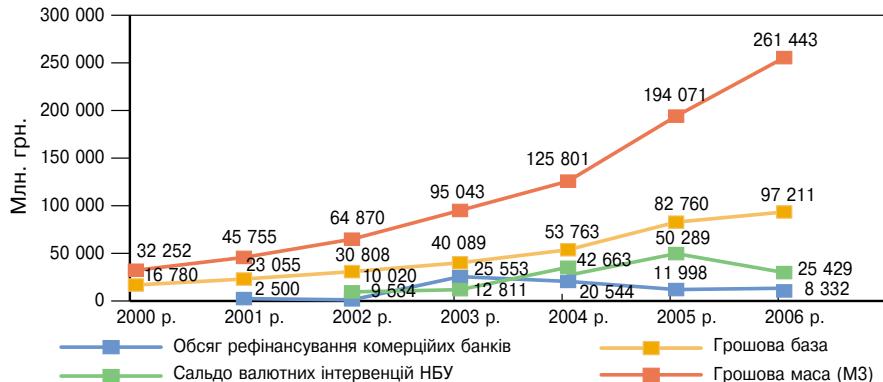
Загальним підсумком дослідження стала сформульована основна закономірність ЕП у Росії: неповна передбудова цін відповідно до коливань номінального обмінного курсу і дуже різна галузева реакція у відповідь на асиметрію щодо зміни цін у різні часові інтервали відносно кризи 1998 року.

В Україні, на жаль, системним дослідженням оцінки впливу ефекту переносу на внутрішні ціни приділяється недостатньо уваги. Поодинокі дослідження впливу зміни валютного курсу гривні на виробництво [4] не дають конкретної відповіді на питання, яким є ефект переносу зміни валутного курсу на ціни внутрішніх виробників, і які фактори впливають на нього.

Оскільки за браком необхідної статистики неможливо оцінити силу ефекту переносу в нашій країні, спробуємо визначити основні чинники впливу динаміки курсу гривні на інфляцію.

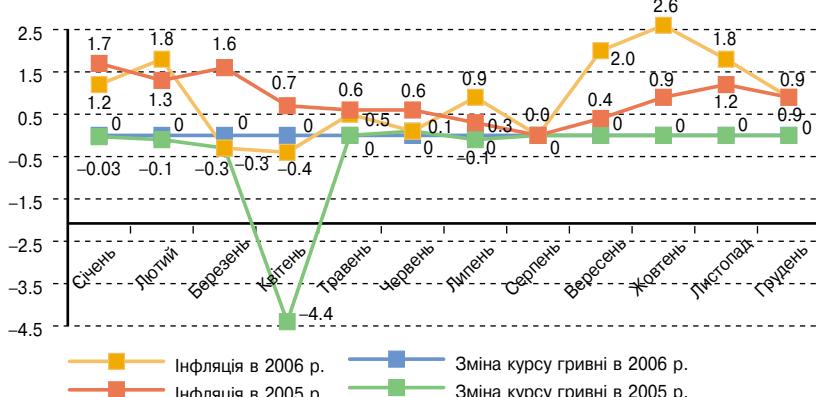
Одним із визначальних факторів, що посилює вплив ЕП в Україні, є інтервенційна політика Національного банку (або монетарний ефект, під яким розуміють зміну темпу інфляції при зміні величини інтервенції), котру він здійснює на валютному ринку для підтримки стабільності курсу гривні. Через канал валютних інтервенцій, який усе ще залишається головним, регулюється кількість грошей в обігу, що безпосередньо впливає на рівень інфляції у державі. За інформацією М.І.Савлука, за 14 років незалежності України (1992—2005 рр.) саме через канал валютного ринку в економічний оборот було спрямовано 60.6% грошової маси [3]. Особливо великою стала частка валютних інтервенцій у загальному обсязі показника грошової маси 2000 ро-

Графік 1. Динаміка грошових показників, сальдо валютних інтервенцій НБУ та обсягів рефінансування банківської системи в Україні у 2000—2006 рр.

Джерело розрахунків: www.bank.gov.ua.

Графік 2. Динаміка показників інфляції та зміни номінального курсу гривні у 2005–2006 рр.

Джерело розрахунків: www.bank.gov.ua.

ку; впродовж наступних років вона постійно збільшувалася. Її зростання припинилося лише в 2006 році.

З аналізу графіка 1 випливає, що динаміка руху грошових показників збігається з динамікою руху валютних інтервенцій Національного банку України. Плавні лінії грошових агрегатів у графіку свідчать, що, здійснюючи інтервенції, Національний банк стерилізує надлишкову масу грошей в обігу, і це зменшує монетарну складову в темпах зростання інфляції.

К. Коріщенко за допомогою економетричних моделей кількісно оцінив вплив валютних інтервенцій на рівень інфляції. За його розрахунками, збільшення частки інтервенцій у національній валюті в загальному обсязі грошової маси на 1 процентний пункт через сім місяців призводить до зростання темпів інфляції на 0.06 процентного пункту [15].

Монетарний ефект зміщення курсу національної валюти (у тому числі гривні) також пов'язаний зі зниженням темпів інфляції. Проте існує і проінфляційний вплив зміщення національної валюти. Він обумовлюється впливом на поведінку економічних суб'єктів очікувань зміни обмінного курсу. Головною передумовою такого впливу є те, що економічні агенти, формуючи очікування щодо майбутнього курсу гривні, орієнтуються на прогнози дій центрального банку. Заявлені НБУ темпи зміщення номінального курсу гривні за рік порівнюються з реальними даними. На основі цього уточнюються і коригуються річні бізнес-плани.

Крім того, на силу ЕП суттєво впливає стабільність курсу національної валюти, оскільки коливання обмінного курсу призводять до того, що імпортарам стає невигідно з мінливістю курсу постійно змінювати ціни, і це зумовлює менший ефект переносу. Емпіричні

дані підтверджують цю гіпотезу. Вони не обов'язково перекладатимуть витрати, що зросли, на ціни. Тому в умовах низької інфляції ефект переносу буде меншим завдяки вищій спроможності центрального банку та уряду утримувати ціни на певному рівні.

Проте в Україні саме уряд не завжди дотримується встановлених на рік інфляційних прогнозних показників. Так, у 2005 році рівень інфляції становив 10.3% замість запланованих на початку року 8.0%. Аналогічна ситуація спостерігалася і торік: за прогнозами рівень інфляції на кінець року мав становити 10.3%, тоді як реально він дорівнював 11.6%. Тому інфляційні очікування в державі залишаються досить високими і закладаються у ціни майбутнього періоду.

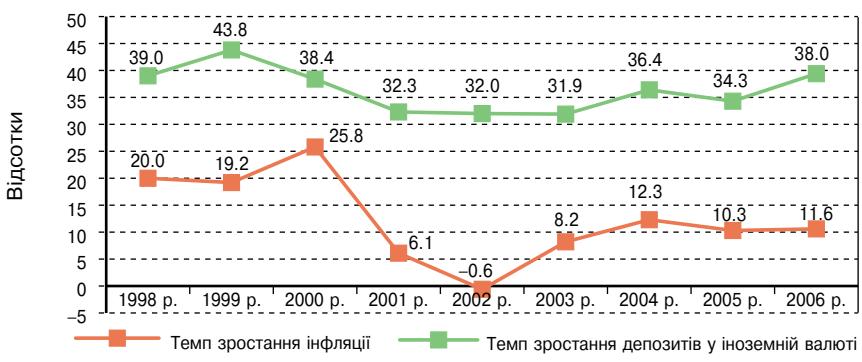
Зазначимо, що в Україні ефект переносу курсових змін при падінні і зміненні обмінного курсу гривні істотно різиться. Зіставлення динаміки курсових змін при девальвації курсу гривні у 1998–1999 рр. і його ревальвації протягом 2005 року свідчить, що ціни в Україні суттєво реагували на знецінення національних грошей і практично зовсім не реагували на їх змінення (див. графік 2). Таким чином, не підтвердилася гіпотеза про те, що ревальвація курсу гривні є ефективним інструментом боротьби з інфляцією. Навпаки – стрімке змінення курсу гривні може привести до негативних наслідків і щодо цінової динаміки, і щодо припливу довгострокових інвестицій. Розрахунки свідчать: ревальвація національної валюти на 10% спричиняється до зниження інфляції на 2%. Але це стосується лише зрілої ринкової економіки. В економіках, що розвиваються, швидка ревальвація може привести до дестабілізації ситуації як на валютному ринку, так і в банківській системі. Доказом цього є динаміка показника інфляції (див.

дослідження підтвердили цю гіпотезу на рівні видів економічної діяльності та окремих товарів. Отже, ЕП є меншим у країнах із більш волатильним обмінним курсом.

Проте якщо виробники очікують, що зміни обмінного курсу будуть постійними і тривалими, вони вочевидь змінять ціну товару, а не маржу прибутку, що посилить ЕП. Тому сила ефекту переносу в країнах, де коливання обмінного курсу є довготривалими, завжди більша.

Ступінь впливу динаміки курсу на ціни в Україні залежить і від інфляційних очікувань. Якщо монетарні органи та уряд суверено дотримуються запланованої мети щодо зниження інфляції, ефект переносу проявляється меншою мірою. Це підтверджується тим, що ефект переносу відображає очікування економічних агентів щодо впливу монетарних і валютних шоків на поточні та майбутні витрати, оскільки контракти укладаються щонайменше на рік наперед. Якщо монетарні органи та уряд чітко дотримуються визначеній мети, рівень довіри до них зростає. У зв'язку із цим поведінка підприємств у сфері формування цін змінюється, і

Графік 3. Динаміка темпів зростання інфляції та частки депозитів у іноземній валютої в банківській системі України у 1998–2006 рр.

Джерело розрахунків: www.bank.gov.ua.

графік 2), яка свідчить, що після серпневої стабілізації з вересня 2005 року почалося зростання інфляції, яке тривало впродовж 2006 року.

У 2006 році НБУ дотримувався політики фіксованого номінального обмінного курсу з метою створення стабільного середовища для економічного зростання. Проте ця політика не спричинилася до сповільнення зростання темпів інфляції. За стабільної курсової динаміки темпи інфляції були досить високими, але не перевищували прогнозних показників (див. графік 2). Це доводить, що монетарна складова у темпах інфляції у 2006 році відігравала не головну роль.

Із досліджень випливає, що за останні три роки роль валютного курсу в коливанні споживчих цін зросла. Це викликано збільшенням частки імпорту в споживанні та динамікою курсів, які входять до кошика валют. Нині при розрахунку реального ефективного валютного курсу орієнтується на європейську валюту, котра не є стабільною.

Доволі вагомим чинником, який може спровокувати інфляцію в Україні, є високий рівень депозитів у іноземній валюті. Аналіз кривих графіка 3 свідчить: попри зниження темпів інфляції і стабілізацію курсу національної валюти, обсяг депозитів у іноземній валюті залишається доволі високим і має тенденцію до зростання. Водночас розрахунки спеціалістів свідчать, що підвищення частки депозитів у національній валюті в загальному обсязі депозитів викликає зниження темпів інфляції на 0,2 процентного пункту з місячним лагом [15].

У свою чергу, зростання частки депозитів у іноземній валюті в разі девальвації національної валюти або її ревальвації за відсутності розвинутого фінансового ринку обов'язково станове причиною розкручування інфляції. Депозитні вклади за своєю суттю — це відсточений на майбутні періоди попит населення та підприємств, який із часом обов'язково вийде на споживчий ринок. Крім того, в разі девальвації курсу гривні на банківську систему чатуватиме криза, тому що банки не зможуть компенсувати зростання цін іноземної валюти. Така ситуація яскраво проявилася у Росії під час фінансової кризи 1997–1998 років, коли більшість середніх і малих банків країни збанкрутували.

За швидкої ревальвації курсу вітчизняної валюти населення зазвичай починає знімати іноземну валівту з депозитних рахунків, оскільки зі

зміщенням курсу національних грошей іноземна валюта знецінюється. Ці гроші виходять на внутрішній ринок, що підвищує попит на споживчі товари, а отже, й ціни на них. Частково пред'явленій попит можна задовільнити імпортними товарами. Проте це негативно вплине на внутрішнє виробництво, бо за дешевого імпорту воно стане неконкурентоспроможним.

Отож високий рівень депозитної доларизації може спровокувати зростання інфляції.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

1. В Україні еластичність споживчих цін до динаміки обмінного курсу вища при девальвації курсу гривні і нижча при його ревальвації — тобто ціни зростають, якщо гривня знецінюється, і не знижуються зі зміщенням курсу гривні.

2. За останні три роки реакція споживчих цін на зміни валютного курсу не знизилась, а, навпаки, збільшилася, незважаючи на поступове зниження інфляції та значне падіння курсу долара США у 2005 році. Крім того, спостерігається посилення ролі європейської валюти у динаміці споживчих цін; ціни, однак, доволі повільно реагують на це, љ ефект переносу є неповним.

3. На ефект переносу зміни курсу гривні на інфляцію на макрорівні впливають:

- ◆ обсяги інтервенцій на валютному ринку, які здійснюють Національний банк України. Чим менша присутність НБУ на валютному ринку, тим меншою є монетарна складова у темпах інфляції;

- ◆ частка депозитів у національній валюті в загальному їх обсязі. Чим нижча частка депозитів у іноземній валюті (рівень депозитної доларизації), тим менше впливає монетарний ефект на рівень інфляції;

- ◆ стабільність номінального обмінного курсу. Ефект переносу є меншим у країнах із більш волатильним обмінним курсом;

- ◆ очікування економічних суб'єктів щодо майбутньої курсової політики Національного банку України. Ефект курсових очікувань залежить від того, як економічні суб'єкти протягом року сприймають прогнози НБУ щодо змін курсу гривні.

З метою утримання оптимального рівня інфляції в країні курсова політика НБУ має концентруватися на подальшій підтримці стабільності номі-

нального валютного курсу гривні та запобіганні його стрімким змінам. Національному банку України необхідно також протягом року дотримуватися прогнозних показників курсової динаміки.

Література

1. Гальчинський А.С., Єщенко П.С., Палкін Ю.А. Основи економічної теорії: Підручник. — К.: Вища школа, 1995. — 471 с.
2. Кораблін С. Інфляційні орієнтири // Дзеркало тижня. — 2006. — № 10. — 18 березня. — С. 9.
3. Гроші та кредит: Підручник. — 4-те вид., перероб. і доповн. / За заг. ред. М.І.Савлука. — К.: КНЕУ, 2006. — 744 с.
4. Унковська Т. Моделювання впливу змін обмінного курсу національної валюти на підприємства експортного, імпортного та внутрішнього секторів економіки // Вісник Національного банку України. — 2005. — № 6. — С. 12—16.
5. Мousseev C.R. Денежно-кредитная политика: теория и практика: Учебн. пособие. — М.: Экономист, 2005. — 652 с.
6. Mishkin F.S. Inflation Targeting in Emerging Market Countries // IMF Working paper 7618. — 2000. — www.imf.org.
7. Mishkin F. International Experiences with Different Monetary Policy Regimes. NBER Working Paper 7044. — March 1999.
8. Mishkin, F. What Monetary Policy Can and Can not Do. — Österreichische National Bank. — Viena, 1996.
9. Lafleche T. The Impact of Exchange Rates Movements on Consumer Prices. — Bank of Canada Review. — Winter 21—32, 1996.
10. Campa J., Golberg L. Exchange Rate Pass-Through into import Prices: A Macro or Micro Phenomenon? // NBER Working Paper. — 2002. — № 8934.
11. Gagnon J., Ihrig J. Monetary Policy and Exchange Rate Pass-Through. Board of Governors of the Federal Reserve System // International Finance Discussion Papers. 2001. — № 704.
12. Choudhri E., Hakura D. Exchange Rate Pass-Through to Domestic Prices: Does the Inflationary Environment Matter? // IFM Working Paper. — 2004. — № 14.
13. Dornbusch R. Exchange Rates and Prices // American Economic Review. — 1987. — № 77. — Р. 93—106.
14. Левандо Д.В., Добрынская В.В. Ефект переноса в Российской экономике // www.hse.ru/ic5/. — 2004.
15. Корищенко К.Н. О влиянии курсовых эффектов валютной политики на инфляцию // Экономические науки. — 2006. — № 2. — С. 7—44.

**Віктор
Кравець**

Виконавчий директор
Національного банку України
з питань платіжних систем
та розрахунків

Картковий бізнес у нашій країні динамічно розвивається. Національний банк України разом з іншими установами та організаціями протягом 2006 року на базі смарт-картки Національної системи масових електронних платежів (НСМЕП) розпочав реалізацію проекту "Студентська картка" і вже в короткосрочковій перспективі планує активно запровадити інші загальнонаціональні проекти: "Соціальна картка", "Транспортна картка" тощо.

Водночас частка безготівкових платежів у загальному обсязі здійснюваних карткових операцій не перевищує 3–4%. Про причини такого стану та перспективи поширення безготівкових розрахунків в Україні зокрема на основі НСМЕП розповідає фахівець Національного банку України.

З перших вуст /

Місце та роль НСМЕП на картковому ринку України

Актуальний для банківських установ та клієнтів картковий бізнес розвивається динамічніше, ніж інші сегменти ринку фінансових послуг. Протягом десяти років 111 банків стали членами різних карткових платіжних систем і здійснюють емісію та еквайринг платіжних карток. Банками емітовано майже 32.5 млн. платіжних карток, установлено 14.7 тис. банкоматів і понад 62 тис. платіжних терміналів. Протягом 2006 року кількість операцій із застосуванням платіжних карток, емітованих українськими банками, становила 458.6 млн. (у 2005 році – 324.4 млн.), а сума операцій – 152.6 млрд. грн. (у 2005 році – 99.7 млрд. грн.).

Проте хоча емісія платіжних карток динамічно розвивається і швидко зростають обороти коштів, частка безготівкових платежів у загальному обсязі здійснюваних карткових операцій не перевищує 3–4 % (див. графік 1).

Причому навіть за умови вкладення величезних інвестицій українських банків у розвиток міжнародних плаїжних систем принципово змінити цю тенденцію не вдається. Складається враження, що в Україні розв'язується питання автоматизації видачі заробітної плати з використанням карток, а не створюється система безготівкових розрахунків. Не виконується основна функція карткових систем переведення роздрібного грошового обороту в безготівкову форму. Без цього унеможливлюється вирішення завдань, поставлених державою перед ринком безготівкових платежів, а саме:

- ◆ зменшення державних витрат на обслуговування готівково-грошового обігу;

- ◆ охоплення банківськими послугами переважної частини населення країни;

- ◆ розширення сфери використання безготівкових розрахунків із застосуванням платіжних карток за рахунок зменшення готівкових платежів;

- ◆ збільшення інвестиційних можливостей банківської системи України шляхом залучення коштів населення на рахунки в банках;

- ◆ скорочення частки тіньового грошового обороту в економіці країни та поліпшення системи стягнення податків і зборів;

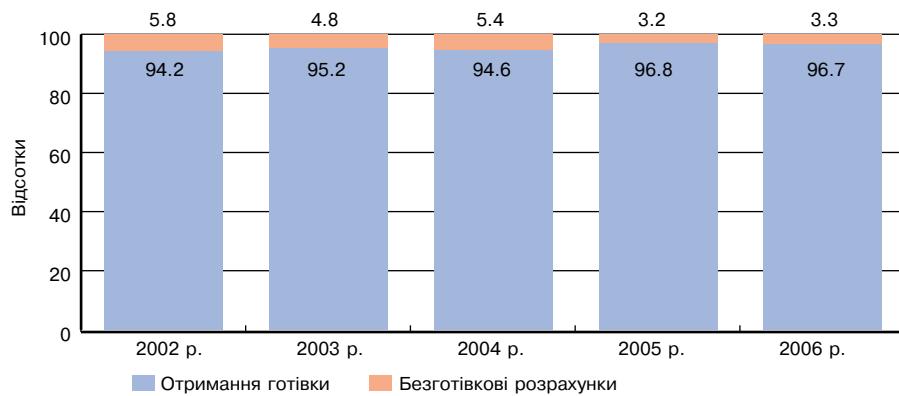
- ◆ створення системи ефективного фінансового моніторингу для боротьби з корупцією, відмиванням грошей, злочинністю і тероризмом;

- ◆ створення ефективної системи адресного розподілу і контролю за цільовим розподілом та використання соціальних пільг, компенсацій, допомоги тощо.

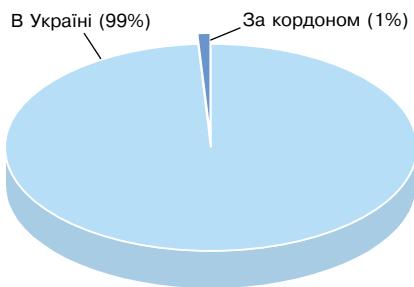
Водночас на світовому картковому ринку картки міжнародних платіжних систем як засіб безготівкових платежів працюють досить ефективно. Наприклад, украйнці за кордоном здійснюють понад 60% безготівкових платежів від загальноного обсягу всіх виконаних там операцій. Досить високими – близько 25% – є також показники безготівкових платежів за платіжними картками, емітованими нерезидентами, на території України.

Міжнародні платіжні асоціації створи-

Графік 1. Частки безготівкових розрахунків та отримання готівки в загальному обсязі операцій за платіжними картками

Графік 2. Показники використання у 2006 році платіжних карток за кількістю операцій

ли специфікації своїх карткових продуктів, розробили правила і процедури, єдині для десятків тисяч банків-членів із усіх країн світу. Технологія і правила глобальних міжнародних платіжних систем максимально наближені насамперед до вимог американського ринку, для якого вони спочатку й розроблялися. Цілком очевидно, що правила й технології, розроблені для всіх банків світу, не можуть повною мірою задовільнити вимоги того чи іншого окремо взятого національного ринку.

З огляду на те, що українці з картками, емітованими вітчизняними банками, здійснюють за кордоном лише один відсоток операцій, можна зробити висновок, що основна перевага міжнародних платіжних карток — можливість використання їх за кордоном — не має принципового значення (див. графік 2).

Міжнародні карткові продукти (у повній відповідності з їх назвою) повинні обслуговувати інтеграцію нашої країни у світове співтовариство: забезпечувати платежі українців за кордоном і іноземних громадян на території України. Національні карткові продукти можуть і повинні ефективно обслуговувати локальний і національний оборот та мають бути зорієнтовані на обслуговування в Україні дрібних і середніх локальних і національних платежів.

Зазначені вище показники використання українцями платіжних карток за кордоном та нерезидентами в Україні свідчать, що міжнародна частина карткового ринку, яка обслуговує транскордонні платежі, в основному створена і успішно функціонує. Національна частина карткового ринку України, а саме сегмент безготівкових платежів, нині знаходитьться лише на стадії становлення, її ще потрібно створити.

В Україні найбільшого поширення набули дебетові карткові продукти (вони становлять майже 81% від загального обсягу емісії і випущені в основному в рамках зарплатних проектів), які повинні стати альтернативою готівці — засобом здійснення безготівкових платежів. Щоб заплановане стало реальністю, цей карт-

ковий продукт повинен максимально відповісти специфіці національного ринку роздрібних платежів населення, а не тільки універсальним правилам, процедурам і технологіям, єдиним для сотень різних за рівнем економічного розвитку, культурними, соціальними і просто географічними особливостями країн світу.

Високий рівень операцій з отриманням готівки свідчить про практично масову відмову держателів карток від послуг у сфері безготівкових платежів. Це може свідчити лише про низький рівень торгово-вельних операцій за картками, недоступність цих послуг та їх невисоку якість. Основною причиною непопулярності в населення України безготівкових платежів з використанням платіжних карток є те, що не завжди можливо сплатити карткою за товари й послуги. Тому дуже важливо створити сприятливі умови для безготівкових розрахунків, адже саме в роздрібній торговельній мережі населення країни витрачає значну частину своїх доходів, оплачууючи послуги та купуючи товари і продукти повсякденного попиту. Фактори, які стримують розвиток безготівкових платежів з використанням платіжних карток:

- ✓ низький рівень купівельної спроможності населення;
- ✓ незацікавленість населення у користуванні платіжними картками;
- ✓ відсутність кредитних історій фізичних осіб, що стримує розвиток кредитування з використанням платіжних карток;
- ✓ незацікавленість торговців у впровадженні безготівкових форм розрахунків (досить високі банківські комісійні, прозорість платежів, додаткові витрати на купівлю та обслуговування термінального обладнання і навчання персоналу);
- ✓ недостатньо розвинута інфраструктура обслуговування платіжних карток;
- ✓ необхідність значних капіталовкладень для впровадження безготівкових розрахунків з використанням платіжних карток.

В останні роки в Україні створено базове законодавство, яке регулює діяльність на ринку платіжних карток: зокрема, прийнято Закон України “Про платіжні системи та переказ коштів в Україні” та ряд нормативно-правових актів Національного банку України, що регулюють порядок емісії платіжних карток та здійснення операцій з їх застосуванням.

Враховуючи завдання, які ставить перед ринком безготівкових платежів держава, та неспроможність карткової індустрії (банків, еквайрингових установ і платіжних систем) самостійно вирішити наявні проблеми, уряд та Національний банк у 2006 році прийняли низку

нормативно-правових документів, спрямованих на розвиток безготівкових розрахунків з використанням платіжних карток, зокрема:

➤ постанову Кабінету Міністрів України та Національного банку України від 26.05.2006 р. № 753, якою схвалено Концепцію поширення безготівкових розрахунків з використанням спеціальних платіжних засобів;

➤ Постанову Кабінету Міністрів України від 29.03.2006 р. № 377 “Деякі питання здійснення розрахунків за продані товари (надані послуги) з використанням спеціальних платіжних засобів”;

➤ Програму розвитку Національної системи масових електронних платежів на 2006—2008 роки, затверджену постановою Правління Національного банку України від 30.03.2006 р. № 121.

Концепція поширення безготівкових розрахунків з використанням спеціальних платіжних засобів (надалі — Концепція) спрямована на створення необхідних умов для поліпшення структури грошового обігу в Україні шляхом розбудови масових безготівкових платежів з використанням платіжних карток і скорочення частки готівкових розрахунків, створення прозорої фінансової системи, залучення через банківську систему в загальногосподарський обіг значних фінансових ресурсів (готівкових коштів населення та юридичних осіб), забезпечення поступового переходу населення на безготівкові розрахунки, зменшення витрат Національного банку та держави в цілому на підтримку готівкового обігу.

Основні цілі Концепції:

❖ розширення сфери використання безготівкових розрахунків із застосуванням платіжних карток;

❖ збільшення інвестиційних можливостей у банківській системі України шляхом залучення коштів населення на рахунки в банках;

❖ гарантування безпеки здійснення безготівкових розрахунків з використанням платіжних карток, у тому числі шляхом використання смарт-карток;

❖ зменшення готівкових платежів;

❖ збільшення зацікавленості населення у використанні платіжних карток;

❖ зменшення витрат, пов’язаних із підтримкою готівкового грошового обігу;

❖ запровадження нових технологій у системах масових безготівкових платежів;

❖ запровадження електронної комерції.

Другим документом (постанова Кабінету Міністрів України від 29.03.2006 р. № 377) визначаються умови й терміни переведення підприємств, які здійснюю-

ють господарську діяльність у сфері торгівлі, громадського харчування й послуг, та які відповідно до закону повинні використовувати реєстратори розрахункових операцій, на обов'язкове приймання платіжних карток. Зазначений документ спрямований в основному на розвиток інфраструктури приймання платіжних карток.

Хоча зазначена постанова була прийнята урядом наприкінці першого кварталу 2006 року, за підсумками 2006 року можна говорити про суттєві позитивні зрушенні в розвитку інфраструктури приймання платіжних карток у сфері торгівлі та послуг. Так, протягом другого кварталу 2006 року кількість встановлених торговельних терміналів порівняно з першим кварталом зросла втричі, а в третєму — більш як у сім разів; кількість торговельних терміналів протягом 2006 року збільшилася на 54% і становила 43 536 шт. (у 2005 році — 28 366 шт.).

Третім важливим документом, спрямованим на розвиток безготівкових розрахунків з використанням платіжних карток, є прийнята Національним банком Програма розвитку Національної системи масових електронних платежів на 2006—2008 роки (надалі — Програма). Її прийнято з метою визначення подальших стратегічних напрямів розвитку НСМЕП на найближчі роки та забезпечення системного підходу під час її впровадження. Програмою визначено основні завдання та шляхи їх реалізації щодо подальшого розвитку НСМЕП з урахуванням світових тенденцій розвитку безготівкових розрахунків, практики та сучасних моделей функціонування платіжних систем.

У Програмі відображені поточний стан упровадження НСМЕП, визначено її мету, основні завдання та шляхи їх реалізації.

Основні завдання Програми:

- збільшення частки безготівкових розрахунків з використанням платіжних карток порівняно з розрахунками готівкою;

- збільшення частки безготівкових розрахунків з використанням платіжних карток, які найповніше відповідають вимогам безпеки (смарт-картки), у загальному обсязі операцій, що здійснюються із застосуванням платіжних карток в Україні;

- досягнення за кількісними та якісними показниками роботи НСМЕП рівня платіжної системи загальнодержавного значення;

- збільшення інвестиційних можливостей банківської системи шляхом залучення коштів населення на банківські рахунки;

- зменшення суспільних витрат на

підтримку готівкового грошового обігу шляхом упровадження масових безготівкових розрахунків населення у сфері торгівлі та послуг;

- забезпечення державної підтримки діяльності НСМЕП.

Пропонуються такі шляхи втілення основних завдань Програми:

1. Забезпечення функціонального і технологічного розвитку НСМЕП шляхом розробки й запровадження таких платіжних та інформаційних технологій, як операції “розширеній платіж” (у тому числі “адресний платіж”), необхідні для реалізації соціальних проектів, операцій у мережі Інтернет (створення Інтернет-терміналів); роботи “групи банків” (з можливостями використання гнучкої системи комісійних); банківських процесингових центрів (на основі автоматизованої карткової системи з делегуванням інформаційних повноважень); впровадження картки НСМЕП нового покоління із сучасними чіп-модулями та оновленою версією програмного забезпечення, подвійним інтерфейсом (контактно-безконтактним), нефінансовими додатками (соціальним, транспортним); впровадження специфікацій та інформаційних технологій, сумісних із міжнародними стандартами та специфікаціями міжнародних платіжних систем, тощо;

2. Підвищення надійності та ефективності функціонування складових апаратно-програмного комплексу НСМЕП;

3. Розширення сфери застосування технологій і складових апаратно-програмного комплексу НСМЕП за рахунок використання нефінансових додатків “платіжної картки НСМЕП нового покоління” та реалізації таких супутніх проектів:

- “соціальна картка”, яка допоможе здійснювати нарахування, виплату й облік соціальної допомоги та інших соціальних виплат малозабезпеченим і незахищеним верствам населення;

- “транспортна картка” (з урахуванням соціальної складової), яка дасть змогу сплачувати за проїзд у громадському транспорті й вести облік пасажирів, що мають пільги;

- “студентська картка”, котра поєднує функції студентського квитка та банківської платіжної картки із соціальною складовою (для нарахування стипендій, соціальної допомоги, разових виплат студентам);

- “митна картка”, яка використовуватиметься під час розмитнення вантажів та/або сплати митних платежів;

- “картка водія” — для зберігання інформації про транспортний засіб та йо-

го власника, а також для сплати штрафів за порушення правил дорожнього руху та розрахунків за товари й послуги;

- “електронний паспорт”, який у перспективі може замінити звичайний паперовий паспорт громадянина України, а також може містити додаткову інформацію про його власника (ідентифікаційний номер, сімейний стан тощо);

- “картка страхувальника” — вона застосовуватиметься за наявності у громадян страхових полісів;

- “носій електронного цифрового підпису” — як засіб забезпечення особистого підпису громадянина;

- “дисконтна картка” тощо;

4. Забезпечення діяльності та розвитку організаційної структури НСМЕП шляхом залучення до роботи в системі нових банків, учасників (банківських процесингових центрів, еквайрингових компаній і технічних еквайрів), залучення до участі у виробництві карток НСМЕП нових підприємств, що мають відповідний сертифікат якості, створення умов для роботи банків у НСМЕП за різними моделями (емітент із делегуванням інформаційних повноважень, еквайр із делегуванням інформаційних повноважень тощо);

5. Вдосконалення та розвиток нормативно-правової бази НСМЕП, а саме: розробка нормативно-правових, методичних і технологічних документів, які регламентуватимуть функціонування НСМЕП під час втілення супутніх проектів та виготовлення суміщених платіжних терміналів, поєднаних із реєстраторами розрахункових операцій.

У режимі промислової експлуатації НСМЕП працює понад два роки. Її членами є 32 банки (у тому числі Національний банк України) та 3 небанківські установи, ще 3 банки отримали дозвіл на укладення договору про вступ до НСМЕП (усього протягом 2006 року заяви про вступ до НСМЕП подали 9 банків). У розробці та постачанні для НСМЕП програмно-технічних засобів беруть участь понад 30 суб'єктів господарювання України. В ролі банківського процесингового центру з функцією делегування інформаційних повноважень розпочало свою роботу ТОВ “Універсальний процесинг”.

До участі у виробництві карток НСМЕП залучено два нових підприємства: НДІ “Прикладних інформаційних технологій” (за проєктом “Студентська картка”) і ТОВ “Знак” (консорціум “ЄДАПС”). Таким чином, на сьогодні виготовлення карток НСМЕП здійснюють три підприємства.

Банками — членами НСМЕП емітовано понад 1.4 млн. платіжних карток

БЕЗГОТІВКОВІ РОЗРАХУНКИ

Національної системи масових електронних платежів; мережа обслуговування її карток охоплює більш як 3.2 тис. терміналів і банкоматів на всій території України; міжбанківські наростиючі обороти становлять понад 412 млн. грн., із них за 2006 рік — 169 млн. грн., наростиючі обороти НСМЕП сягнули більш як 34 млрд. грн., із них 12.5 млрд. грн. — обороти за 2006 рік; середній оборот за однією карткою за 2006 рік становив майже 10 тис. грн. (див. графік 3).

На виконання Концепції та Програми протягом 2006 року розпочато реалізацію низки проектів. Так, відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України від 14.08.2006 р. № 617 у 2006—2007 навчальному році започатковано експеримент щодо впровадження електронного студентського квитка — платіжної картки, виготовленого із застосуванням технології НСМЕП (надалі — електронний студентський квиток), які на час проведення експерименту діятимуть на правах студентських квитків державного зразка.

У пілотному проекті впровадження електронного студентського квитка взяли участь НТУУ “Київський політехнічний інститут”, Національний транспортний університет, Львівський інститут банківської справи і Черкаський інститут банківської справи Університету банківської справи НБУ, Українська академія банківської справи НБУ.

Емісію електронних студентських квитків здійснюють такі банки — члени НСМЕП: АБ “Експрес-банк”, АКБ “Імексбанк”, ВАТ АБ “Столичний”. На першому етапі пілотного проекту емітовано понад 10 тис. таких квитків.

Зразки електронних студентських квитків, що використовуються під час проведення експерименту, включають:

- графічну інформацію — назви і логотипи платіжної системи та банку-емітента, прізвище, ім'я та по батькові студента, його фотографію, назву вищого навчального закладу, назву факультету, групу, штрих-код квитка тощо;

• електронну інформацію з ідентифікаційним додатком “Студентський квиток”, яка надійно зберігається у чіпі картки, в тому числі:

- файл загальних параметрів студента;
- файл записів про пільги;
- файл коду платіжної одиниці, в якій надаються пільги, тощо.

Другим етапом проекту передбачено створення інформаційно-аналітичної системи обліку та відшкодування пільг.

З метою забезпечення реалізації проекту “Студентська картка” із соціальною складовою та впровадження інших соціальної проєктів радою Платіжної організації НСМЕП прийнято рішення щодо забезпечення умов виробництва, емісії та функціонування платіжних карток НСМЕП із чіп-модулями сімейства SLE66CxxP (картки НСМЕП-2 з операційною системою УкрКОС v2.0 та програмами додатків УкрКОІН v2.0, розробленими ТОВ “Автор”) з розширеннями можливостями. Члени та учасники НСМЕП встановили (оновили) сертифіковане програмне забезпечення компонентів апаратно-програмного комплексу НСМЕП із функцією обслуговування платіжних карток НСМЕП-2.

Впровадження “Студентської картки” із соціальною складовою є першим кроком до освоєння технології “Соціальної картки”, роботу щодо створення якої Національний банк проводить спільно з Міністерством праці та соціальної політики України.

Ще одним важливим кроком, спрямованим на виконання Концепції та Програми, є підписання Національним банком України та Українським державним підприємством поштового зв’язку (УДППЗ) “Укрпошта” договору про вступ “Укрпошти” до НСМЕП як еквайра.

Сьогодні держателі карток НСМЕП мають змогу здійснювати грошові поштові перекази за допомогою комп’ютера та мережі Інтернет безпосередньо із сайту “Укрпошта”. Після підписання зазначеного вище договору перелік послуг, що надаються “Укрпошто” за

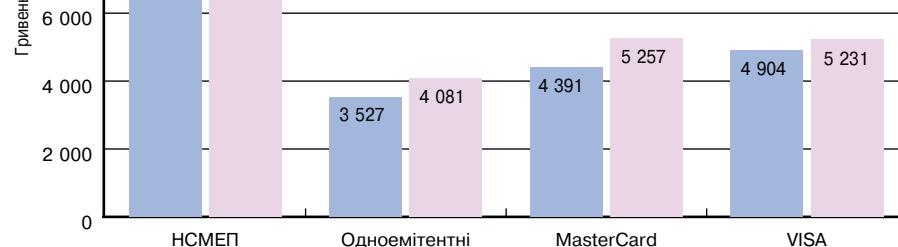
допомогою технології НСМЕП, значно розширюється.

Держателі карток Національної системи масових електронних платежів зможуть у відділеннях “Укрпошти” виконувати такі фінансові операції, як видача й завантаження готівкою картки, здійснення платежів за надані послуги тощо. З огляду на розгалужену мережу відділень “Укрпошти” така співпраця має значно розширити мережу обслуговування карток НСМЕП.

З метою розширення функціональних можливостей платіжних та інформаційних технологій НСМЕП Національний банк підписав договір про вступ до НСМЕП ЗАТ “Центр обслуговування мобільних платежів” (ЗАТ “ЦОМП”) як процесингового центру мобільних платіжних інструментів; також розпочато реалізацію пілотного проекту з упровадження мобільного платіжного інструменту (МПІ) на базі технології НСМЕП.

Основним напрямом діяльності ЗАТ “ЦОМП” є створення і розвиток мережі, яка об’єднує банки, торговельні компанії та операторів мобільного зв’язку в єдину інфраструктуру. Запропонована технологія МПІ дає змогу сплачувати за товари та послуги безпосередньо через мобільний телефон. Для цього оператори мобільного зв’язку використовуватимуть спеціальні чіпи для мобільного телефону, в яких поряд зі стандартним SIM-додатком буде встановлено платіжний додаток за технологією НСМЕП, за допомогою якого з’явиться можливість отримати доступ до банківського рахунку.

Підсумовуючи викладене вище, можна з упевненістю стверджувати, що появлення “національна платіжна система” значно ширше і глибше, ніж просто структура, що забезпечує обслуговування платіжних карток на території всієї держави. Крім цього, вона виконує ряд дуже важливих соціальних і державних функцій. Якщо розглядати національний картковий ринок України з погляду дотримання вищезгаданих державних інтересів, то по-ле для розвитку виявиться величезним. Треба чітко визначити цілі, шляхи їх реалізації і спільними зусиллями держави та учасників ринку їх досягти. Зараз нам необхідно передусім донести до свідомості наших громадян, наших банкірів і виробничників той факт, що розвивати Національну систему масових електронних платежів, володіти національною платіжною карткою не лише вигідно і зручно. Цей простий на перший погляд інструмент забезпечує захист не тільки наших з вами інтересів, а й інтересів держави.

**В'ячеслав
Татьянін**

Директор ТОВ "Автор"

Автор інформує банківських фахівців з інформаційних технологій про стан та особливості міжнародного ринку виробників пластикових карток, тенденції розвитку зарубіжних і вітчизняних карткових технологій, функціональні можливості і переваги сучасних смарт-карток.

Продукти / Універсальна смарт-картка "УкрКОС"

Останніми роками в результаті жорсткого конкурентного протистояння на міжнародному ринку пластикових карток відбулися істотні структурні зміни, наслідком яких став поділ виробників на глобальні, локальних і південно-східних постачальників.

Глобальні виробники — "перша п'ятірка основних гравців" — це найбільші міжнародні компанії: *Gemalto Fr., Oberthur Fr., ORGA Germ., G&D Germ., XPontCard DenMark*. До істотних переваг лідерів карткового ринку можна віднести високу якість продукції, низьку вартість за великих обсягів поставки, сертифікацію рішень у міжнародних організаціях, глобальне охоплення ринку. Водночас їх істотним недоліком є слабка локальна технічна підтримка та великі терміни поставки малих партій.

Серед локальних виробників — компанії *Logos DenMark, Prism South Africa, Smart Trust, "Автор" Україна* та інші. Основні переваги цих компаній — помірні ціни, прямий контакт із локальними клієнтами, швидка технічна підтримка і невеликий термін поставки.

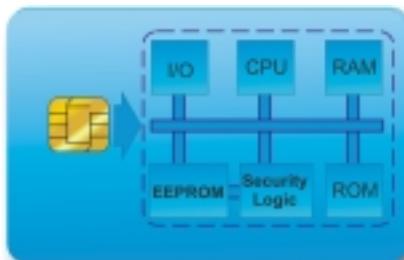
Південно-східні постачальники дуже агресивні в цінових пропозиціях, але відсутність підтримки, невизначені терміни поставок, низька надійність рішень істотно обмежують їх розвиток на європейському та американському ринках.

У даний час в Україні спостеріється позитивна тенденція розвитку вітчизняних технологій смарт-карток як у державних, так і в комерційних проектах. Одним із розробників високих технологій є компанія "Автор", яка на замовлення Національного банку України, "Райффайзенбанку Авал" (нинішня назва — ЗАТ "OTP Банк") та деяких інших банків випустила на український ринок ряд унікальних продуктів для банківських додатків і сфери інформаційної безпеки. Наші технології — це конкурентний міжнародний продукт, який ні в чому не поступається іноземним аналогам.

Результатом цієї роботи стало створення програмного забезпечення "УкрКОС" для смарт-карток — нової моделі, яка об'єднає сильні сторони глобальних постачальників із перевагами локальних виробників.

Смарт-картка "УкрКОС" — універ-

Кристал смарт-картки

сальний інструмент, призначений для використання у платіжних і дисконтних системах, системах доступу, інфраструктурі відкритих ключів (PKI), системах мережової безпеки, в ролі електронного ідентифікатора, носія ключової інформації, посвідчення особи, соціальної і медичної картки тощо. Така широка різноманітність у застосуванні пояснюється тим, що електронна картка є мікрокомп'ютером, який може бути запрограмований для виконання практично будь-якої задачі.

Кристал для смарт-картки (див. малюнок) у базовій конфігурації складається з центрального процесора (CPU), одноразово програмованої пам'яті (ROM), оперативної пам'яті (RAM), енергонезалежної електрично-перепрограмованої пам'яті (EEPROM), секретної логіки (Security Logic), інтерфейсу введення-виведення інформації (I/O).

Мікропроцесор є серцем кристала. Він забезпечує управління всіма елементами периферії, виконує обчислювальні операції і криптографічні петретворення. "Мозок" картки — пам'ять програми, яка визначає "інтелект" картки і примушує процесор функціонувати за заданими правилами. Пам'ять програми знаходиться в області ROM і програмується на заводі-виробнику кристалів, а даний процес називається маскуванням кристала.

Програма смарт-картки створюється у формі операційної системи. Це забезпечує гнучкість у застосуванні, дає змогу користувачам створювати універсальні додатки для власних задач, які можуть бути реалізовані незалежно від розробників операційних систем. Карткова операційна система функціонально схожа на операційну систему комп'ютера: має файлову організацію даних, захищає їх від несанкціоновано-

го доступу, розмежовуючи права користувачів, управляє інтерфейсами обміну і власною периферією (EEPROM, таймер, генератор шуму, криптографічний співпроцесор, датчики та інше), дає змогу запускати додатки користувача, виконує команди операційної системи і сервісні функції. Основні вимоги до операційної системи викладено в міжнародному стандарті ISO 7816. Крім основного призначення, пам'ять EEPROM допомагає помістити частину виконуваного коду програм. Це дає змогу оперативно програмувати нестандартні додатки без дорогої операції маскування.

Останні досягнення в технології виробництва кристалів дають змогу у чіпі розміром 1.5×1.5 мм додатково розміщувати криптопроцесори Triple DES, RSA й еліптичних кривих (ECC), таймер, порт UART, модуль підрахунку CRC, генератори випадкових чисел, додаткову оперативну пам'ять, одночасно два інтерфейси введення-виведення — контактний і безконтактний.

Для прикладу наведемо основні характеристики чіпів SLE66CLxxxP (деякі з чіпів цієї серії вже застосовуються в НСМЕП та інших проектах):

- ◆ EEPROM — від 4 кбайт до 64 кбайт;
- ◆ CPU — 8 біт, 8/16 біт, 16 біт;
- ◆ інтерфейси — ISO 7816, ISO 14443, USB;
- ◆ RAM — від 2 кбайт до 8 кбайт;
- ◆ ROM — від 7 кбайт до 196 кбайт;
- ◆ Со-процесори ECC, DES, RSA;
- ◆ відповідність критерію CC EAL4+ ("Common Criteria Evaluation Assurance" — загальні критерії рівнів оцінки ризиків).

Мікропроцесорний чіп має такі рівні захисту від несанкціонованого доступу до інформації, що зберігається в ньому: програмний, апаратний, технологічний.

Програмний рівень реалізується засобами операційної системи, які використовують різні способи і методи захисту.

Апаратний рівень захисту підтримується ресурсом кристала, спроектованим виробником. Для цього в кристалі застосовуються спеціальні датчики, пристрой та елементи:

- ◆ детектор зниженої і підвищеної напруги живлення;
- ◆ детектор зниженої і підвищеної тактової частоти;
- ◆ детектор зниженої і підвищеної температури;
- ◆ стирання області RAM при скиданні або спрацьовуванні датчиків;
- ◆ самотестування структури чіпа;
- ◆ захист від високочастотних перешкод;

- ◆ генератор випадкових тактів очікування;
- ◆ скремблювання внутрішніх шин;
- ◆ прозоре шифрування RAM, ROM, EEPROM;
- ◆ апаратний захист зчитування областей ROM, EEPROM, PROM;
- ◆ захист від використання у нештатних режимах роботи;
- ◆ унікальні характеристики шифрування або скремблювання внутрішніх RAM і EEPROM.

На різних стадіях виробництва кристалів застосовуються технологічні прийоми, що ускладнюють відтворення структури чіпа та отримання секретної інформації. Створюються багатошарові структури кристалів (більш як 30 шарів), відповідальні частини схеми (ROM і EEPROM) поміщаються всередину, вводиться додаткові шари металізації, які захищають кристал від оптичного та електронного сканування, забезпечуючи його руйнування при пошаровому спилюванні. Відсутність загальної шини і перемішування структури функціональних блоків (CPU, RAM, ROM і EEPROM) створюють великі труднощі при визначенні структури чіпа.

Сукупність вживаних програмних, апаратних і технологічних заходів обмеження доступу, а також криптографічний захист інформації з використанням алгоритмів гарантованої стійкості включають можливість отримання несанкціонованого доступу до даних, що зберігаються на смарт-картці, гарантовано захищають електронну картку від копіювання, емуляції та несанкціонованого використання.

Ключова інформація є секретною і найважливішою складовою системи захисту. Від того, як побудована підсистема генерації, зберігання і розподілу ключів, значною мірою залежить безпека і стійкість системи в цілому. Більшість відомих атак з метою розкриття і подолання систем захисту спрямована на отримання секретної інформації: ключів електронного цифрового підпису, ключів шифрування, PIN-доступу, паролів, ідентифікаторів. Проводити пряму атаку на криптографічні алгоритми і протоколи взаємодії, що використовуються в системі захисту, дорого і складно, а за великої довжини ключа практично неможливо. Тому до основних об'єктів атак можна віднести помилки побудови системи захисту і незахищеність ключової інформації.

В останні роки Україна вийшла на новий рівень розвитку технологій у сфері інформаційної безпеки: прийнято закони про електронний цифровий підпис і електронний документообіг, що ство-

рюють правове поле для побудови PKI-інфраструктури (PKI — public key infrastructure). На сьогодні відповідно до українського законодавства і нормативних документів процедуру акредитації виконали чотири центри сертифікації ключів.

Базовим елементом PKI-інфраструктур є носії ключової інформації. Відповідно до нормативного документа Євросоюзу CWA 14169 (робоча утода Єврокомітету зі стандартизації (CEN/ISSS) про захищені пристрой формування електронного підпису) регламентується застосування засобів електронного цифрового підпису із посиленими сертифікатами з рівнем безпеки не нижче EAL4+, викладеними в документі "Common Criteria Evaluation Assurance" ("Загальні критерії рівнів оцінки гарантії"). Носії ключової інформації від компанії "Автор", смарт-картки з програмним забезпеченням "УкрКОС" — єдині в Україні сертифіковані апаратні засоби, котрі відповідають вимогам рівня безпеки EAL5+, що в майбутньому відкриває можливість інтегрувати смарт-картки "УкрКОС" в інформаційний простір Євросоюзу.

Операційна система "УкрКОС" є унікальним рішенням для українського ринку інформаційної безпеки. Це єдина операційна система подібного класу, яка одночасно відповідає міжнародним і національним стандартам. Усі криптографічні перетворення, включаючи генерацію ключової інформації, формування і перевірка електронного цифрового підпису, відбуваються всередині самого носія. Використання смарт-карток "УкрКОС" забезпечує гарантований рівень захисту конфіденційної інформації. Доказом цього є той факт, що нині в банківській системі України працюють близько 3 млн. платіжних смарт-карток з операційною системою "УкрКОС", забезпечуючи обробку трансакцій на загальну суму понад 12 млрд. гривень за рік, щодня демонструючи високі показники надійності й безпеки в експлуатації.

Такі носії ключової інформації використовуються у міжбанківській Системі електронних платежів, Національній системі масових електронних платежів та інших соціально значущих для України проектах. Завдяки подібним високотехнологічним продуктам і рішенням, спроможним конкурувати на міжнародних ринках, наша країна може посісти гідне місце серед високорозвинутих країн світу.

**Юрій
Іваненко**

Головний контролер — директор департаменту з питань державного боргу, міжнародної діяльності та фінансових установ Рахункової палати України

**Андрій
Мамишев**

Начальник відділу департаменту з питань державного боргу, міжнародної діяльності та фінансових установ Рахункової палати України. Кандидат наук з державного управління

Компетентно /

До питання розкриття інформації про державний борг

Поняття державного боргу в українському законодавстві, на думку авторів, невиправдано звужено. Це може привести до низки проблем, починаючи з прогнозування основних макроекономічних показників соціально-економічного розвитку країни і закінчуючи питаннями обліку та звітності щодо державного боргу. На основі аналізу світового досвіду в статті сформульовано пропозиції щодо поліпшення управління державним боргом.

Після здобуття Україною незалежності у 1991 році та пов'язаних із цим змін у системі державного управління перед владою постало питання відбудови національної економіки. Це потребувало великих капітальних вкладень і соціальних витрат за умови значного дефіциту внутрішніх фінансових ресурсів.

Розбалансування економіки супроводжувалося гіперінфляцією та девальвацією національної грошової одиниці, що змушувало уряд вдаватися до зовнішніх і внутрішніх запозичень. Значна частина боргу виникла у зв'язку з непогашенням резидентами-позичальниками іноземних кредитів, залучених під урядові гарантії.

Після фактичного дефолту 2000 року за розрахунками з іноземними кредиторами державна боргова політика стала виваженню, спрямовано на недопущення безконтрольного зростання державного боргу. Протягом 2000—2005 років офіційний державний прямий та гарантований борг України становив близько 80 млрд. грн., 80% цієї суми — прямий борг.

Детальний аналіз структури офіційного державного боргу свідчить: в Україні є проблема щодо повноти його обліку та розкриття інформації про нього.

Мета статті — висвітлити основні недоліки обліку та звітності з державного боргу і сформулювати рекомендації стосовно наближення до загальноприйнятої міжнародної практики у цій сфері.

Однією з болючих складових зазначеної проблеми є формування в Україні нормативно-правового забезпечення боргових зобов'язань держави. Сьогодні в українському законодавстві немає спеціального правового

акта, який би визначав порядок утворення і погашення державного боргу. Розгляд проекту Закону України “Про державний борг” у парламенті триває з 1999 року, а його розробку не завершено й досі.

За відсутності цього базового закону організація управління державним боргом в Україні фрагментарно регламентується у різних законодавчо-нормативних актах.

Чинним є Закон України “Про державний внутрішній борг України” 1992 року, який визначає державний внутрішній борг України у формі строкових боргових зобов'язань уряду України, а розміщення боргових зобов'язань уряду та надання гарантій від його імені провадиться за його дочірніми Міністерством фінансів України.

Деякі положення з питань державного боргу щорічно встановлюються у законах України про Державний бюджет. Решта чинних законодавчих актів ухвалювалася Верховною Радою ситуативно — для розв'язання певних питань, пов'язаних із державними зобов'язаннями (закони України “Про структуру державного внутрішнього боргу України за станом на 1 січня 1996 року і граничний розмір державного внутрішнього боргу України на 1996 та 1997 роки” від 23.01.1997 р. № 21/97-ВР та “Про реструктуризацію боргових зобов'язань Кабінету Міністрів України перед Національним банком України” від 20.04.2000 р. № 1697-III).

За Бюджетним кодексом України 2001 року право на державні внутрішні та зовнішні запозичення у межах і на умовах, передбачених законом про Державний бюджет, належить державі в особі міністра фінансів за дору-

ченням Кабінету Міністрів.

Щодо визначення *державного боргу* нижче наведено порівняння цього поняття за Бюджетним кодексом, проектом Закону “Про державний борг України” (реєстраційний № 1229 від 20.05.2005 р.) та за дефініцією Комітету INTOSAI з питань державного боргу, сформульованою за результатами дослідження і консультацій із низкою міжнародних організацій: Світовим банком, Міжамериканським банком розвитку, Організацією економічного співробітництва і розвитку, ООН, МВФ (див. таблицю 1).

Як випливає з Бюджетного кодексу України, до складу *державного боргу* не включаються боргові зобов’язання АР Крим та місцевого самоврядування. При цьому у кодексі не розкрито, що саме слід вважати *борговими зобов’язаннями держави* та чи включається до складу державного боргу *гарантований борг*. Згідно із законопроектом (реєстраційний № 1229 від 20.05.2005 р.) *державним боргом* вважаються безумовні боргові зобов’язан-

Таблиця 2. Показники рівня державного боргу окремих країн*

За станом на 31.12.2005 р.

Показники / Країна	Японія	Німеччина	США	Країни ЄС (25 країн)	Україна
Державний борг до ВВП, %	161.9	67.7	66.6	64.1	14.9
Бюджетний баланс (дефіцит) до ВВП, %	-6.5	-3.3	-3.9	-2.7	-1.8

* Джерела: Management, accountability and audit of public debt // Basic paper for XIX INTOSAI Congress Mexico 2007. — Bonn: Bundesrechnungshof, 2006. — May; офіційна звітність Міністерства фінансів України про прямий державний борг.

ня, які виникли внаслідок запозичень держави в особі уряду.

На розвиток статті 74 Бюджетного кодексу України Кабінет Міністрів постанововою від 24.02.2003 р. № 207 затвердив “Порядок здійснення запозичень до місцевих бюджетів”, у якому подано новий термін “*місцевий борг*”, котрий визначається як загальна сума заборгованості АР Крим чи територіальної громади міста, що складається з усіх випущених і непогашених боргових зобов’язань АР Крим чи територіальної громади міста, включа-

ючи боргові зобов’язання, що вступають у дію в результаті наданих гарантій за кредитами, або зобов’язань, які виникають на підставі законодавства чи договору.

Таким чином, українським законодавством, на відміну від загально-прийнятої міжнародної практики, не передбачено включення до складу державного боргу боргових зобов’язань місцевого самоврядування та державних підприємств. У світовій же практиці існує загальна згода, що *державний борг* (public debt) є сукупністю зобов’язань не лише уряду, а всіх державних органів (public bodies), включаючи зобов’язання урядів місцевої влади та зобов’язання підприємств, котрі знаходяться у державній власності або контролюються державою. Тут мається на увазі лише прямий борг.

Що ж до *умовного боргу*, то він є потенційним боргом, який визначається зобов’язаннями нинішнього або попереднього уряду і може стати реальним у разі настання певних завчасно визначених майбутніх подій¹. При цьому умовний борг не включається до складу державного боргу, але разом з тим ведеться облік та складається звітність щодо нього.

За загальноприйнятою міжнародною практикою державні гарантії не збільшують державний борг, однак якщо дебітор не спроможний погасити запозичені кошти, гарантований борг стає прямим державним боргом. У більшості економічно розвинутих країн державні гарантії не включаються до складу державного боргу і вважаються так званими *зобов’язаннями*. На сьогодні Міністерство фінансів України до категорії умовних зобов’язань відносить лише зобов’язання за кредитами, які беруть безпосередньо юридичні особи та гарантує держава, — *гарантований борг*. При цьому, як випливає зі звітності

Таблиця 1. Визначення терміна “державний борг”

За Бюджетним кодексом України 2001 року	За проектом Закону України “Про державний борг” (реєстраційний № 1229 від 20.05.2005 р.)	За загальноприйнятою міжнародною практикою*
Державний борг (борг Автономної Республіки Крим чи борг місцевого самоврядування) — загальна сума заборгованості держави (Автономної Республіки Крим чи місцевого самоврядування), яка складається з усіх випущених і непогашених боргових зобов’язань держави (Автономної Республіки Крим чи місцевого самоврядування), включаючи боргові зобов’язання держави (Автономної Республіки Крим чи міських рад), що вступають у дію в результаті виданих гарантій за кредитами, або зобов’язань, що виникають на підставі законодавства або договору.	Державний борг — загальна сума безумовних боргових зобов’язань держави щодо отриманих та непогашених на певну дату кредитів (позик), що виникають внаслідок державного запозичення.	Державний борг (public debt) — це сукупність зобов’язань (як наявних, так і юридично оформлених, які за- безпеченні необхідним фінансуванням, але, внаслідок деяких обставин, не є такими, що набрали чинності), які безпосередньо прийняті на себе державними органами (public bodies) такими як: центральний уряд (або федеральний уряд залежно від політичної організації країни); уряди штатів, провінцій, муніципалітетів, регіонів або інші місцеві уряди чи органи влади; корпорації або підприємства, які знаходяться у державній власності чи контролюються державою; інші економічні одиниці, які можуть вважатися державними або квазідержавними (тобто такі, які функціонують як приватні, але користуються державними привileями), а також сукупність зобов’язань, прийнятих на себе державними органами від імені приватних корпорацій або інших економічних одиниць.

*Джерело: Guidance on Definition and Disclosure of Public Debt. — INTOSAI. — 1995.

¹ Guidance on the Reporting of Public Debt: Final Report. — INTOSAI. — 2000. — May.

уряду, гарантований борг часто розглядають як складову державного боргу України.

Отже, за відсутності спеціального закону про державний борг у нашій країні діє низка законодавчих та нормативно-правових актів, які ситуативно та фрагментарно врегульовують лише окремі питання утворення державного боргу, пов'язують його виникнення тільки із зобов'язаннями держави в особі уряду, що не повною мірою відповідає загальноприйнятій міжнародній практиці у даній сфері.

Внаслідок цього поняття державного боргу, на нашу думку, невідповідано звужується, а реальні обсяги боргових зобов'язань з урахуванням місцевих запозичень та запозичень державних підприємств не враховуються при прогнозуванні основних макроекономічних показників соціально-економічного розвитку країни, що створює суттєві ризики їх дотримання. Це підтверджує й аналіз зарубіжного досвіду обліку державних боргових зобов'язань.

Як свідчать дані таблиці 2, для економічно розвинутих країн звичним є відношення державного боргу до ВВП на рівні понад 60%, а в Японії державний борг більш як в 1.5 раза перевищує ВВП. В Україні ж офіційний державний борг становить близько 15% від ВВП при законодавчому обмеженні 60% від ВВП. Однак є ознаки того, що при обчисленні державного боргу український уряд, на відміну від урядів економічно розвинутих країн, відносить до державного боргу не всі державні боргові зобов'язання.

Справді, всебічне визначення державного боргу як сукупності зобов'язань, безпосередньо взятих на себе державними органами (*public bodies*), включаючи центральний та місцеві уряди, суб'єкти господарювання державного сектору (в тому числі комунального), суттєво розширяє розуміння цього поняття в нашій країні.

Актуальність даного питання для України набуває гостроти у зв'язку зі зростаючими обсягами мууніципальних запозичень та обсягами випуску облігацій зовнішньої позики і залучення корпоративних кредитів державними підприємствами.

Існування ж різноманітних непередбачених видатків і зобов'язань може істотно вплинути на спроможність суб'єктів державного сектору виконувати майбутні вимоги. Такі борги можуть виникати у зв'язку з моральними або соціальними зобов'язаннями на додаток до зобов'язань суто

правового характеру. Відомо, що більшість світових фінансових криз останніх років викликана тим, що в результаті дії різних чинників умовні зобов'язання ставали фактичними державними борговими зобов'язаннями.

Вимірювання і прогнозування витрат, пов'язаних з умовними зобов'язаннями, — складний процес. Неважаючи на це, конче важливо визначити, класифікувати і взяти до уваги весь спектр умовних зобов'язань, які можуть у майбутньому перетворитися на фактичні і призвести до необхідності виплати коштів із держбюджету.

До найпоширеніших прямих умовних зобов'язань відносять: гарантії уряду країни за приватними інвестиціями, інфраструктурними проектами або гарантії, що надає уряд для підприємств, які приватизуються; державні гарантії за програмами соціального забезпечення (у разі недостатнього фінансування таких програм); державне страхування депозитів у банківській системі, а також доходів пенсійних фондів, страхування від неврохаю, від повені, від військових ризиків тощо.

Проблема нині полягає в тому, що уряд України не здійснює належного обліку умовного боргу та оцінку його впливу на державні фінанси. Міністерство фінансів веде оперативний облік лише боргу за цінними паперами; отриманими банківськими кредитами; позичками, отриманими від іноземних держав або міжнародних установ, та за наданими гарантіями повернення кредитів.

Облік боргу за іншими державними фінансовими зобов'язаннями у Міністерстві фінансів не ведеться як у звітності уряду ці зобов'язання як потенційний борг не враховуються. Зокрема, не беруться до уваги заборгованість за зобов'язаннями держави з виплати втрат громадян від знецінення грошових заощаджень, заборгованість із соціальних виплат, відсторонену заборгованість за внесками України до міжнародних організацій тощо. До цього можна додати проблему наявного дефіциту Пенсійного фонду України, джерелом фінансування якого є державний бюджет.

Щодо певних зобов'язань, таких як випуск облігацій органами місцевого самоврядування, то Міністерство фінансів веде лише їх реєстрацію, але не облік боргу.

Усе це створює при виконанні державного бюджету постійні ризики,

пов'язані з необхідністю погашення не передбачених у ньому фінансових зобов'язань.

Ігнорування факту наявності реальних державних фінансових зобов'язань, які хоч і не обліковуються урядом України у складі державного боргу, але періодично та частково ним обслуговуються, може спричинити нову боргову кризу.

Наприклад, у Бразилії федеральний уряд протягом 1980—1990-х років сплатив близько 74 млрд. доларів США за борги урядів провінцій. А в останні десятиріччя Аргентина, Колумбія, Мексика і Росія були змушені допомагати своїм місцевим урядам виходити з непомірного дефіциту і боргів².

У зв'язку з цим нагальним є питання забезпечення користувачів повною та достовірною інформацією про стан і складові державного боргу.

Відомо, що для розкриття інформації про державний борг використовується база вимірювання, яка лежить в основі структури державного боргу. *Вимірювання державного боргу* означає надання певного монетарного значення належній до сплати сумі.

Нинішня звітність українського уряду з державного боргу складається з даних про прямий внутрішній та прямий зовнішній борг із деталізацією за типом кредитора. Зауважимо, що єдиних національних стандартів розкриття інформації про державний борг на сьогодні немає.

На нашу думку, з метою поліпшення управління державним боргом органам державної влади необхідно вжити низку заходів, а саме:

- прискорити розгляд проекту Закону України “Про державний борг” з урахуванням міжнародних стандартів, передбачивши у ньому розширення бази вимірювання державного боргу, зокрема зобов'язаннями державних підприємств та органів місцевого самоврядування;

- запровадити оперативний облік та аналіз стану заборгованості за всіма фінансовими зобов'язаннями, які можуть впливати на стратегію управління державними фінансами і державним боргом;

- встановити єдині стандарти розкриття інформації про державний борг для звітування про обсяги всіх складових державного прямого та умовного боргу.

² Fiscal Exposures: Implications for Debt Management and the Role for SAIs. — INTOSAI. — 2003. — Feb.

Особливості підготовки та реалізації інвестиційних проектів

Нині в Україні склалася ситуація, за якої і вітчизняні, і західні інвестори зацікавлені вкладати гроші в проекти довгострокового розвитку. При цьому перевага надається підприємствам, котрі мають обґрунтовану комплексну інвестиційну програму, що складається з кількох окремих проектів, якими визначено реальний обсяг, структуру і напрями інвестицій, спрямованих на розвиток виробництва, підвищення його ефективності і збільшення прибутку. Автор розповідає про особливості підготовки інвестиційного проекту в сучасних економічних умовах.

Інвестиційне проектування — це розробка комплексу технічної документації, в якій міститься техніко-економічне обґрунтування (проектне креслення, пояснювальні записи, бізнес-план інвестиційного проекту й інші матеріали), а також докладний кошторис, що визначає вартість усього проекту.

Нині підприємства, які активно розвиваються, стикаються з необхідністю залучення інвестицій, тобто з вкладенням інвестиційних коштів (власних або позичкових) у різні проекти з метою організації нових, модернізації та розширення діючих виробництв, максимізації прибутку тощо.

Отже, наявність гарної бізнес-ідеї і передумов для її реалізації ще не гарантує одержання фінансування проекту. Необхідно привернути увагу потенційного інвестора, переконати його в доцільноті участі в проекті за допомогою конкретного документа, яким є бізнес-план інвестиційного проекту і розробці якого потрібно приділяти серйозну увагу.

Бізнес-план дає можливість всебічно оцінити якість розробленої бізнес-ідеї, ефективність обраного бізнесу в майбутньому, спрогнозувати й оцінити можливі ризики, визначити комерційну і бюджетну ефективність проекту, довести ідею і мету проекту до акціонерів, потенційних партнерів та інвесторів.

Написання інвестиційного проекту (ІП) потребує дотримання певних стандартів. Основні серед них такі:

- за формою написання ІП повинен бути стислим, але водночас адекватно розкривати сутність підприємницької ідеї. Слід використовувати загальні терміни; інформацію потрібно викладати в діловому стилі, але якомога доступніше;
- за стилем викладення матеріалу

ІП має бути функціональним, тобто містити лише корисну інформацію, яка цікавить або може цікавити потенційного інвестора. За необхідності додаткова, пояснювальна, первинна інформація може бути внесенена в додатки (їх обсяг не обмежується);

- за методом добору інформації ІП повинен ґрунтуватися на фактичних даних та реалістичних припущеннях;
- за структурою надання інформації ІП має бути легким для сприйняття, чітким та логічним; таким, щоб у ньому можна було швидко знайти потрібну інформацію.

Зрозуміло, що до моменту представлення потенційному інвестору бізнес-плану слід подбати про його конфіденційність.

Успіх інвестиційного проекту безпосередньо пов'язаний з умінням кваліфіковано подати потенційному інвестору переконливу методику розрахунку й управління можливими ризиками, а також — відповідні гарантії приросту чи щонайменше — повернення вкладеного капіталу.

Якщо інвестиційний проект великий, складний, багатоплановий, він, звісно, потребує значних капіталовкладень. Це може насторожити потенційного інвестора і навіть спонукати відмовитися від проекту як від надто витратного й ризикового. Тому громіздкий проект доцільно розділити на кілька менших, під які легше знайти реальніх інвесторів, і реалізовувати їх, виконуючи поетапно всю інвестиційну програму.

Звичайно, якщо проект правильно оформленений за міжнародними стандартами, це відразу підвищує його шанси бути проінвестованим.

Інвестиційний процес завжди пов'язаний з ризиком. Причому чим довготриваліший проект і строки його окупності, тим він ризикованиший.

При розробці та аналізі інвестиційних проектів завжди необхідно враховувати фактор часу. Не викликає сумніву, що гривня, отримана сьогодні, коштує дорожче, ніж отримана через рік. Для того, щоб правильно оцінити майбутні доходи від інвестиційної діяльності, потрібно за допомогою спеціальних математичних методів та інвестиційного аналізу розрахувати та проаналізувати майбутню вартість інвестиційних коштів.

Основою розвитку бізнес-середовища є реальна здатність ставити й вирішувати завдання з інвестиційного проектування керівниками всіх рівнів та сфер діяльності. Якщо вітчизняні підприємці навчаться застосовувати відповідні міжнародні стандарти з бізнес-планування в своїх інвестиційних проектах, їм стане значно легше й простіше знайти із зарубіжними інвесторами спільну мову і значно збільшити обсяг капіталовкладень у розвиток своїх підприємств.

Залучення фахівців, які володіють досвідом розробки інвестиційних проектів та пошуку потенційних інвесторів, дасть змогу скоротити час на підготовку, підвищити якість інвестиційних проектів і наблизити очікуваний результат, полегшити зусилля щодо отримання зовнішнього фінансування.

Держава, у свою чергу, повинна сприяти формуванню привабливого інвестиційного клімату й гарантувати інвесторам недоторканність їхнього капіталу і можливість його повернення з відповідним прибутком. Це елементарне правило будь-якого бізнесу, воно має діяти і на інвестиційному ринку.

Лев Кльоба,

керівник Центру сприяння залученню інвестицій ВАТ "Кредобанк".

Дослідження

Вплив іноземних банків на функціонування банківської системи Польщі

Присутність банків з іноземним капіталом у банківській системі сприяє залученню іноземних інвестицій та розширенню ресурсної бази соціально-економічного розвитку. Однак існує низка ризиків, пов'язаних з іноземним капіталом. В статті викладено проміжні результати науково-дослідної теми "Вплив іноземного капіталу на функціонування банківської системи", яку розробляє Львівський інститут банківської справи Університету банківської справи НБУ на замовлення Національного банку України.

У 1990-х роках відбулися суттєві зміни у сфері фінансових послуг. У цей період розпочалися глобалізаційні процеси на світових ринках, одним із проявів яких стало просування найбільших фінансових інститутів на ринки, раніше для них не доступні. В процесі глобалізації утворилися потужні фінансові групи, до складу яких, крім банків, входять страхові, інвестиційні, лізингові компанії тощо. Такі групи останні півтора десятка років активно впливають на діяльність банківських систем країн Центральної та Східної Європи. Цьому сприяє прискорення лібералізації доступу на фінансові ринки, що є обов'язковою умовою членства у багатьох міжнародних організаціях.

Питання припливу іноземного капіталу в банківську систему стало актуальним для України лише у 2005—2006 рр., коли інтерес до великих вітчизняних банків проявили потужні західноєвропейські банківські групи. В українській економічній літературі з'явилася низка публікацій щодо переваг та недоліків зростання обсягів іноземних інвестицій у вітчизняну банківську систему, серед яких варто виділити праці В.М.Геєця та В.І.Міщенка. Однак досвід функціонування іноземних банків в Україні не дає змоги визначити, які ризики для банківського сектору несе його поступовий переход під контроль іноземних банківських груп. Натомість детально розглянути всі особливості впливу іноземного банківського капіталу на функціонування національної банківської системи можна на прикладі країн Східної Європи, де бар'єри на шляху експансії іноземних банків були ліквідовані ще в середині 1990-х років. Спробуємо з'ясувати, які наслідки має діяльність банків з іноземним капіталом для банківської системи Польщі.

Польща — одна з країн, де найстрімкіше розвивався процес надходження іноземних інвестицій у банківський сектор. Його реформування розпочалося у 1989 році з прийняттям Закону "Про банківську діяльність у Республіці Польща". Було створено дворівневу банківську систему, в результаті чого дев'ять державних комерційних банків відокремлено від центрального банку Польщі. У 1991 році уряд прийняв рішення про приватизацію зазначених дев'яти банків, які було перетворено в акціонерні компанії. У цей період іноземні банки особливої зацікавленості до польської банківської системи не проявляли з огляду на суперечності в законодавчій базі країни, політичну й економічну нестабільність і рестрикційну ліцензійну політику Народного банку Польщі (НБП).

Дослідження праць польських науковців [1, 2] дає змогу виділити чотири етапи, які характеризують зміну політики НБП щодо припливу іноземного капіталу в банківську систему:

1. *1990 рік — перша половина 1992 року.* Створено дуже сприятливі умови для заснування банків за участю закордонного капіталу. В результаті відбулася демонополізація польського банківського сектору. За цей період ліцензії отримали вісім банків з іноземним капіталом і три представництва зарубіжних банків;

2. *Друга половина 1992 року — перша половина 1994 року.* Ліберальна політика НБП кардинально змінилася з огляду на загальне погіршення фінансового стану більшості польських банків. Центральний банк змінив ліцензійну політику і практично представивавати нові ліцензії закордонним банкам, оскільки економічно слабкі польські банки були не готові конкурувати з ними. НБП прагнув змінити польський банківський сектор, проте опинився перед проблемо-

мою реструктуризації банківської системи, вирішення якої потребувало залучення іноземного інвестиційного капіталу на вигідних для Польщі умовах. Це дало новий шанс зарубіжним інвесторам прийти на польський банківський ринок;

3. *Друга половина 1994 року — 1997 рік.* НБП визначив умови доступу іноземних банків на польський ринок: викуп польського банку, якому загрожувало банкрутство, фінансова допомога при реструктуризації проблемного банку або допомога банку, який його викупив. Видача ліцензії іноземному банку чи дозвіл на викуп контрольного пакета акцій польського банку залежали від участі у процесі реструктуризації польського банківського сектору.

Таку політику центрального банку економісти оцінили позитивно, адже реструктуризація польської банківської системи відбулася з найменшими втратами для Банківського гарантійного фонду і передусім для клієнтів. У цей період майже втрічі зросла кількість банків із переважанням закордонного капіталу (з 11 до 31), водночас кількість банків із переважанням польського капіталу зменшилася несуттєво (із 42 до 39).

У 1997 році прийнято нову редакцію Закону "Про банки і банківську діяльність у Республіці Польща", де визначено три категорії банків, що могли функціонувати в країні: державні, кооперативні та банки у формі акціонерних товариств (комерційні);

4. *Із 1998 року до сьогодні.* У зв'язку з прискоренням процесів входження країн до Євросоюзу та членством в Організації економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР) Польща не скористалася повністю перевагами третього етапу, і з 1998 року розпочався найліберальніший період

у політиці регулювання участі іноземного капіталу в банківському секторі. Закордонні інвестори почали активно купувати навіть ті польські банки, що не потребували фінансової допомоги. Повне відкриття ринку фінансових послуг настало з упровадженням правових інструментів ОЕСР, згідно з якими у 1999 році Польща перестала застосовувати практику обмежень у видачі ліцензій на заснування в країні відділень закордонних банків. У результаті кількість банків із переважанням польського капіталу зменшилась із 38 у 1999 році до 11 у 2005 році.

У таблиці 1 наведено деякі дані щодо банківської системи Польщі. У 1993—2005 роках у країні спостерігалася тенденція до скорочення чисельності юридично самостійних банків. Так, кількість комерційних банків зменшилася з 87 у 1993 р. до 54 у 2005 році,

кооперативних банків — із 1394 у 1996 році до 588 у 2005 році. При цьому збільшувалася кількість філій як комерційних, так і кооперативних банків — відповідно у 2.6 та 2.7 раза. Це свідчить про підвищення рівня концентрації банківського капіталу та укрупнення банків — за станом на кінець 2005 року п'ять найбільших польських банків контролювали 49% активів, 56% депозитів та 45% кредитів банківської системи. Зазначена тенденція останніми роками характерна для всіх економічно розвинутих країн і є одним із наслідків фінансової глобалізації.

Щодо зміни кількості банків різних форм власності, то за даними таблиці 1 можна зробити такі висновки:

— суттєво зменшилося число банків, контролюваних державою, що можна розглядати як закономірний процес. У 2005 році таких банків зали-

шилося чотири, серед них — найбільший у Східній Європі РКО ВР SA. Тривалий час одноосібним власником цього банку була держава, проте з 2001 року розпочався процес поступової приватизації банку. Акції продаються лише працівникам банку та фізичним особам-резидентам. Нині 51% акцій залишається у державній власності. Тому РКО ВР SA є чи не єдиним на східноєвропейському просторі прикладом потужного банку, не контролюваного іноземними власниками;

— кількість комерційних банків, контролюваних приватними власниками, збільшувалася до 1999 року, після цього число самостійних банків зменшується за рахунок банків, контролюваних польськими власниками (31 банк у 1999 році порівняно із 7 — у 2005 році). Кількість банків, конт-

Таблиця 1. Деякі дані щодо банківської системи Польщі у 1993—2005 pp.

Показники	Змінна	1993 р.	1994 р.	1995 р.	1996 р.	1997 р.	1998 р.	1999 р.	2000 р.	2001 р.	2002 р.	2003 р.	2004 р.	2005 р.
ВВП Польщі (млн. злотих)	v1	Немає даних	Немає даних	308 104	387 827	472 350	553 560	615 115	723 886	760 595	781 112	842 120	922 157	967 693
— темп зростання (%)	v2	Немає даних	Немає даних	107	106	106.8	104.8	104.1	104	101	101.4	103.8	105.8	102.8
Активи банківського сектору (млн. злотих)	v3	Немає даних	Немає даних	149 342	197 215	247 669	318 727	363 427	428 486	469 701	466 520	489 330	538 472	587 022
— темп зростання (%)	v4	Немає даних	Немає даних	112	111.4	111	118.5	103.8	108.7	105.8	98.5	103.1	105.5	108.3
— у відсотках від ВВП	v5	Немає даних	Немає даних	48.5	50.9	52.4	57.6	59.1	59.2	61.8	59.7	58.1	58.4	60.7
Кількість працюючих у банках (тис. осіб)	v6	119.7	128.7	136	169.5	172.2	174.7	169.9	165.2	158.7	151.3	150.6	149.6	152.9
Кількість комерційних банків	v7	87	82	81	81	81	83	77	73	69	59	58	54	54
— філій комерційних банків	v8	1 436	1 454	1 501	1 580	1 634	1 868	2 235	2 449	2 879	3 040	3 119	3 704	3 710
Кількість кооперативних банків	v9	Немає даних	Немає даних	Немає даних	1 394	1 295	1 189	781	680	342	605	600	596	588
— філій кооперативних банків	v10	Немає даних	Немає даних	Немає даних	502	581	668	1 048	1 149	1 201	1 262	1 275	1 298	1 368
Кількість комерційних банків з переважанням державного капіталу	v11	29	29	27	24	15	13	7	7	7	8	7	5	4
Кількість комерційних банків з переважанням приватного капіталу, із них	v12	58	53	54	57	68	70	70	66	62	52	52	49	50
— контролювані польськими інвесторами	v13	48	42	36	32	39	39	31	20	16	7	6	8	7
— контролювані іноземними інвесторами	v14	10	11	18	25	29	31	39	47	48	47	47	41	43
Частка у загальній балансовій сумі (%)														
— комерційних банків з переважанням державного капіталу	v15	80.4	76.1	68.3	66.5	49.3	45.9	23.9	22.9	23.5	25.1	24.4	20.6	20.3
— комерційних банків, контролюваних польськими інвесторами	v16	10.4	15.4	22.7	15.1	30.9	33.2	24.6	3.4	3.2	2.5	2.6	6.6	4
— комерційних банків, контролюваних іноземними інвесторами	v17	2.6	3.2	4.2	13.7	15.3	16.6	47.2	69.5	68.7	67.4	67.8	66.9	69
— кооперативних банків	v18	6.6	5.3	4.8	4.6	4.5	4.3	4.2	4.2	4.6	5	5.2	5.3	5.8

Таблицю складено за даними [3].

рольованих іноземними інвесторами, у 2000—2005 роках фактично залишалася стабільною. У 2005 році у Польщі працювало 43 таких банки;

— у секторі кооперативних банків також спостерігалася концентрація капіталу, проте їх роль залишається незначною — за станом на кінець 2005 року 588 кооперативних банків контролювали лише 5.8% сумарних активів банківської системи.

Кількість працюючих у банківському секторі Польщі у 1993—2005 рр. зросла більш як на 30 тис. осіб і за станом на кінець 2005 року становила 152.9 тис. Проте слід зазначити, що чисельність зайнятих у банках збільшувалася лише до 1998 року, тобто до початку активної експансії іноземних банків. У 1998 році кількість працюючих у банках сягає свого максимуму, і в подальшому починає зменшуватися — майже на 13% за період із 1998 по 2005 рік. Тому можна стверджувати, що прихід іноземних банків на польський банківський ринок призвів до скорочення банківських службовців. Частково це можна пояснити тим, що ці банки порівняно з польськими ефективніше та раціональніше організовували свою роботу і використовували трудові ресурси.

Розглядаючи дані про функціонування польської банківської системи, слід зауважити тенденцію до зростання її активів: у 1995—2005 рр. сумарні активи збільшилися майже в чотири рази — із 149.3 млрд. до 587 млрд. злотих. Причому до 2002 року темпи зростання банківських активів перевищували темпи зростання валового внутрішнього продукту (див. графік 1).

У 2002—2004 рр. спостерігається певний спад, а відновлюється тенденція вже у 2005 році — активи банківської системи зросли на 8.3%, тоді як ВВП — лише на 2.8%. Щодо частки банківських активів у ВВП, то протягом аналізованого періоду вона збільшилася на 12.2% — із 48.5% у 1995 році до 60.7% у 2005-му. У західноєвропейських країнах цей показник часто перевищує 100%, тому можна стверджувати, що польська банківська система ще не досягла рівня розвитку, характерного для країн ЄС. Зазначений показник стрімко зростав лише у 1995—1999 роках, наступними ж роками частка активів банківської системи у ВВП змінювалася несуттєво і знаходилася в межах 59—61%. Цікаво, що разом зі зниженням темпів зростання активів банків збільшується частка іноземного капіталу в банківській системі — з 2000 року зростання активів поступається темпам зростання ВВП; ситуація змі-

Графік 1. Темпи зростання ВВП, активів банківської системи Польщі та частка іноземного капіталу в балансовій сумі

нюється лише у 2005-му. Це загострює питання щодо переваг і негативних наслідків припліву іноземного капіталу в банківський сектор Польщі. Стосовно позитивних змін слід виділити:

- зростання загального рівня рентабельності банківської системи країни;
- зменшення кількості проблемних банків;
- збільшення гарантованої суми відшкодування Банківського гарантійного фонду до 22 500 євро;
- появи нових, дешевших та якісніших банківських послуг, які надають як банки з іноземним капіталом, так і польські;
- зростання обсягів кредитування економіки та залучених депозитів;
- зменшення процентної маржі внаслідок посилення конкуренції серед банків (середній показник у 1997 році — 5.4%, а в 2004-му — 3.0%);
- полегшення доступу польських банків і підприємств до міжнародних ринків капіталу.

Свідченням позитивних змін у банківському секторі Польщі останніми роками є результати опитування серед індивідуальних споживачів і менеджерів компаній щодо якості роботи банківських установ на польському фінансовому ринку. Так, у 1996 році позитивно оцінювали діяльність банків 53% населення та 62% менеджерів, а в 2000-му — відповідно 75% та 85%. З точки зору клієнтів присутність у банківському секторі іноземного капіталу позитивно впливає на підвищення професійності та якості банківських послуг, впровадження ноу-хау, ефективність управління, запровадження нових форм спеціалізації (інвестиційне консультування, страхування) тощо.

Значною мірою якість діяльності банківських установ зросла завдяки приходу потужних іноземних банків, які принесли у Польшу власні методи роботи. З іншого боку, країна по-

ступово втрачає контроль над своєю банківською системою. На графіку 2 відображені динаміку частки різних груп польських банків у загальних активах банківської системи.

Як випливає з наведених даних, із 1998 року в Польщі починається стрімке зростання частки банків, контролюваних іноземцями, у загальних активах банківської системи. Паралельно із цим суттєво знижується частка банків, контролюваних польськими приватними власниками та державою. Частка кооперативних банків у загальних активах протягом 1993—2005 років практично залишалася стабільною на рівні 5—6%.

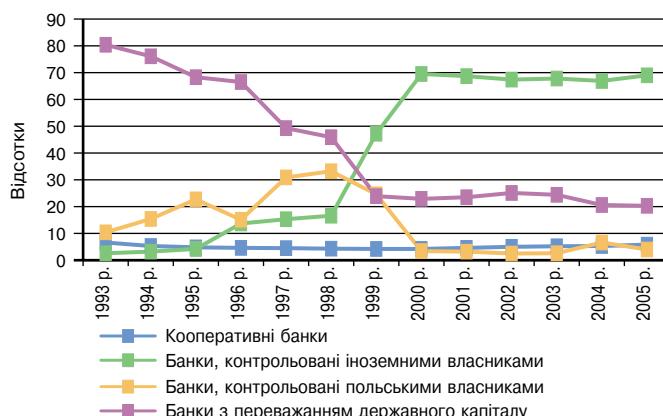
Проведений у пакеті Statistica 6.0 [4, 5] мультифакторний статистичний аналіз даних таблиці 1 дав змогу виділити три латентні фактори, які

Таблиця 2. Матриця факторних навантажень¹

	Фактор I	Фактор II	Фактор III
v1	0.77401	-0.528573	0.33919
v2	-0.536054	0.020760	0.676593
v3	0.774700	-0.594054	-0.203644
v4	-0.263625	0.343941	0.749110
v5	0.917803	-0.080150	-0.308629
v6	-0.374825	0.813968	0.421356
v7	-0.464989	0.838695	0.270594
v8	0.634426	-0.740761	-0.199005
v9	-0.784287	0.309473	0.508957
v10	0.762248	-0.496900	-0.402790
v11	-0.940044	0.265410	0.137417
v12	0.003836	0.955963	0.270398
v13	-0.447068	0.744421	0.487197
v14	0.747677	-0.226931	-0.596118
v15	-0.901007	0.259402	0.292696
v16	-0.302898	0.575761	0.675207
v17	0.715336	-0.421824	-0.526593
v18	0.173792	-0.946812	0.010309

¹ Червоним кольором позначені групи змінних, що визначаються даним фактором.

Графік 2. Частка окремих груп польських банків у загальних активах банківської системи в 1993–2005 рр.

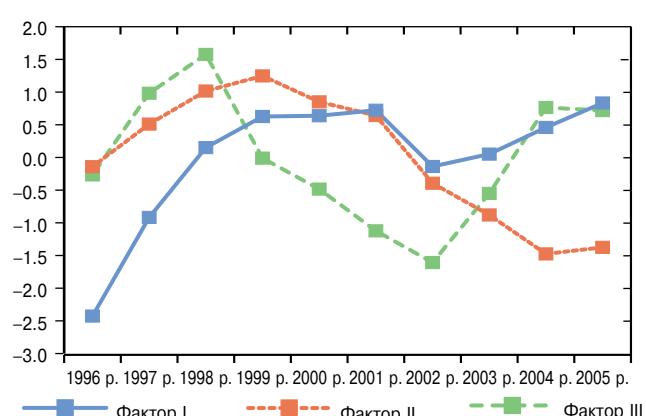
зумовлюють близько 88% дисперсії даних. Такими факторами є: I — частка банківських активів у ВВП (пояснює близько 70% загальної дисперсії); II — кількість комерційних банків із переважанням приватного капіталу (понад 13% дисперсії); III — темп зростання активів банківського сектору (близько 5% дисперсії). Динаміку стандартизованих показників цих факторів можна простежити на графіку 3.

Як випливає з графіка 3, I і II фактори з невеликим запізненням повторюють зміни темпів зростання активів банківського сектору.

Аналіз наведеної в таблиці 2 матриці факторних навантажень дає підстави стверджувати, що зростання частки банківських активів у ВВП (змінна v5) та одночасне зростання ВВП (v1) і активів банківського сектору (v3) безпосередньо пов'язане зі збільшенням кількості комерційних банків, контролюваних іноземними інвесторами (v14), та частки у балансовій сумі комерційних банків, контролюваних іноземними інвесторами (v17). Це зростання супроводжується зниженням кількості комерційних банків із переважанням державного капіталу (v11) та їх частки у балансовій сумі (v15), зменшеннем кількості коопераційних банків (v9) і одночасним збільшенням кількості філій цих банків (v8). Крім того, виявлено, що фактор I певною мірою впливає на зниження темпів зростання ВВП (v2) та активів банківського сектору (v4), скорочення загальної кількості комерційних банків (v7) та кількості працюючих у банках (v6).

Загальна кількість комерційних банків (v7) і, зокрема, банків з переважанням приватного капіталу (v12) скорочується в основному за рахунок комерційних банків, контролюваних польськими інвесторами (v13). Водно-

Графік 3. Динаміка стандартизованих показників латентних факторів

зас збільшується кількість філій даних банків (v8). При цьому загальна кількість працюючих у банках (v6) теж зменшується.

Зміна темпів зростання активів банківського сектору (v4) безпосередньо супроводжується схожими змінами темпів зростання ВВП (v2). Варто зауважити, що опосередковано даний фактор впливає практично на всі змінні.

Таким чином, Польща, як і інші країни Центральної та Східної Європи, у 2000-х роках опинилася у ситуації, коли понад 2/3 активів банківської системи контролюють іноземні банки. Проведене дослідження дає змогу визначити низку негативів та небезпек, пов'язаних із їх експансією у Польщі:

- завдяки вищому рівню якості послуг, які надають іноземні банки, воно змогли переманити майже всі великі прибуткові підприємства країни, що призвело до зменшення кількості надійних клієнтів у польських банках;
- низький рівень капіталізації польських банків не дає їм змоги ефективно конкурувати з іноземними банками;
- останніми роками спостерігаються тенденції до зменшення доходів польських банків з одночасним збільшенням доходів банків з іноземним капіталом;
- банки з іноземним капіталом зменшують кількість працівників, паралельно зменшуючи кількість відділень на території Польщі, що призводить до скорочення кількості робочих місць у банківському секторі країни та створює незручності для населення при отриманні банківських послуг;

- зростає чутливість фінансової системи країни до різного роду світових економічних і політических криз, а також до внутрішніх проявів нестабільності у національному фінансовому секторі;
- виникають труднощі у сфері кредитування малих і середніх підприємств,

оскільки цей вид діяльності є непривабливим для закордонних банків;

• уповільнюються процеси реструктуризації промислового сектору економіки (передусім сільського господарства, хімічної промисловості тощо), оскільки дочірні банки неохоче вкладають кошти у розвиток галузей, які на відкритому європейському ринку створюють конкуренцію аналогічним галузям у країнах материнських банків.

Література

1. Dabrowska K., Gruszczynski M. *Kapital zagraniczny a transformacja sektora finansowego w Polsce*. — Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2001. — 176 st.

2. Jaworski W.L. *Koniecnosc zmian instytucjonalnych w nowych warunkach dzialania bankow w Polsce*. — Warszawa: Poltext, 2001. — 330 st.

3. Sytuacja finansowa bankow w 2005 r. Synteza. — Warszawa: NBP GINB, 2006.

4. Боровиков В.П., Боровиков И.П. STATISTICA. Статистический анализ и обработка данных в среде Windows. — М.: Филинъ, 1997.

5. Иберла К. Факторный анализ / Пер. с нем. В.М.Ивановой. — М.: Статистика, 1980.

Віталій Рисін,

доцент кафедри банківської справи Львівського інституту банківської справи Університету банківської справи НБУ. Кандидат економічних наук.

Володимир Бабенко,

асистент кафедри вищої математики Львівського національного університету імені Івана Франка.

Зоряна Лапішко,

викладач кафедри іноземних мов Львівського інституту банківської справи Університету банківської справи НБУ. Аспірант Інституту регіональних досліджень НАН України.

Фабриці банкнотного паперу НБУ — 10 років,/

Гордість і слава Полісся

Фабрика банкнотного паперу НБУ (м. Малин).

1 квітня 2007 року виповнюється 10 років з дnia офіційного відкриття Фабрики банкнотного паперу Національного банку України (м. Малин), після введення в експлуатацію якої в Україні було створено завершений цикл вітчизняного виробництва грошової одиниці України — гривні.

Якщо хочете потрапити в казку, побувайте в засніженому малинському лісі. Це дивовижний ліс: несходимий, незбагнений, безкінечний у просторі і часі. У цьому величному храмі природи літочислення втрачає сенс. Тут майже реально починаєш відчувати погляди і подих легендарних велетів, які тисячоліттями охороняють цей благословенний край — Полісся — найпотаємнішу скованку української душі.

Урбаністичний пейзаж сучасного Малина виринає серед столітніх сосен знеңацька, я б навіть сказав — зухвало, неначе виклик вічності.

Відчуття контрасту ще більше посилюється, коли потрапляєш у серцевину нового мікрорайону містечка, де вирошло одне з найсучасніших підприємств України, знане нині в багатьох країнах світу — Фабрика банкнотного паперу Національного банку України.

Чесно кажучи, до знайомства з працівниками цього підприємства його місце розташування сприймалося мною як якесь випадковість, простий збіг обставин. Визнаю: це була легковажна думка. Історія і характер трудового колективу малинської Фабрики банкнотного паперу може бути переконливим доказом простої і давно відкритої істини — нічого випадкового у світі немає.

1 квітня 1997 року. Фото на згадку про урочисте відкриття Фабрики банкнотного паперу НБУ. На знімку (зліва направо): М.В.Надюк, А.Д.Кришань, В.Є.Білорус, В.А.Ющенко, С.В.Сарана, П.П.Гура, О.А.Сугоняко, Р.В.Арешкевич.

СТО І ДЕСЯТЬ РОКІВ ПОСТУПУ

Знайомство представника преси з підприємством розпочалося з екскурсії по ньому. Цього разу на "екскурсовода" мені пощастило — ним став літній чоловік, який знає фабрику, як свої п'ять пальців, адже він один із тих, хто її, власне, і створював — від закладки першої цеглини до досягнення підприємством проектної потужності. Це **Павло Павлович Гура** — нині провідний інженер, а до 2002 року — перший директор фабрики.

Перший директор фабрики П.П.Гура.

Розпочалася наша екскурсія зі складу, на який надходить сировина. Це височене, розміром із гандбольне поле, приміщення, заставлене багатоярусними штабелями гіантських тюків і пак.

— Це натуральна бавовна. Її нам привозять з Узбекистану. А це — целюлоза. Постачальник — Росія, — пояснює Павло Павлович. — Загалом принципи виробництва банкнотного та інших видів захищеного паперу такі ж, як і при виготовленні звичайного паперу, винайденого тисячі років тому китайцями. Бавовняне волокно очищається, виварюється-відбілюється і завдяки спеціальній обробці перетворюється на рідку масу. На наступному технологічному етапі з цієї маси на папероробній машині формується паперове полотно. Далі воно проклеюється, за рахунок чого набуває потрібної міцності, висушується, намотується на рулони і потрапляє в цехи, де папір розрізають за стандартними розмірами, сортують, рахують і упаковують.

Зрозуміло, захищений, зокрема банкнотний, папір відрізняється від звичайно-

Начальник дільниці виготовлення спеціальних сіток А.О.Грачев.

го. Для того, щоб його неможливо було підробити, технологічний процес доповнено цілою низкою заходів, пов'язаних із виготовленням спеціальних елементів захисту — водяних знаків та із введенням у папір захисних волокон, стрічок тощо. Про секрети їх створення широкому загалу, звісно, не розповідають.

В одному з приміщень Павло Павлович зненацька перериває виробничо-технологічну тему і підходить до металевого бар'єрчика обабіч ходів, що ведуть у святій святих — цех, де встановлено папероробну машину.

— Ось тут, на цьому місці була стрічка, яку 1 квітня 1997 року в урочистій обстановці перерізали тодішні Президент України **Л.Д.Кучма** і Голова Правління Національного банку **В.А.Ющенко**, офіційно відкривши нашу фабрику.

— Вибачте за несерйозне запитання, чому саме в такий прикметний день?

— Чесно кажучи, день залежав від заWantаженості Президента. Ми розуміли важливість для України введення в експлуатацію такого символічного промислового об'єкта, як Фабрика банкнотного паперу. Хотіли надати церемонії його офіційного відкриття відповідного статусу. Тому чекали, коли у глави держави з'явиться можливість взяти у ній участь. А насправді фабрика була готова до здачі в експлуатацію ще на початку року.

Історія заснування фабрики взагалі бере свій початок із перших днів дер-

жавної незалежності України, коли на урядовому рівні було прийнято рішення про створення вітчизняних потужностей з виробництва грошей. Завершальною ланкою цього замкнутого виробничого комплексу мала стати Фабрика банкнотного паперу НБУ у місті Малині.

— Вибачте за ще одне “делікатне” запитання, на яке хотілося б почути відверту відповідь: чому саме у Малині?

— Місця розташування усіх виробництв комплексу обирала урядова робоча група, яка і вирішила розмістити виготовлення банкнотного паперу в Малині. Це було правильне рішення. Кажу про це не з мотивів містечкового патріотизму. Справа в тім, що наша молода країна, опинившись перед необхідністю закріпити свою державність, не мала можливості десятиліттями розбудовувати власні державні інституції, як це робилося в інші епохи іншими суспільствами. Тому обрали найоптимальніші варіанти. Банкнотну фабрику і Монетний двір треба було засновувати з нуля, тож, природно, їх і побудували в столиці. Досвід же виготовлення паперу в Україні був значний. Одним із найстаріших і найдосвідченіших підприємств виявилася саме Ма-

Начальник дільниці виготовлення спеціальних сіток А.О.Грачев (ліворуч) і слюсар-інструментальник цієї ж дільниці М.І.Машіна.

дей влаштовує: і як одне з основних джерел добробуту, і як спосіб для професійної самореалізації кожного. У колективі створено сприятливий моральний мікроклімат, що згуртує людей і робить можливу командну форму праці, яка дає можливість успішніше досягати поставлених цілей.

Серед кадрових спеціалістів підприємства, якими пишається фабрика, — заслужені працівники промисловості України налагоджуvalьник устаткування **Ю.П.Войтенко**, заступник директора з питань виробництва **П.В.Підлубний**, начальник відділу — головний механік **В.І.Прокорчук**, лауреати почесних відзнак Національного банку України начальник дільниці виготовлення спеціальних сіток **А.О.Грачев**, начальник відділення охорони **Ю.О.Кириленко**, головний бухгалтер **Л.Т.Ківва**, провідний інженер з технічного нагляду **В.Л.Корейба**, налагоджуvalьник устаткування в паперовому виробництві **О.В.Кучерина**, начальник відділу комплексної автоматизації виробництва **В.О.Ленькин**, слюсар-інструментальник дільниці виготовлення спеціальних сіток **М.І.Машіна**, заступник директора з питань режиму та кадрів **М.В.Надюк**, начальник відділу матеріально-технічного постачання та збуту **Г.М.Опанасенко**, різальник паперу, картону та целюлози **В.І.Петренко**, завідувач технологічної лабораторії **Л.В.Петровська**, начальник відділу — головний енергетик **А.В.Порохнюк**, електромон-

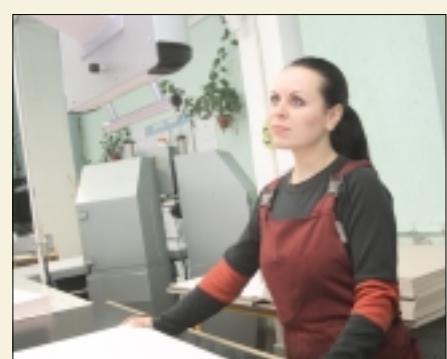

Начальник відділу комплексної автоматизації виробництва В.О.Ленькин.

линська паперова фабрика. Вона діє уже понад 100 років — з 1871-го. До того ж знаходиться відносно близько до Києва.

Створення Фабрики банкнотного паперу на базі Малинської паперової фабрики дало змогу опанувати зовсім нову для України справу у найкоротші строки, адже кадровою основою новостворюваного підприємства стали уже досвідчені, виховані в кращих традиціях українського робітничого люду майстри. Їм залишалося лише пройти відповідне стажування.

Понад триста працівників 10 років тому практично водночас прийшли працювати на Фабрику банкнотного паперу. Майже всі працюють тут і сьогодні. Десятиліття — невеликий час. Але якщо протягом десяти років колектив трудиться практично у незмінному складі, це багато про що свідчить. Очевидно, що ця робота лю-

Контролер целюлозно-паперового виробництва Л.В.Олійник.

Різальник паперу, картону та целюлози В.І.Петренко.

Захист українських грошей — у надійних руках. Зліва направо: заступник начальника управління експертизи, захисту грошей та нумізматики департаменту готівково-грошового обігу НБУ В.В. Тищенко, колишній заступник Голови Правління НБУ В.П. Терпило, заступник директора департаменту — начальник управління експертизи, захисту грошей та нумізматики департаменту готівково-грошового обігу НБУ В.Є. Білорус.

тер з обслуговування електроустаткування **В.В. Смирнов**, начальник цеху банкнотного та захищеної паперу **А.М. Федечкін** і багато інших. Перепрошуюмо за довгий перелік, який можна було б ще продовжувати, однак, з огляду на іменинний характер розповіді, ми не могли не назвати хоча б цих людей, без яких не було б і природу вітати фабрику з успіхами, якими вона відзначає своє десятиріччя.

До речі, коли я попросив кількох своїх співрозмовників назвати працівників, без яких вони не уявляють фабрики, мені називали і **В.В. Тищенка** — колишнього головного технолога, нині заступника начальника управління експертизи, захисту грошей та нумізматики департаменту готівково-грошового обігу Національного банку України. Незважаючи на те, що він, як бачимо, змінив місце праці (в таких випадках кажуть — пішов на підвищення), малинчани вважають його своїм. І це, маєть, найдорожча оцінка, яку може заслужити спеціаліст.

Володимира Тищенка неможливо було не помітити: як один з організаторів виробництва і головний технолог він був причетний до налагодження роботи практично всіх виробничих ланок, упровад-

ження переважної більшості інновацій, завдяки яким підприємство досягло нинішнього рівня свого розвитку. До того ж Володимир Володимирович — цікава людина, аналітик, нумізмат. Саме завдяки його небайдужості до справи, спостережливості, нумізматичній звичці фіксувати увагу на подробицях і деталях складено історичну довідку, яка лягла в основу музейної експозиції, що відкривається з нагоди 10-річчя фабрики.

Ознайомившись із нею, акцентуємо увагу і ми на найважливіших відношеннях становлення і розвитку цього унікального підприємства.

СТО І ДЕСЯТЬ КРОКІВ ДО СТАБІЛЬНОСТІ

Конкретні роботи щодо заснування в Україні виробництва банкнотного паперу розпочалися навесні 1992 року, а вже 12 серпня того ж року уряд та Національний банк країни підписали субконтракт із Державним поліграфічним інститутом Італії і фірмою "Фабріано" на виготовлення і постачання сучасного технологічного устаткування для виробництва 2 100 тонн банкнотного паперу за рік.

Від уряду України субконтракт підписав міністр інвестицій **Б.З. Борисенко**, а від Національного банку України — заступник Голови Правління **В.П. Терпило**.

Проектну документацію було розроблено київським інститутом "УкрДІППропапір". Генеральним підрядником з будівництва стала корпорація "Укрбуд". Керувати будівельним комплексом було доручено заступнику Голови Правління Національного банку України **Р.В. Арешковичу**. На всіх етапах будівельних, пуско-налагоджувальних робіт малинські зодчі і першо проходці в новій для України сфері виробництва високозахищеного паперу тісно взаємодіяли з відповідними департаментами Національного банку України, зокрема — з фахівцями департаменту готівково-грошового обігу, очолюваного упродовж тривалого часу **Н.В. Дорофеєвою**. На завершальній стадії пуско-налагоджувальних робіт значний внесок у спільну справу вніс заступник директора департаменту — начальник управління експертизи, захисту грошей та нумізматики **В.Є. Білорус**.

Однак повернемося до початку будівництва.

Різальник паперу І.М. Мелещенко.

Спорудження фабрики розпочалося у I кварталі 1994 року, а завершилося в IV кварталі 1995-го. Відразу ж взялися за монтаж обладнання, який тривав до червня 1996 року. Цю роботу виконували українські фахівці під керівництвом і за участі італійських спеціалістів. По закінченні монтажу розпочався період налагоджувальних робіт усього технологічного комплексу.

Незабутнім для трудового колективу фабрики стало 2 серпня 1996 року. В цей день о 20 годині 21 хвилині було виготовлено перший український папір для банкнот. Правда, він ще не містив водяних знаків чи інших захисних елементів, практично не відповідав високим вимогам якості, але все ж це був наш перший банкнотний папір, виготовлений зі 100-відсоткового бавовняного волокна, папір, який, з точки зору технології виготовлення, пройшов довжелезний шлях від очищення сировини до накату у папероробній машині.

Головний бухгалтер фабрики Л.Т. Ківва (ліворуч) та її заступник К.В. Порохнюк.

Заступник директора з питань виробництва П.В. Піддубний.

Начальник цеху банкнотного та захищеного паперу А.М.Федечкін.

Другою пам'ятною віхою стало 7 жовтня 1996 року. В цей день уперше виготовлено папір із водяним знаком. Мабуть, не випадково ним став образ молодої вроливої дівчини. І Україна, і гривня — жіночого роду. Доля — також. У символіку можна вірити, або — ні. Та, очевидно, більшість із присутніх на випробуваннях у хвилюючий момент виникнення першого повноцінного зразка банкнотного паперу вітчизняного виробництва широ прагнули, аби цей знак виявився надійним провісником щасливої долі фабрики...

Освоєння технологічного комплексу та його підготовка до гарантійних випробувань тривала місяців три. Це був вирішальний період відпрацювання технології виготовлення банкнотного паперу заданих параметрів, набуття технологічним персоналом професійних навичок на всіх стадіях виробництва.

Гарантійні випробування розпочалися 4 лютого 1997 року і згідно з умовами контракту тривали протягом 72 годин безперервної роботи всього обладнання. Під час випробувань було досягнуто проектної продуктивності (тобто виготовлення 6.1 тонни банкнотного паперу за добу з дотриманням усіх визначених субконтрактом критеріїв якості).

За результатами гарантійних випробувань було затверджено акт державної комісії з прийняття в експлуатацію пускового комплексу виробництва паперу для банкнот. Офіційною ж датою введення фабрики в дію, як уже зазначалося, стала 1 квітня 1997 року.

— Здається, всі ці пам'ятні події відбувалися вчора, а з того часу минуло вже 10 років, — ділиться спогадами П.П.Гура. — Згадуючи ці роки, хочу детальніше зупинитися на становленні фабрики як уже діючого підприємства. Це був для неї критично важливий період.

Скажу чесно: починали ми важко. По-перше, все, що пов'язано з виготовленням захищеного паперу, робилося в Україні вперше. А по друге, на початку діяльності фабрики дуже бракувало солідних замовлень на банкнотний папір. Причини цього відомі — на той час в Україні ще були достатніми запаси паперових грошових знаків, виготовлених за рубежем. Вільні ж потужності потрібно було якось завантажувати. Тому фахівці фабрики взялися за освоєння випуску захищеного паперу інших видів.

У стислі строки спеціалістами підприємства у співпраці з фахівцями Українського науково-дослідного інституту паперу було розроблено технологію виготовлення паперу для нотаріальних бланків, яку, до речі, запатентовано. Після цього освоєно випуск паперу для акцизних марок, для виготовлення паспортів, у тому числі дипломатичних, паперу для лікарняних листків, залізничних квитків, іменних акцій та акцій на пред'явника, облігацій, замовлень Держзнаку, марок гербового збору... Кількість видів захищеного паперу, виробництво якого освоєно підприємством, нині сягає трьох десятків...

Етапно у діяльності фабрики стала її участь наприкінці 1997 року в оголошенню Резервним банком Індії глобально-му тендері на виготовлення та постачання банкнотного паперу для індійських рупій. Це був сміливий і ризикований крок. Адже фабрика лише починала свою діяльність і програш у тендері міг потягнути за собою чимало негативних наслідків, зокрема психологічного характеру.

І тут необхідно віддати належне **Валентину Павловичу Терпилу**, на той час — заступнику Голови Правління Національного банку України, безпосеред-

ньому куратору фабрики. Досвідчений фінансист і близький організатор, він зважив усі "за" і "проти", розробив стратегію й тактику підготовчих робіт і особисто мобілізував спеціалістів підприємства та відповідальних фахівців центрального банку на досягнення перемоги у міжнародному конкурсі. В короткий термін було підготовлено необхідну тендерну документацію, відповідно до умов специфікації виготовлено дослідні зразки банкнотного паперу для індійських рупій. На початку 1998 року Резервний банк Індії провів тендер, в якому взяли участь провідні фірми світу, зокрема американська "Крейн", німецька "Луїзенталь", англійська "Порталз", італійська "Фабріано", французька "Арджа Віггінс", шведська "Тумба Брук", російський "Гознак" та інші. Одним із переможців була визнана Фабрика банкнотного паперу Національного банку України. Вихід на міжнародний ринок окрім її трудовий колектив. Здобута перемога стала визнанням потужного потенціалу українських майстрів з виготовлення високозахищеного паперу і відкрила для них подальші перспективи професійного самоствердження.

Паралельно з виконанням замовлення Резервного банку Індії на фабриці було удосконалено технологію виготовлення паперу для банкнот гривні.

Нині фахівцями фабрики спільно зі спеціалістами провідних профільних науково-дослідних інститутів розроблено і впроваджено цілу низку технологій, які істотно змінили її конкурентні позиції на ринку.

— Інновації — основний напрям сучасного розвитку нашого виробництва, — наголошує нинішній головний технолог фабрики **Павло Когут**. — Переконли-

1999 рік. Іллічівський морський порт. За мить до відправлення першої партії банкнотного паперу для індійських рупій. На знімку (зліва направо): начальник відділу матеріально-технічного постачання та збуту фабрики Г.М.Опанасенко, працівник цього ж відділу, перекладач І.І.Єнсько, директор фабрики П.П.Гура, заступник директора департаменту — начальник управління експертизи, захисту грошей та нумізматики В.Є.Білорус.

Головний технолог фабрики П.П.Когут (ліворуч) і налагоджувальник устаткування Ю.П.Войтенко.

вим прикладом удосконалення системи захисту грошових знаків є остання модифікація українських гривень, рівень захисту яких значно підвишився саме завдяки нововведенням на стадії відливу паперу. Насамперед мається на увазі його тонування, яке відповідає переважаючому кольору зображення на банкноті. Ускладнене підробку і поліпшує естетику оновлених українських грошей наявність водяного знака більшого (порівняно з банкнотами попередніх зразків) розміру. Дизайн знаків сформовано так, щоб забезпечити виразність і чіткість елементів зображення, а головне — складну палітура багатонових елементів об'ємного зображення, яка є основною "проблемою" підроблювачів. Не додасть їм ентузіазму і поява на банкнотах світлого водяного знака "електротип" (до речі, це власна розробка малинських майстрів), магнітної кодованої захисної нитки.

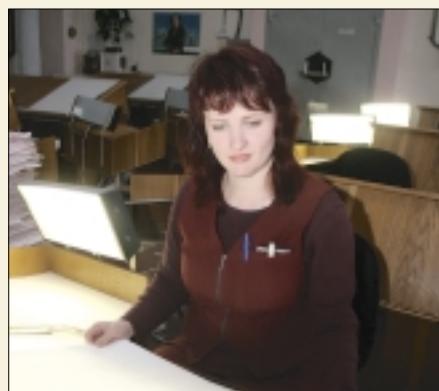
Неухильне збільшення обсягів готівкової грошової маси в обігу, дедалі ширше застосування банкоматів, швидкісних рахувальних і сортувальних машин закономірно вимагають перегляду критеріїв механічної міцності паперу, від якої найбільшою мірою залежить зносостійкість купюр. З огляду на це фахівці підприємства працюють над оптимізацією

Начальник відомчої охорони М.Г.Іваненко (ліворуч) і начальник відділу команди охорони В.А.Осадчий.

розміщення елементів захисту, вивчають і апробують можливості застосування нових вологостійких добавок, використання в композиції паперової маси волокон льону. Створюються технології виготовлення паперу із застосуванням довговічніших штучних і синтетичних волокон.

Сучасна філософія дизайну банкнот вимагає застосування логічно завершеного комплексу захисних ознак. При цьому неодмінними складовими захисту є елементи, які можна легко (без додаткових пристрій) розпізнавати. Серед них — захисні стрічки шириною 2 — 6 мм із численними специфічними ваккопідроблюваними оптичними ефектами, які суттєво підвищують захисний потенціал паперу. Застосування таких стрічок для захисту національної грошової одиниці потребує реконструкції папероробної машини. Для цього на ній планується найближчим часом встановити сучасне обладнання, що дасть змогу усунути недоліки, притаманні формерам класичної конструкції, та розширити технологічні можливості виготовлення паперу. Така модернізація вигідна і в контексті посилення зносостійкості банкнот.

Сортувальник І.В.Сущенко.

Чимало інновацій запроваджено у виробництві інших видів захищеного паперу. У цій царині домінують досягнення в паперовій хімії, передусім — відповідні реакції паперу на дію полярних і неполярних розчинників, лугу, кислоти і, звичайно, відбілювачів. Нині малинські виробники захищеного паперу із цією метою застосовують десятки агентів хімічного захисту. Простота дії елементу захисту, яскравий прояв реакції роблять його привабливим для клієнтів.

Важливою передумовою упевненого поступу Фабрики банкнотного паперу НБУ стала сертифікація системи менеджменту якості, яка діє на фабриці відповідно до вимог ISO 9001. Постійний багатоступінчастий контроль за якістю здійснюється технологічною лабораторією на всіх етапах виробничого процесу — від одержання сировини до упаковки готової

продукції. Технологічна лабораторія пройшла акредитацію, оснащена сучасним лабораторним устаткуванням і здата перевірити відповідність усього масиву показників паперу вимогам наданої специфікації.

Розроблено систему організаційно-технічних та профілактичних заходів, спрямованих на забезпечення охорони, режиму таємності, безпеки, обліку операцій виготовлення, перероблення, зберігання банкнотного та інших видів захищеного паперу.

Не забувають на фабриці і про соціальний захист працівників. За рахунок коштів Національного банку збудовано найкрасіший у Малині 60-квартирний будинок, у якому мешкають сім'ї робітників і службовців підприємства. Немаловажно і те, що завдяки заснуванню фабрики майже три з половиною сотні малинчан мають хорошу, цікаву роботу, одержують гідну заробітну плату.

ПОГЛЯД У МАЙБУТНЄ

Символічно, що друге десятиріччя своєї біографії Фабрика банкнотного паперу Національного банку України в м. Малині розпочинає ще з однієї новобудови — енергетичного модуля.

Директор фабрики **Василь Іщенко** розповідає про цей сучасний комплекс захоплено, навіть із піднесенням. Так говорять про очікуване в сім'ї дитя.

— На цей комплекс ми покладаємо великі налії. Його створення буде важливим етапом у нашому розвитку. Ми розуміємо, що в світі все залежне. Будь-які відносини — людські, суспільні, партнерські — свого роду взаємозалежність. Однак життєво важливо дбати про те, щоб така залежність не могла спричинити фатальних наслідків.

Забезпечення країни грішми — надзвичайно відповідальна місія, справа дер-

Завідувач технологічної лабораторії Л.В.Петровська.

ЦЕНТРАЛЬНИЙ БАНК

жавної ваги. А тому підприємства й установи, на які покладено цю відповідальність, повинні зводити до мінімуму можливі фактори ризиків, передусім — зовнішніх. Скажімо — припинення постачання електроенергії через стихійне лихо чи інші форс-мажорні обставини.

Власний енергетичний модуль значно розширит наші можливості працювати стабільно і безперебійно. Адже ми за-безпечуватимемо себе самі не лише електроенергією, а й дуже важливо для нашого виробництва технологічною парою, яку поки що купуємо в наших колег із сусідньої паперової фабрики. На само-забезпечення плануємо перейти через півтора року. 25 січня було укладено перший куб бетону у фундамент майбутнього комплексу, 5 лютого — заклали першу цегlinу. Завершимо будівництво у серпні 2008 року.

Бесідуючи з директором про перспективи розвитку підприємства, я зауважив, що він упевнено, без острahu називає майбутні дати виконання тих чи інших робіт, зазначає обсяги капіталовкладень, які мають бути реалізовані на той чи інший час, не користуючись довідковими матеріалами та обчислювальною технікою провадить складні розрахунки, обґрунтовуючи економічну доцільність проведення тих чи інших робіт. Відчувалось, що про турботи і проблеми трудового колективу, про плани на майбутнє, про методи і шляхи їх виконання керівник підприємства не лише говорить із представниками преси, він цим живе.

Василь Васильович, як і переважна більшість керівного складу фабрики, належить до менеджерів нового покоління. Вони не будуєть захмарних замків. Вони ставлять перед собою конкретні цілі, напевне знають, як їх досягти, чого і скільки це буде коштувати і які саме дасть результати.

— Фабрика банкнотного паперу діє не сама по собі, це частина комплексу з ви-

робництва грошей, — наголошує В.В.Іщенко. — Тому результати нашої роботи хвилюють не лише нас. Технології виробництва грошових знаків постійно вдосконалюються, розробляються нові елементи захисту банкнот. І якщо, скажімо, на Банкнотній фабриці з'являється інноваційна ідея, яка може дати українським виробникам грошових знаків конкурентні переваги, ми повинні бути готовими запропонувати колегам відповідну основу — специфікований з огляду на нововведення банкнотний папір. Тобто хочемо чи не хочемо, а ми зобов'язані у своєму виробочно-технологічному розвитку йти ходи на півкроку попереду. А це значною мірою зале-

обхідної для виробництва паперу з водяними знаками.

— Ми оптимістично оцінюємо сьогоднішній стан справ і упевнені в позитивних перспективах на майбутнє, — підсумовує нашу бесіду директор. — Для цього є всі передумови. Про деякі з них уже йшлося. Та слід згадати ще про одну, яка має важливе значення: це — розуміння місії комплексу з виробництва грошей і всебічна підтримка його трудових колективів з боку керівництва Національного банку України.

Науково-технічні пошуки фахівців підприємства та провідних науково-дослідних інститутів у сфері виробництва високозахищеного паперу тривають. Сподіватимемося, що Фабрика банкнотного паперу Національного банку України у м. Малині і в майбутньому посідатиме гідне місце серед підприємств цього унікального профілю.

Малин проводжав мене відлигою. Здавалося, сама природа нагадувала про мінливість життєвих обставин, заохочуючи не лякатися змін, можливих труднощів і випробувань: чим складніший пройде шлях, тим дорожкою стає досягнута ціль.

Охоплені теплим подихом весни столітні сосни розправляли плечі, скидаючи з себе пухнасті зимові шапки. Спостерігаючи за їхнім величним пробудженням, я піймав себе на тому, що вірю в неймовірне: дерева теж мають душу і настрій. Мало того, він співзвучний з духовним станом і характером людей, які живуть на цій землі. Поліська

Директор Фабрики банкнотного паперу НБУ (м. Малин) В. В.Іщенко.

жити від оснащеності підприємства, від його інженерно-технічного і науково-виробничого потенціалу.

Фабрика і нині не скаржиться на інженерно-технічне устаткування і технології, які дають змогу шляхом послідовної підготовки й обробки бавовни одержувати високоміцну основу, що з використанням матеріалів і хімікатів провідними світових виробників визначає високу якість і сучасний рівень захищеності паперу. Широка автоматизація процесів додає технологіям оптимальності й стабільності. А застосування автоматизованої системи управління папероробною машиною в поєднанні з системою контролю за якістю паперу ставлять підприємство в один ряд зі світовими лідерами в цій галузі.

Та зупинятися на досягнутому — чи не найбільший ризик. Про завтрашній день на фабриці дбають сьогодні. На стадії підготовки — реконструкція технологічної лінії виробництва паперу для банкнот, якою передбачається встановлення додаткового формуючого пристрію. Ведуться роботи щодо модернізації автоматизованої системи управління технологічним процесом. Окрім цього, планується встановити додаткове розмілювальне обладнання, нову листорізальну машину, пантограф — тривимірний фрезерувальний верстат, який дає змогу значно прискорити процес виготовлення спеціальної сітки, не-

Новобудови Малина.

природа непоказна, скромна, але по-своєму прекрасна. Вона добра, лагідна, ранима, але й незламна, витривала, морозостійка. Як і полішуки. На таких людях наша земля держиться.

І гривня — також. У переносному і прямому розумінні цього крилатого слова.

Андрій Папуша,
«Вісник НБУ».

Фото Владислава Негребецького.

Лютий 2007 року. На фабриці розпочато будівництво енергетичного модуля.

Запитання — відповідь/

Деякі практичні питання банківської діяльності

На запитання працівників банків, бюджетних установ, органів влади та комерційних структур щодо деяких аспектів, пов'язаних із практикою банківської діяльності, відповідають фахівці юридичного департаменту Національного банку України.

Чи може банк надавати інші послуги, крім банківських?

Відповідно до статті 91 Цивільного кодексу України банк є юридичною особою зі спеціальною правозадатністю. Операції, які він має право здійснювати, у тому числі на підставі спеціальних дозволів та ліцензій, передбачені у статті 47 Закону України “Про банки і банківську діяльність”. Діяльність, що прямо заборонена банкам, визначена у статті 48 закону.

Стосовно “інших угод”, які має право здійснювати банк відповідно до частини шостої статті 47 закону, вважаємо, що мова йде про цивільні угоди, які може вчиняти будь-яка юридична особа. Такі угоди, що укладаються банком відповідно до Цивільного кодексу України, розглядаються як супутні і можуть слугувати лише для забезпечення основної діяльності банку.

Який порядок надання банком інформації, що містить банківську таємницю, правоохоронним органам відповідно до постанови суду про проведення вимкнення документів?

Відповідно до частини другої статті 19 Конституції України органи державної влади та місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов’язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією України та законами України.

Судові рішення згідно з нормами статті 124 Конституції України, статті 11 Закону України “Про судоустрій України”, статті 14 Цивільного процесуального кодексу України є обов’язковими до виконання на всій території України. Невиконання судового рішення є підставою для відповідальності, встановленої законом.

Ухвалене судом рішення про розкриття банком інформації, яка містить банківську таємницю, щодо юридичної або фізичної особи підлягає негайному виконанню. Оскарження рішення не зупиняє його виконання (стаття 290 Цивільного процесуального кодексу України).

Чи правомірне зарахування банком коштів на поточний рахунок фізичної особи (як при переказі з-за кордону, так і в межах України) в разі відсутності у платіжному документі реквізиту “Призначення платежу”?

Грошові кошти на користь фізичних осіб — клієнтів банку як у межах України, так і з-за кордону передаються в порядку, встановленому “Правилами здійснення переказів іноземної валюти за дорученням та на користь фізичних осіб”, затвердженими постановою Правління Національного банку України від 14.10.2004 р. № 486 та на підставі внутрішніх документів банку. Банки здійснюють контроль за здійсненням переказів відповідно до положень розділу V зазначених правил.

Крім того, на сьогодні “Положенням про оформлення та подання клієнтами платіжних доручень в іноземній валюті або банківських металах, заяв про купівлю або продаж іноземної валюти або банківських металів до уповноважених банків і інших фінансових установ та порядок їх виконання”, затвердженим постановою Правління Національного банку України від 05.03.2003 р. № 82, передбачено, що платіжне доручення, яке подається фізичною особою для здійснення переказу в іноземній валюті, разом з іншими обов’язковими реквізитами, має містити назгу та місце знаходження клієнта, що здійснює переказ, найменування та місце знаходження уповноваженого банку, який обслуговує клієнта, а також назгу та місце знаходження бенефіціара, найменування та місце знаходження банку бенефіціара (що дає змогу визначитирезидентність).

Окільки на сьогодні нормативно-правові акти Національного банку України з питань розрахунків не регулюють порядок здійснення банками зарахування переказу в іноземній валюті з-за кордону, то банк має виконувати цю операцію відповідно до внутрішніх положень банку, розроблених на підставі законодавства України та прийнятій банківської практики.

Враховуючи рекомендації Правового керівництва ЮНСІТРАЛ з електронного переведення коштів від 01.01.1987 р., підготовленого секретаріатом Комісії Організації Об’єднаних Націй по праву міжнародної торгівлі, а також міжнародну банківську практику, вважаємо, що для зарахування коштів на поточний рахунок одержувача (бенефіціара) в реквізитах платіжного доручення в іноземній валюті має обов’язково зазначатися назва юридичної особи-бенефіціара (для фізичних осіб — прізвище, ім’я та по батькові) та номер рахунку, на який зараховуються кошти.

Роз’яснення щодо закриття банком поточного рахунку клієнта на підставі документа, виданого спеціальним уповноваженим органом з питань державної реєстрації, який підтверджує державну реєстрацію припинення юридичної особи

Підстави для закриття поточних рахунків клієнтів визначено пунктом 20.1 глави 20 Інструкції “Про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземних валютах”, затвердженої постановою Правління Національного банку України від 12.11.2003 р. № 492 (надалі — Інструкція). Однією з таких підстав є отримання банком документа, виданого спеціально уповноваженим органом з питань державної реєстрації в порядку, встановленому законодавством України, який підтверджує державну реєстрацію припинення юридичної особи (абзац сьомий пункту 20.1 Інструкції).

Таким документом згідно зі статтею 20 Закону України “Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців” є довідка про наявність або відсутність у Єдиному державному реєстрі юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців (надалі — ЄДР) інформації, яка запитується. Форма цієї довідки, а також порядок надання відомостей з ЄДР, передбачені наказом Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва від 20.10.2005 р. № 97 “Щодо

затвердження деяких нормативно-правових актів про надання відомостей з єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців".

Отже, у разі надходження до банку інформації від третіх осіб, зокрема, органів державної податкової служби, щодо проведення державної реєстрації припинення юридичної особи банк може звернутися до державного реєстратора для отримання зазначененої вище довідки.

Отримання банком цієї довідки з підтвердженням факту внесення до ЄДР запису про проведення державної реєстрації припинення юридичної особи є достатньою підставою для закриття банком поточного рахунку такого клієнта.

Роз'яснення щодо надання кредиту громадянам на придбання житла

Відповідно до статті 42 Закону України "Про Національний банк України" Національний банк України для забезпечення виконання покладених на нього функцій здійснює кредитування банків та Фонду гарантування вкладів фізичних осіб. Кредитування інших суб'єктів господарювання та фізичних осіб входить за межі повноважень Національного банку України.

Банки мають право вимагати забезпечення заставою чи іншим способом кредитів, які надаються фізичним чи юридичним особам, оскільки вони оперують залученими коштами і здійснення ризикових операцій може загрожувати інтересам вкладників чи інших кредиторів банку.

У випадку відмови банком у наданні кредиту громадянин може звернутися до будь-якої кредитної спілки, котра на підставі взаємодопомоги задовольняє потреби своїх членів у взаємному кредитуванні та надає фінансові послуги за рахунок об'єднаних грошових внесків членів кредитної спілки.

Який порядок проведення передачі коштів грошових заощаджень з України в Росію за вкладами, здійсненими до 1992 року?

Згідно з Інструкцією "Про порядок відкриття, використання, закриття рахунків у національній та іноземній валютах", затверденою постановою Правління Національного банку України від 12.11.2003 р. № 492, передавати грошові кошти із депозитного рахунку має право особа, на чие ім'я відкрито депозитний рахунок, чи особа, на чье ім'я цією особою оформлена довіреність. Довіреність може бути засвідчена уповноваженим працівником банку, якщо вона складається в банку (у присутності

власника рахунку та довірених осіб). Така довіреність додаткового засвідчення не потребує.

Причому цей переказ грошових коштів в іноземній валюті повинен відбуватися з рахунку в іноземній валюті, котрий може бути відкритий після купівлі банком іноземної валюти, на вкладний (депозитний) рахунок гривневих заощаджень.

Крім того, відповідно до Закону України "Про державні гарантії відновлення заощаджень громадян України" починаючи з 1997 року проводиться компенсація збитків від знецінення грошових заощаджень у грошовій формі за рахунок державного бюджету України. Однак через обмеженість коштів у державному бюджеті України компенсація виплачувалася у невеликих обсягах та лише певним групам осіб — громадянам України. Порядок розрахунків щорічно встановлюється Кабінетом Міністрів України в межах коштів, передбачених для цього державним бюджетом України на поточний рік.

Який порядок передачі майна Національному банку України в оренду?

Згідно зі статтею 287 Господарського кодексу України орендодавцями щодо державного та комунального майна є Фонд державного майна України, його регіональні відділення — щодо цілісних майнових комплексів підприємств, їх структурних підрозділів та нерухомого майна, яке є державною власністю, а також іншого майна у випадках, передбачених законом.

Пунктом 4 прикінцевих положень Господарського кодексу України встановлено, що Господарський кодекс України застосовується до господарських відносин, які виникли після набрання чинності його положеннями відповідно до цього розділу.

До господарських відносин, що виникли до набрання чинності відповідними положеннями Господарського кодексу України, зазначені положення застосовуються щодо тих прав і обов'язків, які продовжують існувати або виникли після набрання чинності цими положеннями.

Інструктивним листом Фонду державного майна України від 13.02.2004 р. №10-16-1962 передбачено, що норми статті 287 Господарського кодексу України не поширюються на укладені до 01.01.2004 р. договори оренди, але згідно з Прикінцевими положеннями Господарського кодексу України вони застосовуються до них у разі продовження господарських відносин за цими договорами (продовження строку дії договорів), внесення змін до цих договорів.

Отже, норми Господарського кодексу України не поширюються на укладені до 01.01.2004 р. договори оренди, але згідно з Прикінцевими положеннями цього кодексу вони застосовуються до них у разі продовження господарських відносин за цими договорами (продовження строку дії договорів), внесення змін до цих договорів.

Після набрання 01.01.2004 р. чинності Господарським кодексом України 29.06.2004 р. Законом України "Про внесення змін до Закону України "Про оренду державного та комунального майна" № 1905-IV до статті 5 цього закону були внесені зміни в частині надання можливості державним підприємствам бути орендодавцями нерухомого майна, загальна площа якого не перевищує 200 кв. м. на одне підприємство, а з дозволу органів, зазначених у абзацах другому та третьому цієї статті, — також щодо структурних підрозділів підприємств (філій, цехів, дільниць) та нерухомого майна, що перевищує 200 кв. м.

Отже, Національний банк України може бути орендодавцем при передачі в оренду нерухомого майна, якщо сумарно площа нерухомого майна не перевищує 200 кв. м. на Національний банк України як юридичну особу, тобто з урахуванням усіх територіальних управлінь та структурних одиниць, що не є юридичними особами.

Враховуючи викладене, орендодавцями державного майна є Фонд державного майна України та його регіональні відділення. Національний банк України та його структурні підрозділи можуть бути орендодавцями нерухомого майна з дозволу Фонду державного майна України та його регіональних відділень. Навчальні заклади, які є юридичними особами та входять до системи Національного банку України, можуть самостійно бути орендодавцями нерухомого майна загальною площею, що не перевищує 200 кв. м. на юридичну особу.

Роз'яснення щодо нотаріального посвідчення банківської картки в зв'язку зі зміною відбитка печатки

Відповідно до статті 62 Господарського кодексу України підприємство як самостійний суб'єкт господарювання є юридичною особою, має відокремлене майно, самостійний баланс, рахунки в установах банків, печатку зі своїм найменуванням та ідентифікаційним кодом.

Відкриваючи рахунок клієнтові, банк вимагає від нього пакет документів, визначений Інструкцією НБУ "Про поря-

док відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземних валютах” (від 12.11.2003 р. № 492, зареєстрована в Міністерстві юстиції України 17 грудня 2003 р. за № 1172/8493), відповідно до пункту 3.2 якої серед інших документів надається картка зі зразками підписів і відбитка печатки, засвідчена нотаріально або організацією, якій клієнт адміністративно підпорядкований, в установленому порядку. Крім зразків підписів осіб, яким надано право розпорядження рахунком та підписання розрахункових документів, картка містить обов’язковий реквізит: відбиток печатки згідно з вимогами пункту 18.8 інструкції. Причому використання печаток, призначених для спеціальних цілей, наприклад, “для пакетів”, “для перепусток”, неприпустиме.

Оскільки розділом 8 Інструкції НБУ “Про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземних валютах” передбачені окремі випадки внесення без нотаріального посвідчення змін до банківської картки лише стосовно зміни складу осіб, що мають право першого чи другого підписів на розпорядження рахунком, самостійне внесення банком змін до картки про інший відбиток печатки юридичної особи є неправомірним.

Тому при зміні печатки юридична особа або повинна надати нову картку, посвідчену в порядку, передбаченому законодавством, або відповідно до пункту 18.9 цієї інструкції тимчасово може розпоряджатись рахунком без печатки з дозволу керівника банку.

Який порядок відчуження об’єктів незавершеного будівництва?

Відповідно до пунктів 2 і 3 статті 331 Цивільного кодексу України право власності на новостворене нерухоме майно (житлові будинки, будівлі, споруди тощо) виникає з моменту завершення будівництва (створення майна). До завершення будівництва (створення майна) особа вважається власником матеріалів, обладнання тощо, які були використані в процесі цього будівництва (створення майна).

Пунктом 4 вказаної вище статті Цивільного кодексу України передбачено, що за заявою заінтересованої особи суд може визнати її власником недобудованого нерухомого майна, якщо буде встановлено, що частка робіт, яка не виконана відповідно до проекту, є незначною.

Згідно з пунктом 1.5 Положення “Про відчуження майна Національного банку України”, затвердженого постановою Правління Національного банку

України від 28.10.2003 р. № 469, продаж об’єктів незавершеного будівництва здійснюється відповідно до Закону України “Про особливості приватизації об’єктів незавершеного будівництва” та нормативно-правових актів Національного банку України.

приватизацію об’єктів незавершеного будівництва приймаються Фондом державного майна України, його регіональними відділеннями, органами приватизації в Автономній Республіці Крим на підставі переліку об’єктів.

Враховуючи викладене, Національний банк України не має права самостійно реалізовувати об’єкти незавершеного будівництва як об’єкти нерухомості, а лише матеріали, обладнання тощо, які використовувались у процесі будівництва.

Відповідно до статті 4 Закону України “Про особливості приватизації об’єктів незавершеного будівництва” рішення про

□
Матеріал підготовлено
співробітниками юридичного департаменту
Національного банку України.

Офіційна інформація/

Заборгованість за довгостроковими кредитами в іноземній валюті від нерезидентів¹

За станом на 30.12.2006 р., млрд. доларів США

Заборгованість за довгостроковими кредитами (А + Б)	34.7 ²
А. Заборгованість за кредитами, залученими або гарантованими державою	12.7
у тому числі за кредитами МВФ	0.8
Б. Заборгованість за приватними не гарантованими державою кредитами	22.1

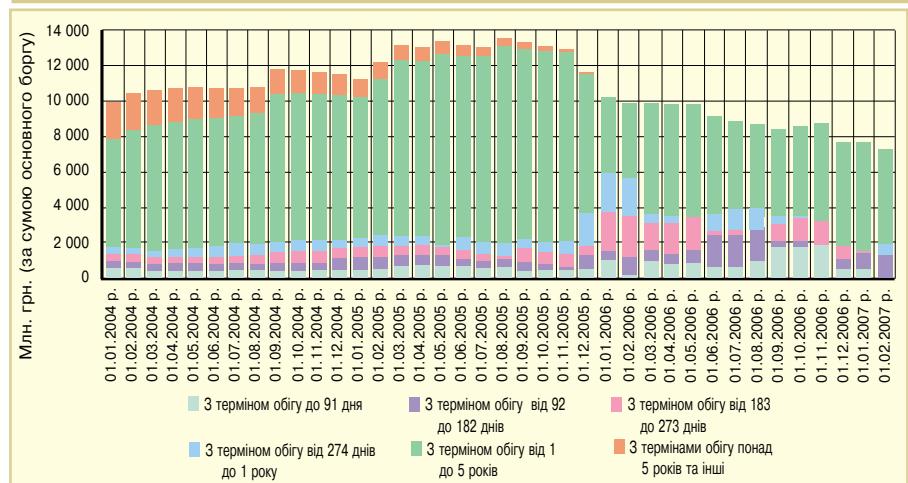
¹ Довгостроковий кредит – кредит із перісним або подовженим терміном погашення понад один рік.

² У загальній сумі зовнішнього довгострокового боргу враховано просточену заборгованість за основною сумою та відсотками.

Матеріал підготовлено департаментом валютного регулювання НБУ.

Ринок державних цінних паперів України у січні 2007 року

Обсяг облігацій внутрішніх державних позик, що перебувають в обігу
(на 1 лютого 2007 року)

Примітка. Розміщення облігацій внутрішньої державної позики у січні 2007 року не провадилося.

На замовлення “Вісника НБУ” матеріал підготовлено працівниками департаменту монетарної політики Національного банку України.

Хроніка /

Українсько-китайський меморандум

30 січня 2007 року в столиці України підписано Меморандум про взаєморозуміння між Комісією з регулювання банківської діяльності Китаю та Національним банком України щодо співробітництва у сфері банківського нагляду.

Наприкінці січня в Національному банку України з візитом побуvalа делегація Комісії з регулювання банківської діяльності Китаю, очолювана головою цієї Комісії Лю Мінканом.

Гості з Піднебесної ознайомилися з діяльністю банківської системи України, зокрема — зі службами банківського нагляду, побували на екскурсії на Банкнотно-монетному дворі НБУ.

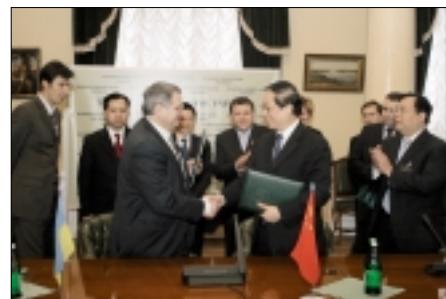
Кульмінацією візиту стало підписання 30 січня Меморандуму про взаєморозуміння між Комісією з регулювання банківської діяльності Китаю та Національним банком України щодо співробітництва у сфері банківського нагляду.

Зокрема досягнуто домовленості про співпрацю з метою забезпечення обач-

ного та раціонального ведення діяльності закордонними установами обох сторін; забезпечення з боку головних офісів та материнських банківських організацій достатнього та ефективного

Китайські гості на Банкнотно-монетному дворі НБУ.

Урочиста мить підписання меморандуму.

контролю за їх діяльністю.

Комісія з регулювання банківської діяльності Китаю та Національний банк України домовилися обмінюватися інформацією щодо діючих стандартів та вимог законодавства у сфері нагляду за банківськими організаціями, які мають закордонні установи; проводити у разі потреби зустрічі для обговорення загальних напрацювань щодо банківського регулювання та нагляду, а також питань, які стосуються банківських організацій, що здійснюють діяльність у КНР та Україні; сприяти налагодженню та підтриманню неофіційних контактів між співробітниками наглядових органів обох країн.

Інформація з першоджерел /

Зміни і доповнення до Державного реєстру банків, внесені у січні 2007 р., а також зміни і доповнення до переліку операцій, на здійснення яких банки отримали банківську ліцензію та письмовий дозвіл Національного банку України на здійснення операцій, внесені у січні 2007 р.¹

A. Зміни і доповнення до Державного реєстру банків

Назва банку	Вид товариства	Зареєстрований статутний капітал, грн.	Дата реєстрації банку	Реєстраційний номер	Юридична адреса
1	2	3	4	5	6
м. Київ і Київська область					
Акціонерне товариство "Український інноваційний банк"	ВАТ	204 423 415	02.10.1991 р.	9	м. Київ, вул. Інститутська, 12-а, керівництво — вул. Смирнова-Ласточкина, 10-а
Акціонерний комерційний банк "Альянс"	ВАТ	39 989 940	10.03.1992 р.	89	м. Київ, просп. Оболонський, 26
Відкрите акціонерне товариство "Банк "Український капітал"	ВАТ	60 000 000	25.12.1992 р.	138	м. Київ, просп. Перемоги, 67
Акціонерний банк "Укоопспілка"	ВАТ	35 626 324	25.10.1993 р.	204	м. Київ, вул. Хрещатик, 7/11
Закрите акціонерне товариство "ПроКредит Банк"	ЗАТ	150 000 041	28.12.2000 р.	276	м. Київ, просп. Перемоги, 107-а
Товариство з обмеженою відповідальністю комерційний банк "Столиця"	ТОВ	74 200 000	10.03.2004 р.	290	м. Київ, просп. Героїв Сталінграда, 12-г
Закрите акціонерне товариство "Міжнародний Іпотечний Банк"	ЗАТ	112 917 201	13.01.2005 р.	296	м. Київ, вул. Пимоненка, 13, корпус 4
Товариство з обмеженою відповідальністю "Банк Руский Стандарт" (колишня назва — Товариство з обмеженою відповідальністю "AIC-банк")	ТОВ	40 000 000	28.02.2006 р.	305	м. Київ, вул. Половецька, 3/42

¹ "Офіційний список банків України, включених до Державного реєстру банків, та перелік операцій, на здійснення яких банки отримали банківську ліцензію та письмовий дозвіл Національного банку України на здійснення операцій" опубліковано у "Віснику НБУ" № 2, 2007 р. Зміни і доповнення, внесені до Державного реєстру банків та до переліку операцій, виділено червоним кольором. Примітки у колонці "Заходи впливу, які вжито до банків" викладено відповідно до рішень комісії з питань нагляду та регулювання діяльності банків. Назви банків подаються за орфографією статутів.

1	2	3	4	5	6
Донецька область					
ВІДКРИТЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ПІВДЕНКОМБАНК"	ВАТ	45 380 000	03.10.1991 р.	12	м. Донецьк, просп. Ватутіна, 33-а
Акціонерний банк "Український Бізнес Банк"	ВАТ	34 160 000	19.05.1993 р.	170	м. Донецьк, вул. Артема, 125
Відкрите акціонерне товариство комерційний банк з іноземним капіталом "Промекономбанк"	ВАТ	50 700 019	25.08.1993 р.	194	м. Донецьк, просп. Ленінський, 4
ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДЛЬНІСТЮ "УНІВЕРСАЛЬНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК" (колишня назва — ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДЛЬНІСТЮ "БАНК "ПЕРСПЕКТИВА")	ТОВ	57 740 000	28.10.2002 р.	284	м. Донецьк, вул. Челюскинців, 202-а
Львівська область					
Відкрите акціонерне товариство "Електрон Банк"	ВАТ	48 500 000	10.10.1991 р.	25	м. Львів, вул. Грабовського, 11
Одеська область					
Відкрите акціонерне товариство Акціонерний банк "Південний" (колишня назва — Акціонерний банк "Південний")	ВАТ	353 500 000	03.12.1993 р.	218	м. Одеса, пров. Сабанський, 2

Б. Зміни і доповнення до переліку операцій, на здійснення яких банки отримали банківську ліцензію та письмовий дозвіл Національного банку України на здійснення операцій

Назва банку	Юридична адреса	Банківська ліцензія		Письмовий дозвіл на здійснення операцій		Перелік операцій, на здійснення яких банки отримали письмовий дозвіл на здійснення операцій ²	Заходи впливу, які вжито до банків
		Номер	Дата	Номер	Дата		
1	2	3	4	5	6	7	8
м. Київ і Київська область							
Відкрите акціонерне товариство "ФІНЕКСБАНК"	м. Київ, просп. Повітрофлотський, 54	180	03.10.2005 р.	180-3	26.01.2007 р.	1,2,5,7,12,13,14,15, +17,18,19,20,21	
Акціонерний банк "Старокиївський банк"	м. Київ, вул. Микільсько-Ботанічна, 6/8	130	14.01.2002 р.	130-2	11.01.2007 р.	1,2,3, -4,5,6,7,13,14,15, 18,19,20,21	
Закрите акціонерне товариство "Український кредитний банк"	м. Київ, просп. Перемоги, 37	16	26.10.2001 р.	16-1	26.10.2001 р.	1,2*,3*,4*,5*,6*,7*,8*, 11*,12*,13*,14*,15*, 18,19,20,21,22	Див. примітку 1
Відкрите акціонерне товариство Торговельно-фінансовий банк "Контракт"	м. Київ, вул. Воздвиженська, 58	161	27.05.2005 р.	161-3	04.01.2007 р.	1,2,3, -4,5,6,7,8,12,13, 14,15,18,19,20,21,22, 23	
Відкрите акціонерне товариство "Аграрний комерційний банк"	м. Київ, вул. Димитрова, 9-а	53	19.06.2002 р.	53-2	20.01.2005 р.	1*,2,3,4*,5,6,7,8,12,13, 14,15,18,19,20,21,22	Операцію 1 обмежено до 17.05.2007 р. у частині укладання агентських угод з юридичними особами з метою відкриття пунктів обміну іноземної валюти, відкриття власних обмінних пунктів та пунктів обміну працюючих агентів; операцію 4 зупинено на строк до встановлення стабільного (щоденно протягом місяця) розміру регулятивного капіталу відповідно до спеціальних ліцензійних вимог (57 740 тис. грн.)
Акціонерне товариство "Банк Велес"	м. Київ, вул. Героїв Севастополя, 48	117	09.01.2002 р.	117-2	09.06.2004 р.	1,2,3,4*,5,6,7,8,12,13, 14,15,16,18,19,20,21, 22,23	Операцію 4 зупинено на строк до встановлення стабільного (щоденно протягом місяця) розміру регулятивного капіталу відповідно до спеціальних ліцензійних вимог (57 740 тис. грн.)
Акціонерний комерційний банк "TK КРЕДИТ"	м. Київ, вул. Дмитрівська, 18/24	82	11.01.2002 р.	82-2	20.06.2006 р.	1,2,3,4*,5,6,7,8,12,13, 14,15,18,19,20,21,22	Операцію 4 зупинено на строк до встановлення стабільного

² **Банківські операції, які банки мають право здійснювати на підставі банківської ліцензії:** 1Л — приймання вкладів (депозитів) від юридичних і фізичних осіб; 2Л — відкриття та ведення поточних рахунків клієнтів і банків-кореспондентів, у тому числі переказ грошових коштів із цих рахунків за допомогою платіжних інструментів та зарахування коштів на них; 3Л — розміщення залучених коштів від свого імені, на власних умовах та на власний ризик. **Операції та угоди, які банки мають право здійснювати за наявності банківської ліцензії без отримання письмового дозволу:** 1Н — надання гарантій і поручительств та інших зобов'язань від третіх осіб, які передбачають їх виконання у грошовій формі; 2Н — придбання права вимоги на виконання зобов'язань у грошовій формі за поставлені товари чи надані послуги, беручи на себе ризик виконання таких вимог та приймання платежів (факторинг); 3Н — лізинг; 4Н — послуги з відповідального зберігання та надання в оренду (майновий найм) сейфів для зберігання цінностей і документів; 5Н — випуск, купівля, продаж і обслуговування чеків, векселів та інших

БАНКИ УКРАЇНИ

	1	2	3	4	5	6	7	8
							(щоденно протягом місяця) розміру регулятивного капіталу відповідно до спеціальних ліцензійних вимог (57 740 тис. грн.)	
Закрите акціонерне товариство "Український будівельно-інвестиційний банк"	м. Київ, бул. Лесі Українки, 30-в	213	20.09.2004 р.	213-1	20.09.2004 р.	1*,2*,3,5*,6,7*,8,12,13,14,18,19,20	Операції 1,2,5,7 зупинено на строк дія встановлення стабільного (щоденно протягом місяця) розміру регулятивного капіталу відповідно до спеціальних ліцензійних вимог (36 087 тис. грн.)	
Товариство з обмеженою відповідальністю "Банк Руський Стандарт"	м. Київ, вул. Половецька, 3/42	226	18.01.2007 р.	226-1	18.01.2007 р.	1,2,5,7,12,13,14,18,19,20	Примітка 2. Банківську ліцензію та письмовий дозвіл на здійснення операцій видано у зв'язку зі зміною назви банку	
ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ГАЗОВИЙ БАНК"	м. Київ, вул. Лук'янівська, 1	233	26.01.2007 р.	233-1	26.01.2007 р.	1,2,5,7,12,13,14,18,19,20		
Донецька область								
ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "УНІВЕРСАЛЬНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК"	м. Донецьк, вул. Челюскінців, 202-а	202	30.01.2007 р.	202-2	30.01.2007 р.	1,2,3,4,5,6,7,12,13,14,15,16,18,19,20,21	Примітка 3. Банківську ліцензію та письмовий дозвіл на здійснення операцій видано у зв'язку зі зміною назви банку	
Івано-Франківська область								
Відкрите акціонерне товариство "Акціонерний комерційний банк "Прикарпаття"	м. Івано-Франківськ, вул. Галицька, 7	96	25.12.2001 р.	96-2	15.02.2005 р.	1,2,3,4*,5,6,7,8,9*,12,13,14,15,17,18,19,20,21,22	Операції 4,9 зупинено на строк дія встановлення стабільного (щоденно протягом місяця) розміру регулятивного капіталу відповідно до спеціальних ліцензійних вимог (57 740 тис. грн.)	
Львівська область								
Закрите акціонерне товариство Акціонерно-комерційний банк "Львів"	м. Львів, вул. Сербська, 1	54	02.04.2002 р.	54-2	15.01.2007 р.	1,2,+3,+4,5,+6,7,12,13,14,15,18,19,20,21,+22,+23		
Одеська область								
Відкрите акціонерне товариство Акціонерний банк "Південний"	м. Одеса, пров. Сабанський, 2	65	23.01.2007 р.	65-3	23.01.2007 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,17,18,19,20,21,22	Примітка 4. Банківську ліцензію та письмовий дозвіл на здійснення операцій видано у зв'язку зі зміною назви банку.	
Харківська область								
Акціонерний комерційний регіональний банк "Регіон-банк"	м. Харків, вул. Дарвіна, 4	32	05.01.2002 р.	32-3	18.01.2007 р.	1,2,3,-4,5,6,7,8,12,13,14,15,17,18,19,20,21,22,23		
Чернігівська область								
Закрите акціонерне товариство "Полікомбанк"	м. Чернігів, вул. Київська, 3	152	24.05.2002 р.	152-3	11.01.2007 р.	1,2,3,-4,5,6,7,8,12,13,14,15,17,18,19,20,21		

оборотних платіжних інструментів; 6Н — випуск банківських платіжних карток із здійсненням операцій з використанням цих карток; 7Н — надання консультаційних та інформаційних послуг щодо банківських операцій. **Операції, які банки мають право здійснювати за умови отримання письмового дозволу Національного банку України:** Операції з валютними цінностями: 1 — неторговельні операції з валютними цінностями; 2 — ведення рахунків клієнтів (резидентів і нерезидентів) в іноземній валюті та клієнтів-нерезидентів у грошовій одиниці України; 3 — ведення кореспондентських рахунків банків (резидентів і нерезидентів) у іноземній валюті; 4 — ведення кореспондентських рахунків банків (нерезидентів) у грошовій одиниці України; 5 — відкриття кореспондентських рахунків в уповноважених банках України в іноземній валюті та здійснення операцій за ними; 6 — відкриття кореспондентських рахунків в банках (нерезидентів) в іноземній валюті та здійснення операцій за ними; 7 — залучення та розміщення іноземної валюти на валютному ринку України; 8 — залучення та розміщення іноземної валюти на міжнародних ринках; 9 — операції з банківськими металами на валютному ринку України; 10 — операції з банківськими металами на міжнародних ринках; 11 — інші операції з валютними цінностями на міжнародних ринках; 12 — емісія власних цінних паперів; 13 — організація купівлі та продажу цінних паперів за дорученням клієнтів; 14 — здійснення операцій на ринку цінних паперів від свого імені (включаючи андерайтинг); 15 — здійснення інвестицій у статутні фонди та акції інших юридичних осіб; 16 — здійснення випуску, обігу, погашення (розплюскування) державної та іншої грошової лотереї; 17 — перевезення валютних цінностей та інкасаций коштів. Операції за дорученням клієнтів або від свого імені: 18 — операції з інструментами грошової ринку; 19 — операції з інструментами, що базуються на обмінних курсах та відсотках; 20 — операції з фінансовими фьючерсами та опціонами; 21 — довірчі управління коштами та цінними паперами за договорами з юридичними та фізичними особами. **Депозитарна діяльність і діяльність із ведення реєстрів власників іменних цінних паперів:** 22 — депозитарна діяльність зберігача цінних паперів; 23 — діяльність із ведення реєстрів власників іменних цінних паперів.

Цифра зі знаком "+" означає номер операції, на здійснення якої банк одержав право; зі знаком "-" — втратив право, цифра із символом "**" означає номер операції, здійснення якої для даного банку певною мірою обмежено.

Примітка 1. Зупинено до 01.11.2007 р.: операцію 2Л, 6Н, 2, 3, 4, 5, 6, 11, 13, 14, 15; операцію 3Л — у частині надання кредитів, незабезпечений ліквідно заставою майна або майнових прав за коштами, розміщеними на депозитних рахунках банку, та в частині надання кредитів за врахуванням векселями; операцію 1Л — крім приймання вкладів (депозитів) від акціонерів та інших юридичних та фізичних осіб, що будуть спрямовані на покращення фінансового стану банку (за умови попереднього погодження операції з ТУ); операцію 5Н, 12 — у частині випуску цінних паперів власного боргу; операцію 7 — у частині залучення іноземної валюти на валютному ринку України; операцію 8 — у частині залучення іноземної валюти на міжнародних ринках, крім субординованого боргу; обмежено до 01.11.2007 р.: операцію 3Л у частині надання кредитів субектом господарської діяльності та фізичним особам, обсягами, що фактично склалися за станом на визначену дату; операцію 1Н — обсягами, що фактично склалися на визначену дату; загальний обсяг міжбанківських кредитів із депозитів розміром статутного капіталу банку, встановивши ліміт максимального розміру кредитів на одного позичальника не більше 10% статутного капіталу банку-контрагента та не більше 10% розміру регулятивного капіталу банку.

На замовлення "Вісника НБУ" матеріали підготувала головний економіст департаменту реєстрації та ліцензування банків Національного банку України Олена Сілецька.

Підсумки/

Міжбанківські розрахунки через СЕП НБУ у 2006 році

Створена Національним банком України Система електронних платежів протягом минулого року успішно виконувала покладені на неї функції державної системи міжбанківських розрахунків, повністю задовольняла потреби її учасників щодо переказу коштів, забезпечувала максимальну швидкість, прозорість, високий рівень безпеки й надійності проведення платежів. Із 10 листопада 2006 року в промислову експлуатацію введено Систему електронних платежів нового покоління, яка прийшла на зміну відомій усім СЕП. Про підсумки роботи системи у 2006 році – в статті, підготовленій працівниками департаменту платіжних систем НБУ.

Підбиваючи підсумки роботи Системи електронних платежів Національного банку України (СЕП) щодо переказу коштів між банками у 2006 році, необхідно зазначити, що торік почала діяти СЕП нового покоління. Акт про прийняття цієї системи у промислову експлуатацію затверджено Головою Національного банку України Володимиром Стельмахом 6 грудня 2006 року.

Нормативною підтримкою СЕП нового покоління стала Інструкція «Про міжбанківський переказ коштів в Україні в національній валюті», затверджена постановою Правління Національного банку України від 16.08.2006 р. № 320 та зареєстрована в Міністерстві юстиції України 06.09.2006 р. за № 1035/12909.

СЕП нового покоління була створена фахівцями Національного банку України на базі новітніх технологій і впроваджена у промислову експлуатацію з 10 листопада 2006 року. Особливістю її функціонування є:

- централізоване обслуговування технічних рахунків учасників системи у Центрі обробки СЕП;
- зменшення кількості моделей обслуговування консолідованим кореспондентського рахунку в СЕП;
- забезпечення обміну інформацією із СЕП як у файловому режимі, так і в режимі реального часу через єдиний АРМ-НБУ учасника системи;
- запровадження нової системи захисту інформації.

Стосовно завантаженості системи необхідно зазначити, що кількість платежів, які здійснюються засобами СЕП, постійно зростає. Так, у 2006 році через СЕП виконано 284 478 тисяч початкових платежів та електронних розрахункових повідомлень (у тому числі: платежі у СЕП

аналогічні показники 2005 року.

Таблиця ілюструє динамічне зростання завантаженості системи у 2006 році порівняно з 2005-м.

Упродовж року середньоденний залишок коштів на рахунках учасників СЕП коливався від 21.7 до 34.1 млрд. грн. Протягом одного банківського дня середньоденна сума залишків на рахунках учасників системи оберталася близько одного разу.

Щодо початкових платежів, виконаних через СЕП у 2006 році, то, аналізуючи їх структуру за сумою, маємо зазначити, що найбільшу кількість, а саме – 73 %, становили платежі на суму до 1 000 гривень (див. графік 3).

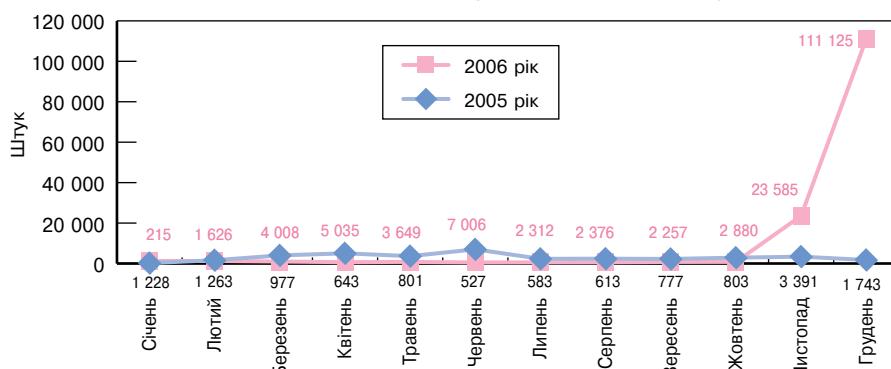
Загальна кількість учасників СЕП на 1 січня 2007 року становила 1 639 установ; із них:

- ◆ 169 – банки України;

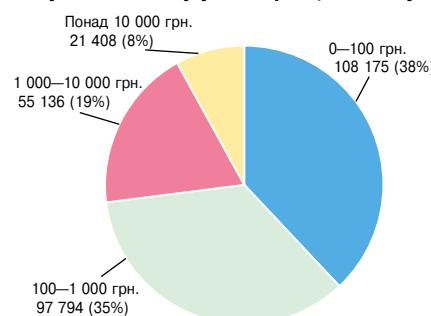
Графік 1. Завантаженість СЕП у файловому режимі

Графік 2. Завантаженість СЕП у режимі реального часу

Графік 3. Структура початкових платежів за сумою платежу у 2006 році, тис. штук

Середньодобова завантаженість системи у 2005 та 2006 роках								
Режими функціонування СЕП	2005 рік		2006 рік		Відхилення			
	Середньодобова кількість платежів (штук)	Середньодобова сума платежів (млн. грн.)	Середньодобова кількість платежів (штук)	Середньодобова сума платежів (млн. грн.)	Середньодобова кількість платежів	Середньодобова сума платежів		
	Штук	%	Млн. грн.	%				
У файловому режимі	997 000	12 400	1 133 000	16 097	136 000	14	3 697	30
У режимі реального часу	145	23	569	54	424	292	31	135

- ◆ 1 407 — філії банків України;
- ◆ 28 — органи Державного казначейства України;
- ◆ 35 — установи Національного банку України.

Порівняно з відповідним періодом 2005 року загальна чисельність учасників скратилася на 53 одиниці (внаслідок зменшення кількості філій банків).

Протягом року послугами СЕП у режимі реального часу користувалися 558 її учасників (у тому числі: операційне і 13 територіальних управління Національного банку України, Центральна розрахункова палата НБУ, Державна скарбниця України, господарсько-експлуатаційне управління НБУ, 4 банківські навчальні заклади НБУ, 162 банки і 347 філій банків, операційне управління Державного казначейства України та 27 головних управління Державного казначейства України в областях), тоді як у 2005 році учасниками системи були лише 184 банківські установи.

У зв'язку з вилученням 1, 2, 5 та 6 моделей обслуговування консолідованим рахунком банки, які працювали за цими моделями, повинні були впродовж року перейти на обслуговування в СЕП за іншою моделлю. Протягом року 10 банків отримали дозвіл Національного банку України на роботу в СЕП за відповідною моделлю обслуговування консолідова-

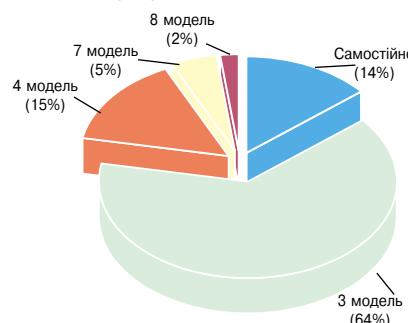
ного кореспондентського рахунку.

За станом на 1 січня 2007 року розподіл учасників СЕП за моделями обслуговування консолідованим кореспондентського рахунку був таким (див. графік 4):

- за 3 моделлю працювало 1 057 установ;
- за 4 моделлю — 244 установи;
- за 7 моделлю — 81 установа;
- за 8 моделлю — 28 установ.

Як видно з дані графіка 4, можливістю працювати в СЕП за однією з моделей скористалися 1 410 учасників системи (тобто 86% від загальної кількості учасників СЕП). Решта 229 її учасників (тобто 14% від загальної кількості) працювали за незалежним кореспондентським рахунком.

Графік 4. Розподіл учасників СЕП за моделями обслуговування консолідованим кореспондентського рахунку на 01.01.2007 р.

Серед учасників СЕП, які працювали за консолідованим кореспондентським рахунком, найбільшим попитом користувалася 3 модель — її надали перевагу 1 057 установ (із них 47 банків), що становить 64% від загальної кількості учасників системи. Протягом року ними виконано 125 768 тисяч початкових платежів на суму 1 682 568 млн. грн., що перевищує аналогічні показники 2005 року відповідно на 24% та 42%.

Учасниками СЕП, які працюють за незалежним кореспондентським рахунком, протягом 2006 року виконано 26 501 тисячу початкових платежів на суму 850 892 млн. грн., що відповідно на 8% і 20% більше від аналогічних показників попереднього року.

Підсумовуючи викладене вище, зазначимо, що створена Національним банком України система електронних платежів протягом 2006 року успішно виконувала покладені на неї функції державної системи міжбанківських розрахунків, повністю задоволяючи потреби її учасників щодо переказу коштів, забезпечувала максимальну швидкість, прозорість, високий рівень безпеки й надійності проведення платежів.

Матеріал підготовлено працівниками департаменту платіжних систем Національного банку України.

ОФІЦІЙНИЙ КУРС ГРИВНІ ЩОДО ІНОЗЕМНИХ ВАЛЮТ, ЯКИЙ ВСТАНОВЛЮЄТЬСЯ НАЦІОНАЛЬНИМ БАНКОМ УКРАЇНИ ОДИН РАЗ НА МІСЯЦЬ (за січень 2007 року)*

№ п/п	Код валюти	Назва валюти	Офіційний курс	№ п/п	Код валюти	Назва валюти	Офіційний курс
1	100 BGL	100 левів (Болгарія)	340.0578	18	470 MTL	100 малтийських лір	1549.2313
2	986 BRL	100 бразильських реалів	234.7636	19	484 MXN	100 мексиканських нових песо	46.5142
3	051 AMD	10000 вірменських драмів	138.9500	20	496 MNT	10000 монгольських тугриків	43.3476
4	410 KRW	1000 вонів Республіки Корея	5.4301	21	554 NZD	100 новозеландських доларів	355.1856
5	704 VND	10000 в'єтнамських донгів	3.1458	22	586 PKR	100 пакистанських рупій	8.2855
6	981 GEL	100 грузинських ларі	294.7184	23	604 PEN	100 перуанських нових сол	158.0100
7	344 HKD	100 доларів Гонконгу	64.9440	24	642 ROL	100 румунських лей	196.5672
8	818 EGP	100 єгипетських фунтів	88.4212	25	705 SIT	100 словенських толарів	2.7754
9	376 ILS	100 ізраїльських нових шекелів	120.6691	26	682 SAR	100 саудівських ріялів	134.6559
10	356 INR	1000 індійських рупій	113.3176	27	760 SYP	100 сирійських фунтів	9.6725
11	364 IRR	1000 іранських ріалів	0.5471	28	901 TWD	100 нових тайванських доларів	15.5122
12	368 IQD	100 іракських динарів	0.3662	29	972 TJS	100 таджицьких сомоні	147.3807
13	196 CYP	100 кіпрських фунтів	1150.2681	30	952 XOF	1000 франків КФА	10.1280
14	417 KGS	100 киргизьких сомів	13.2463	31	152 CLP	1000 чилійських песо	9.5041
15	414 KWD	100 кувейтських динарів	1746.1964	32	191 HRK	100 хорватських кун	90.4828
16	422 LBP	1000 ліванських фунтів	3.3388	33	255	100 доларів США за розр. із Індією	404.0000
17	434 LYD	100 лівійських динарів	396.2338				

* Курс встановлено з 01.01.2007 року.

На замовлення "Вісника НБУ" матеріал підготовлено співробітниками департаменту валютного регулювання Національного банку України.

Монети України /

Про введення в обіг пам'ятної монети “Цимбали”

Національний банк України, продовжуючи серію “Народні музичні інструменти”, 22 грудня 2006 року ввів в обіг пам'ятну монету номіналом 5 гривень “Цимбали”, присвячену струнному ударному музичному інструменту, здавна відомому в Україні, — цимбалам, який складається з дерев'яного корпусу трапецієподібної форми і металевих струн, на яких грають, ударяючи паличками або молоточками. Цимбали мають багату музичну палітуру і використовуються в ансамблях народних інструментів (тройсті музики).

Монету відкарбовано з використанням сучасних технологій виготовлення біметалевих монет: зовнішнє коло — мідно-нікелевий сплав, внутрішнє — нордік ($CuAl5Zn5Sn1$). Категорія якості карбування — спеціальний анциркулейтед, діаметр — 28.0 мм, маса монети — 9.4 г, тираж — 100 000 штук. Гурт монети — секторальне рифлення.

Віялоподібна рельєфна поверхня поля аверсу символічно відтворює мелодію цимбал у вигляді стилізованого барокового орнаменту. Розміщено написи, стилізовані під козацький шрифт: **НАЦІОНАЛЬНИЙ БАНК УКРАЇНИ** (угорі), **2006 / 5 / ГРИВЕНЬ** (унизу) та логотип Монетного двору Національного банку України.

На реверсі зображені цимбали, по колу — бароковий орнамент і стилізований під козацький шрифт напис — **ЦИМБАЛИ**.

Художники — Володимир Таран, Олександр Харук, Сергій Харук. Скульптор — Володимир Дем'яненко.

Пам'ятна монета номіналом 5 гривень “Цимбали” є дійсним платіжним засобом України та обов'язкова до приймання без будь-яких обмежень за її номінальною вартістю до всіх видів платежів, а також для зарахування на розрахункові рахунки, вклади, акредитиви та для переказів.

Про введення в обіг пам'ятної монети “Нестор-літописець”

Національний банк України, продовжуючи серію “Духовні скарби України”, 27 грудня 2006 року ввів в обіг пам'ятну монету номіналом 50 гривень “Нестор-літописець”, присвячену давньоруському мислителю і літописцю, автору перших творів житійної літератури Нестору-літописцю, вершиною творчості якого стало літописне зведення “Повість временних літ” (1113 р.).

Монету виготовлено із золота 900 проби. Категорія якості карбування — пруф-лайк, маса дорогоцінного металу в чистоті — 15.55 г, діаметр — 25.0 мм, тираж — 5 000 штук. Гурт монети — гладкий.

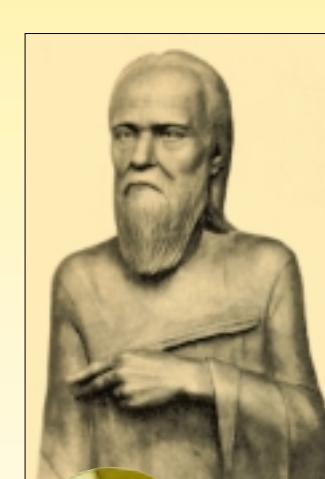
На аверсі ліворуч зображені стилізовані фрагменти аркуша “Повісті временних літ” з початковими її рядками та розміщено: у центрі монети угорі — малій Державний герб України, під яким напис — **НАЦІОНАЛЬНИЙ / БАНК / УКРАЇНИ**, уніз номінал — **50 ГРИВЕНЬ**.

ВЕНЬ, рік карбування монети — **2006**, зазначено метал, його пробу — **Au 900**, масу дорогоцінного металу в чистоті — **15.55** та логотип Монетного двору Національного банку України.

На реверсі ліворуч зображені стилізовані іконографічні портрети Нестора, який пише свій твір, і розміщено написи: **НЕСТОР- / ЛІТОПИСЕЦЬ** (праворуч вертикально) та **XI—XII ст.** (унизу).

Художники — Володимир Таран, Олександр Харук, Сергій Харук. Скульптори — Роман Чайковський, Святослав Іваненко.

Пам'ятна монета номіналом 50 гривень “Нестор-літописець” є дійсним платіжним засобом України та обов'язкова до приймання без будь-яких обмежень за її номінальною вартістю до всіх видів платежів, а також для зарахування на розрахункові рахунки, вклади, акредитиви та для переказів.

Про введення в обіг пам'ятної монети “Рік Свині (Кабана)”

Національний банк України, продовжуючи серію “Східний календар”, 2 січня 2007 року ввів в обіг пам'ятну монету номіналом 5 гривень, присвячену одному з років східного календаря, заснованого на дванадцятирічному циклі Юпітера, — року Свині (Кабана).

Монету виготовлено зі срібла 925 проби. Категорія якості карбування — пруф, маса дорогоцінного металу в чистоті — 15.55 г, діаметр — 33.0 мм, тираж — 15 000 штук. Гурт монети — рифлений.

На аверсі в оточенні рослинного орнаменту, виконаного технікою примітивізму, розміщено написи: **Україна / 5 / ГРИВЕНЬ**; угорі — малий Державний герб України, над яким напис — **НАЦІОНАЛЬНИЙ БАНК**, унизу — рік карбування монети: **2007**, зазначено метал, його пробу — **Ag 925**, масу дорогоцінного металу в чистоті — **15.55** та

розміщено логотип Монетного двору Національного банку України.

На реверсі в лубочному стилі зображені свиню в оточенні стилізованого рослинного орнаменту. Над цією композицією і під нею розміщено абрисні фігурки всіх 12 символів східного календаря.

Художники — Володимир Таран, Олександр Харук, Сергій Харук.

Скульптори — Роман Чайковський, Володимир Дем'яненко.

Пам'ятна монета номіналом 5 гривень “Рік Свині (Кабана)” є дійсним платіжним засобом України та обов'язкова до приймання без будь-яких обмежень за її номінальною вартістю до всіх видів платежів, а також для зарахування на розрахункові рахунки, вклади, акредитиви та для переказів.

Про введення в обіг ювілейної монети “Сергій Корольов”

Національний банк України, продовжуючи серію “Видатні особистості України”, 12 січня 2007 року ввів в обіг ювілейну монету номіналом 2 гривні, присвячену видатному вченому і конструктору Сергію Павловичу Корольову (1907—1966), під керівництвом якого були створені балістичні та геофізичні ракети, космічні кораблі, супутниківі серії, перша автоматична міжпланетна станція “Зонд”.

Монету виготовлено з нейзильберу. Категорія якості карбування — спеціальний анциркулейтед, маса монети — 12.8 г, діаметр — 31.0 мм, тираж — 35 000 штук. Гурт монети — рифлений.

На аверсі угорі розміщено малий Державний герб України, під яким напис — **НАЦІОНАЛЬНИЙ / БАНК / УКРАЇНИ**, стилізоване зображення ракети перед запуском. Унизу — написи: **2 ГРИВНІ / 2007** та логотип Мо-

нетного двору Національного банку України.

На реверсі зображено портрет Сергія Корольова та стилізовані зірки, розміщено: праворуч — роки життя: **1907 — / 1966**, ліворуч — факсиміле, унизу півколом — напис: **СЕРГІЙ КОРОЛЬОВ**.

Художники — Борис Груденко, Анатолій Дем'яненко. Скульптори — Володимир Атаманчук, Володимир Дем'яненко.

Ювілейна монета номіналом 2 гривні “Сергій Корольов” є дійсним платіжним засобом України та обов'язкова до приймання без будь-яких обмежень за її номінальною вартістю до всіх видів платежів, а також для зарахування на розрахункові рахунки, вклади, акредитиви та для переказів.

Рецензія /

Фундаментальна науково-прикладна праця з питань формування і трансформації банківських ресурсів

Вожков А.П. Процессы трансформации банковских ресурсов: Монография. — Севастополь: Изд-во СевНТУ, 2006. — 339 с.

Розроблення теоретико-методологічних основ і прикладних аспектів ресурсного забезпечення стабільного, стійкого та конкурентоспроможного економічного розвитку, обґрунтування напрямів, методів і організаційно-економічних механізмів розв'язання цих проблем у сучасних ринкових умовах господарювання є фундаментальними, пріоритетними завданнями економічної науки, а також засадою вирішення актуальних практичних та політичних завдань, які визначають цільові орієнтири стратегії розвитку України. Формування банками довгострокових ресурсів, необхідних для інвестиційної діяльності, — важлива складова розвитку економіки України. Акумульовані малі за обсягом і короткострокові кошти трансформуються у великі й довгострокові ресурси за допомогою методів трансформації, природу яких дотепер у науковій і навчальній літературі в систематизованому вигляді не висвітлено. З огляду на зазначене вище монографія А.П. Вожкова "Процесси трансформации банковских ресурсов", що недавно вийшла друком, є результатом наукових досліджень згаданих процесів і вельми актуальнана за тематикою.

Характеризуючи цю комплексну, багатоаспектну наукову працю, слід зазначити, що в ній, на відміну від інших досліджень з питань економічного розвитку, центральне місце посідає вивчення недостатньо з'ясованої у науковому і практичному сенсі проблеми формування адекватного механізму трансформації банківських ресурсів у стабільні, керовані та довгострокові з метою забезпечення економіки необхідними коштами.

Монографія складається з десяти розділів. Їх зміст логічно і послідовно розкриває сутність досліджуваної проблеми. У першому розділі розглянуто передумови і необхідність створення

теорії трансформації банківських ресурсів. У другому і третьому розділах висвітлюються результати дослідження щодо формування банками акумульованих ними тимчасово вільних коштів та закономірності їх розподілу в умовах формування ринкової економіки. Автор детально аналізує процеси трансформації в четвертому розділі

блеми пошуку шляхів зміцнення фінансової стійкості комерційних банків і посилення їх ролі в економічних перевореннях, активізації їх діяльності щодо кредитування реального сектору економіки.

Розглядаючи питання фінансового забезпечення економічного розвитку, автор наголошує на необхідності орієнтації національної економіки на її внутрішні ресурси як основний інвестиційний фактор зростання. Водночас важливим стимулом забезпечення економічного зростання є механізми трансформації ресурсів банків. У монографії розглянуто процеси трансформації не тільки стосовно окремих банківських установ, а й подальші — котрі відбуваються після передачі цих ресурсів суб'єктам господарювання у вигляді кредитів та інвестицій. У підсумку проведеного вченим дослідження виявлено закономірності, які розкривають значення даних процесів для прогнозування й оцінки результатів прийнятих рішень щодо стимулювання економічного зростання в Україні.

Монографію написано на актуальну тему. Автор узагальнює як власний практичний досвід роботи в банківських установах, так і теоретичні аспекти дослідження процесів переворення банківських ресурсів на мікро- і макрорівнях. Загалом праця відповідає вимогам часу і стане в пригоді багатьом — від студентів економічних спеціальностей і науковців до фінансистів-практиків і керівників працівників державних органів влади.

роботи, досліджуючи такі аспекти питання, як самостабілізація депозитів до запитання ("банківський ефект"), метод послідовних заміщень і стабілізація варіативної частини поточних пасивів шляхом часткового блокування їх короткостроковими запозиченнями. У п'ятому, шостому і сьомому розділах розглядаються різні аспекти банківської діяльності, пов'язані з процесами трансформації: вплив на ці процеси варіативності власного капіталу банку, залежність результатів трансформації від специфіки банківських клієнтів, а також ризики трансформації при формуванні банківських ресурсів. У заключних розділах послідовно досліджено про-

Михайло Крупка,

заслужений діяч науки і техніки України.

Спеціально для "Вісника НБУ"

Основні макроекономічні показники розвитку України у січні 2001–2007 років

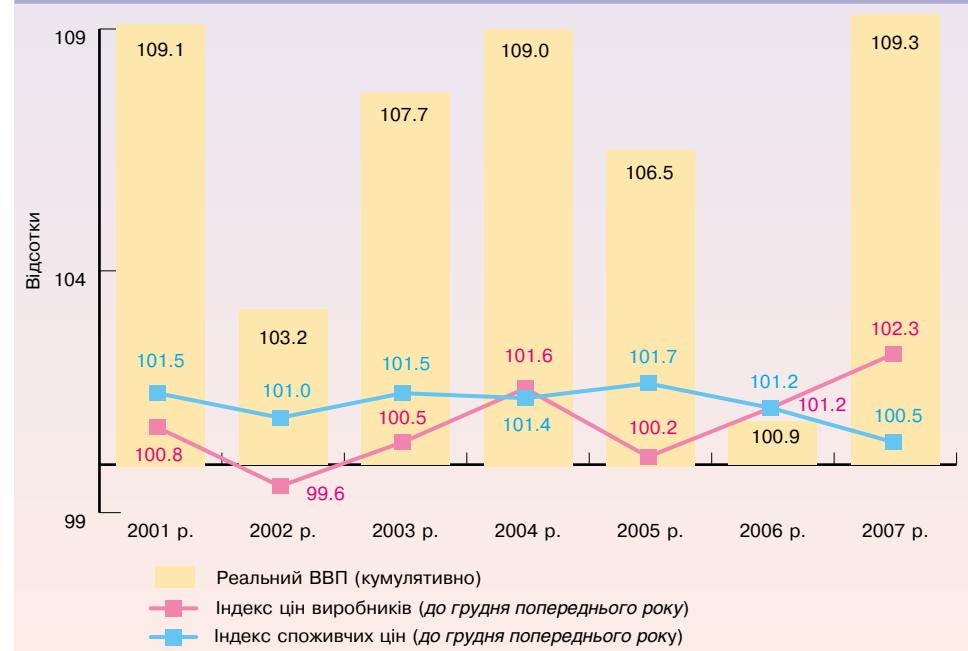
Відсотки

Показники	Січень 2001 р.	Січень 2002 р.	Січень 2003 р.	Січень 2004 р.	Січень 2005 р.	Січень 2006 р.	Січень 2007 р.
Реальний ВВП (до відповідного місяця попереднього року)	109.1	103.2	107.7	109.0	106.5	100.9	109.3
Реальний ВВП (кумулятивно)	109.1	103.2	107.7	109.0	106.5	100.9	109.3
Темпи (зростання/зниження) промислового виробництва (до попереднього місяця)	89.7	91.1	89.8	88.0	92.1	85.0	87.8
Темпи (зростання/зниження) промислового виробництва (кумулятивно)	121.5	105.1	112.1	117.6	109.0	97.8	115.8
Індекс споживчих цін (до попереднього місяця)	101.5	101.0	101.5	101.4	101.7	101.2	100.5
Індекс споживчих цін (до грудня попереднього року)	101.5	101.0	101.5	101.4	101.7	101.2	100.5
Індекс цін виробників (до попереднього місяця)	100.8	99.6	100.5	101.6	100.2	101.2	102.3
Індекс цін виробників (до грудня попереднього року)	100.8	99.6	100.5	101.6	100.2	101.2	102.3

Темпи (зростання/зниження) промислового виробництва та індекс цін виробників промислової продукції

Реальний ВВП, індекс споживчих цін та цін виробників промислової продукції у січні 2001–2007 рр.

На замовлення "Вісника НБУ" матеріали підготовлено працівниками департаменту статистики та звітності Національного банку України.

Структура зобов'язань банків України за станом на 01.01.2007 р.

Тис. грн.

№ п/п	Назва банку	Кошти банків	Кошти юридич- них осіб	Кошти фізичних осіб	Ощадні (депозитні) сертифікати, емітовані банком	Боргові цінні папери, емітовані банком	Нараховані витрати, що мають бути сплачені	Відстро- чені по- даткові зобов'я- зання	Інші зобов'я- зання	Усього зобов'я- зань
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Група I (кількість банків у групі — 15)										
1	ПРИВАТБАНК	3 299 444	9 693 758	15 188 332	3 435	807 512	348 660	81 327	1 066 488	30 488 957
2	РАЙФАЙЗЕН БАНК АВАЛЬ	6 647 146	5 487 805	11 594 270	0	0	194 575	197 891	440 530	24 562 217
3	УКРСИББАНК	11 089 625	3 226 833	3 689 140	42	1 344 470	236 024	12 857	770 711	20 369 701
4	УКРЕКСІМБАНК	7 470 549	4 701 200	3 013 116	0	495 681	226 487	176 331	726 142	16 809 505
5	ПРОМІНВЕСТБАНК	429 797	7 782 228	7 599 862	88 308	0	35 462	54 018	33 111	16 022 785
6	УКРСОЦБАНК	3 826 027	5 866 985	5 125 568	6 386	367 619	131 631	233 573	47 003	15 604 793
7	ОЩАДБАНК	913 811	960 929	7 479 666	492	0	137 383	293 395	13 332	9 799 009
8	ОТП БАНК	5 803 651	2 180 085	1 901 729	11 885	0	80 473	12 080	237 071	10 226 974
9	"НАДРА"	2 795 037	1 879 772	3 767 022	154 998	175 000	133 744	998	62 582	8 969 152
10	"ФОРУМ"	2 129 049	2 162 819	2 102 566	2 126	45 995	89 306	12 930	66 830	6 611 622
11	"ФІНАНСИ ТА КРЕДИТ"	1 300 485	1 940 293	3 089 246	0	0	102 886	4 134	205 251	6 642 295
12	КРЕДИТПРОМБАНК	2 240 549	2 288 052	1 446 065	51 011	93 104	73 155	42 649	230 606	6 465 190
13	УКРПРОМБАНК	718 084	1 161 720	3 619 044	0	0	107 250	2 192	6 501	5 614 789
14	БРОКІНГБАНК	1 088 415	2 542 820	1 726 571	0	0	37 502	58 211	52 696	5 506 214
15	ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК	1 941 015	2 033 342	1 012 101	2 518	0	57 846	27 234	28 365	5 102 421
Усього по групі		51 692 684	53 908 641	72 354 298	321 201	3 329 381	1 992 384	1 209 820	3 987 219	188 795 624
Група II (кількість банків у групі — 19)										
16	АЛЬФА-БАНК	2 902 544	2 544 201	121 349	1 766	72 872	35 288	36 912	75 616	5 790 548
17	УКРГАЗБАНК	1 010 181	964 392	1 724 012	57 347	84 565	49 739	34 535	59 393	3 984 164
18	ВАБАНК	1 043 432	1 702 282	1 047 542	0	18 074	35 538	125	7 544	3 854 536
19	ТАС-КОМЕРЦБАНК	939 562	1 161 251	1 286 808	51	15 048	35 409	16 200	96 737	3 551 066
20	"ПІВДЕННИЙ"	516 354	1 498 927	1 361 227	133 178	0	30 038	19 257	23 206	3 582 187
21	РОДОВІД БАНК	966 379	892 994	1 106 603	72 300	100 000	34 347	166	52 273	3 225 062
22	"ХРЕЦАТИК"	433 235	1 660 370	756 333	5	100 000	10 486	11 051	300 409	3 271 889
23	ПРАВЕКС-БАНК	280 671	409 736	2 312 387	1	18 000	87 322	30 558	80 937	3 219 611
24	ІНГ БАНК УКРАЇНА	1 634 784	1 246 520	33 813	0	0	12 801	0	44 426	2 972 343
25	КРЕДОБАНК	487 541	966 900	1 455 959	0	0	38 067	0	81 128	3 029 594
26	ДОНГОРБАНК	295 899	1 462 941	766 493	0	37 581	15 403	14 168	5 822	2 598 306
27	"МРІЯ"	213 960	1 149 358	832 966	4 926	0	19 704	826	351 451	2 573 191
28	ХФБ БАНК УКРАЇНА	1 283 776	912 766	171 813	0	77 021	28 446	617	108 876	2 583 315
29	ІНДУСТРІАЛЬНО-ЕКСПОРТНИЙ БАНК	214 746	632 689	1 421 795	3 828	0	58 486	0	208 146	2 539 690
30	ІНДУСТРІАЛБАНК	362 251	1 361 604	492 666	0	0	10 281	12 993	23 360	2 263 155
31	СІТІБАНК (УКРАЇНА)	901 831	1 425 225	3 705	0	0	4 555	855	65 123	2 401 294
32	"ФІНАНСОВА ІНІЦІАТИВА"	1 043 884	1 040 748	36 212	0	0	969	379	169	2 122 362
33	ІМЕКСБАНК	335 247	732 126	1 119 140	0	0	10 615	400	46 053	2 243 581
34	КАЛІОН БАНК УКРАЇНА	667 534	1 041 902	25 611	0	50 000	12 708	235	111 546	1 909 536
Усього по групі		15 533 811	22 806 932	16 076 434	273 402	573 161	530 202	179 277	1 742 215	57 715 430

БАНКИ УКРАЇНИ

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Група III (кількість банків у групі – 25)										
35	ТАС-ІНВЕСТБАНК	720 946	662 880	390 481	0	42 146	22 629	0	4 602	1 843 684
36	ПРОКРЕДІТ БАНК	89 635	569 795	629 785	0	261 170	32 404	0	132 586	1 715 376
37	“КІЙВ”	52 650	546 409	848 540	0	0	19 307	7 270	4 180	1 478 355
38	АКТИВ БАНК	691 858	253 173	259 427	0	10 000	11 850	614	5 219	1 232 142
39	ВНЄШТОРГБАНК	632 245	533 726	7 710	0	0	31 954	178	11 010	1 216 823
40	“ДЕЛЬТА”	14 065	147 417	114 770	0	844 249	18 589	2 310	7 857	1 149 258
41	“КРЕДІТ-ДНІПРО”	180 512	547 106	416 274	34 847	0	9 050	39	46 029	1 233 856
42	ЕКСПРЕС-БАНК	43 000	500 148	436 003	0	35 896	4 638	231	10 096	1 030 013
43	УКРІНБАНК	77 759	269 146	388 141	0	0	2 361	58 810	4 223	800 439
44	МОРСЬКИЙ ТРАНСПОРТНИЙ БАНК	156 970	568 715	336 419	0	0	6 396	1 465	15 269	1 085 233
45	“НРБ-УКРАЇНА”	298 684	459 852	276 517	0	0	10 918	475	39 645	1 086 090
46	МЕГАБАНК	37 249	331 885	499 073	0	1 665	7 444	5 721	49 887	932 925
47	“БІГ ЕНЕРГІЯ”	177 232	165 593	422 304	84 189	0	16 190	198	18 627	884 333
48	“ТАВРИКА”	173 891	275 806	430 177	0	2 000	15 286	953	1 455	899 567
49	“КІЇВСЬКА РУСЬ”	215 379	191 185	444 409	0	6 844	7 349	9 359	16 877	891 402
50	“ПРЕСТИЖ”	572 866	26 026	57 347	0	0	2 540	422	288	659 489
51	УНІВЕРСАЛЬНИЙ БАНК РОЗВИТКУ ТА ПАРТНЕРСТВА	114 986	334 870	311 478	0	24 900	7 372	914	1 427	795 947
52	БАНК ПЕТРОКОММЕРЦ-УКРАЇНА	86 241	448 316	282 319	0	0	5 722	0	14 744	837 342
53	“АРКАДА”	0	488 999	207 337	0	0	1 959	2 298	2 223	702 816
54	ЗАХДІНКОМБАНК	63 304	306 931	378 450	0	0	6 599	0	8 494	763 777
55	АГРОБАНК	0	420 166	335 364	0	0	16 569	0	1 526	773 625
56	ЕКСПОБАНК	107 639	202 901	262 079	59 232	0	8 946	25 350	12 222	678 369
57	СЕБ БАНК	228 577	180 576	200 742	0	0	10 273	20 532	54 487	695 187
58	ФАКТОРІАЛ-БАНК	20 200	364 958	303 355	0	0	8 515	1 361	6 738	705 126
59	“ДНІСТЕР”	134 245	101 356	313 334	38 236	909	10 842	4 065	17 301	620 289
Усього по групі		4 890 133	8 897 935	8 551 835	216 504	1 229 779	295 702	142 565	487 012	24 711 463
Група IV (кількість банків у групі – 110)										
60	“ДІАМАНТ”	406 126	204 782	269 060	0	0	3 689	117	24 090	907 863
61	ПЕРШИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК	154 306	183 710	244 833	0	0	1 913	192	1 141	586 096
62	ТРАНСБАНК	108 834	251 327	290 313	0	0	11 354	0	12 444	674 272
63	ЕЛЕКТРОН БАНК	46 450	86 515	431 792	0	0	9 472	8 417	756	583 400
64	“БАЗИС”	33 992	218 240	278 136	34 155	0	5 238	6 077	17 134	592 972
65	МІЖНАРОДНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК	37 380	182 816	351 759	0	0	7 756	216	17 400	597 327
66	ФІНАНСОВИЙ СОЮЗ БАНК	63 917	315 363	33 130	18 000	0	1 185	1 587	13 246	446 429
67	“ЄВРОПЕЙСЬКИЙ”	170 404	209 753	157 953	5 208	7 569	6 636	140	1 794	559 457
68	УКРАЇНСЬКИЙ ПРОФЕСІЙНИЙ БАНК	50 577	168 082	202 643	0	0	1 888	0	1 351	424 541
69	БАНК РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ	56 452	202 112	274 582	0	0	12 553	521	19 570	565 790
70	АВТОАЗБАНК	27 755	330 960	142 227	0	0	2 329	2 769	22 872	528 911
71	“НАЦІОНАЛЬНІ ІНВЕСТИЦІЇ”	73 430	220 339	166 621	39 328	0	3 820	459	47 734	551 730
72	МІСТО-БАНК	172 626	225 889	112 581	0	0	1 277	0	682	513 055
73	“УНІВЕРСАЛЬНИЙ”	44 948	78 055	355 387	0	0	5 976	775	1 577	486 717
74	“ЗОЛОТИ ВОРОТА”	0	251 429	216 175	0	0	3 030	0	6 404	477 038
75	ІНПРОМБАНК	16 787	148 069	284 519	0	0	3 751	12	908	454 046
76	ОБ'ЄДНАНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК	57 803	75 174	297 341	0	0	2 554	150	37 141	470 164
77	“ДЕМАРК”	24 585	171 112	206 157	0	0	5 269	758	557	408 438
78	УНІКРЕДИТ БАНК	173 192	16 803	12 424	0	0	975	0	27 031	230 425
79	“МЕРКУРІЙ”	25 040	172 032	225 037	0	0	9 616	156	8 922	440 802

БАНКИ УКРАЇНИ

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
80	ПОЛТАВА БАНК	6 000	163 324	184 141	0	0	6 348	11 489	10 602	381 903
81	ЕНЕРГОБАНК	14	264 946	123 420	0	0	2 656	8 339	11 038	410 411
82	"КАПІТАЛ"	115 740	80 189	205 085	0	9 888	6 032	758	5 356	423 048
83	"НОВИЙ"	118	267 905	121 586	0	0	3 717	0	4 700	398 026
84	"ПІВДЕНКОМБАНК"	61 197	159 804	130 743	0	0	6 299	0	13 580	371 623
85	"МЕТАЛУРГ"	9 598	85 501	232 311	0	0	8 593	3 008	4 514	343 525
86	ФОРТУНА БАНК	32 225	160 182	132 332	0	0	2 400	8 425	875	336 438
87	УКРАЇНСЬКИЙ БІЗНЕС БАНК	18 748	204 080	127 886	0	0	2 948	1 204	294	355 160
88	"НАЦІОНАЛЬНИЙ КРЕДИТ"	25 750	188 494	141 330	0	0	703	0	783	357 060
89	"УКРАЇНСЬКИЙ ФІНАНСОВИЙ СВІТ"	20 809	68 561	161 878	49 613	0	2 300	0	5 837	308 998
90	"СТОЛИЦЯ"	1 263	212 335	112 846	0	0	772	2 521	11 848	341 584
91	"КЛІРІНГОВИЙ ДІМ"	58 619	187 666	60 355	0	0	1 365	1 939	6 078	316 022
92	УКРГАЗПРОМБАНК	70 653	176 755	38 215	0	0	1 242	0	3 214	290 079
93	АРТЕМ БАНК	65 503	92 947	137 152	0	0	3 286	105	13 554	312 548
94	СХІДНОЄВРОПЕЙСКИЙ БАНК	73 279	75 514	157 345	4 890	0	3 406	2 052	8 667	325 153
95	МІЖНАРОДНИЙ ІПОТЕЧНИЙ БАНК	53 288	142 236	42 840	0	0	2 350	0	116 206	356 921
96	БМ БАНК	112 712	157 171	11 825	0	0	3 381	32	25 760	310 883
97	"КАМБІО"	53 950	150 441	82 982	22 931	0	4 879	0	3 487	318 670
98	АГРАРНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК	97 408	134 909	61 401	408	0	1 849	2 960	818	299 753
99	"ІНТЕГРАЛ"	51 516	125 272	91 552	0	0	2 156	75	690	271 260
100	УКРКОМУНБАНК	14 645	113 828	134 247	0	0	4 254	3 117	13 612	283 703
101	"ДАНІЕЛЬ"	49 180	96 183	94 124	0	0	2 551	7 272	886	250 196
102	БАНК ІНВЕСТИЦІЙ ТА ЗАОЩДЖЕНЬ	55 676	112 733	83 508	0	0	171	0	69	252 157
103	ФІНБАНК	47 100	84 421	81 076	0	0	1 482	11 248	35	225 361
104	"АВТОКРАЗБАНК"	16 927	116 320	114 248	0	0	1 770	441	3 243	252 949
105	"СИНТЕЗ"	33 330	48 471	139 196	337	0	1 988	8	15 166	238 496
106	ПРОМЕКОНОМБАНК	26 650	75 832	126 003	1 119	10 000	3 316	0	6 738	249 658
107	"АРМА"	60 472	71 668	86 291	0	0	3 296	0	340	222 068
108	"ПРИВАТИНВЕСТ"	221 663	227	69	0	0	38	977	19 636	242 610
109	БТА БАНК	54 888	104 228	42 588	0	0	1 552	2 451	20 221	225 928
110	ЗЕМЕЛЬНИЙ БАНК	22 590	124 708	46 972	0	0	1 745	71	347	196 435
111	ЛЕГБАНК	8 050	100 366	96 414	815	0	2 429	15	5 487	213 576
112	"ПОРТО-ФРАНКО"	38 181	62 400	109 184	0	0	815	0	2 660	213 240
113	"УКРАЇНСЬКИЙ КАПІТАЛ"	48 456	53 791	88 959	0	0	1 934	6 303	6 296	205 739
114	"КОНТРАКТ"	41 794	71 214	87 730	0	0	1 978	5 867	1 509	210 091
115	ОДЕСА-БАНК	97 243	43 295	59 441	0	0	1 166	199	111	201 456
116	"ПРИЧОРНОМОР'Я"	4 003	41 006	90 674	1 910	8 338	4 047	4 028	401	154 407
117	ЧОРНОМОРСЬКИЙ БАНК РОЗВИТКУ ТА РЕКОНСТРУКЦІЇ	3 030	80 658	107 182	0	0	1 283	1 632	6 299	200 084
118	ІНТЕРБАНК	45 737	49 168	92 723	0	0	2 099	0	164	189 891
119	УКРАЇНСЬКА ФІНАНСОВА ГРУПА	82 698	45 966	55 428	0	0	922	1 580	158	186 751
120	"ПРИКАРПАТТЯ"	26 500	53 466	113 680	0	0	1 548	0	3 334	198 528
121	"ГРАНТ"	3 430	78 205	88 677	0	0	278	971	454	172 016
122	"ТРАСТ-КАПІТАЛ"	99 175	49 990	23 504	0	0	445	0	15 429	188 543
123	СОЦКОМБАНК	26 200	82 779	50 745	0	0	515	0	49	160 289
124	ЄВРОПЕЙСЬКИЙ БАНК РАЦІОНАЛЬНОГО ФІНАНСУВАННЯ	16 292	23 697	12 240	0	0	18	4	519	52 769
125	КООПІНВЕСТБАНК	22 575	40 564	90 741	0	0	553	0	210	154 642
126	"ТК КРЕДИТ"	98 840	70 605	11 708	0	0	501	0	3 549	185 203

БАНКИ УКРАЇНИ

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
127	ФІНРОСТБАНК	20 610	100 775	31 098	0	0	2 061	0	22 871	177 415
128	ПРОМИСЛОВО-ФІНАНСОВИЙ БАНК	41 278	79 474	33 283	0	0	685	449	15 237	170 407
129	СТАРОКІЇВСЬКИЙ БАНК	0	91 903	80 899	0	0	1 777	2 884	1 275	178 737
130	ІКАР-БАНК	8 000	48 488	87 651	0	0	478	5 828	5 302	155 748
131	ПОЛІКОМБАНК	19 979	41 141	74 312	0	0	935	0	7 696	144 062
132	РЕАЛ БАНК	54 263	47 936	26 310	0	0	476	174	289	129 447
133	ІНВЕСТБАНК	30 215	70 376	53 577	0	0	476	1 035	8 289	163 968
134	ІПОБАНК	0	100	0	0	0	0	0	132	232
135	"ВОЛОДИМИРСЬКИЙ"	28 647	29 232	55 685	0	0	1 956	3 444	18 389	137 353
136	ТАС-БІЗНЕСБАНК	12 204	45 137	50 232	0	0	1 997	504	115	110 190
137	AIC-БАНК	84 580	60 341	1 975	0	0	201	0	50	147 146
138	ПАРТНЕР БАНК	24 438	103 334	12 473	0	0	300	0	233	140 778
139	ІНВЕСТ-КРЕДИТ БАНК	53 171	14 134	43 748	0	0	1 009	1 548	18 648	132 258
140	"ЛЬВІВ"	10 330	56 463	46 639	0	0	1 350	0	4 128	118 910
141	ФІНЕКСБАНК	9 500	103 238	21 129	0	0	442	0	261	134 571
142	УКРАЇНСЬКИЙ КРЕДИТНИЙ БАНК	1 446	5 432	26 024	0	0	2 025	2 715	10 148	47 791
143	"МОРСЬКИЙ"	17 220	50 550	33 079	0	0	835	0	8 059	109 743
144	"СЛАВУТИЧ"	24 062	27 148	43 024	0	0	1 011	2 397	6 086	103 729
145	РЕГІОН БАНК	8 365	35 707	61 636	0	0	1 694	1 878	555	109 836
146	"ФАМІЛЬНИЙ"	18 545	10 437	55 186	0	0	1 193	3 575	15 092	104 027
147	БАНК РЕНЕСАНС КАПІТАЛ	16 790	0	4 084	0	0	151	36	1 530	22 592
148	"ЮНЕКС"	0	77 685	14	0	0	38	0	67	77 803
149	"УКООПСПІЛКА"	0	32 771	22 669	0	0	539	9 797	4 842	70 617
150	"КОНКОРД"	0	66 162	0	0	0	33	0	46 172	112 368
151	"ОЛІМПІЙСЬКА УКРАЇНА"	12 056	15 353	28 763	0	0	690	15	3 246	60 124
152	КОМЕРЦІЙНИЙ ІНДУСТРІАЛЬНИЙ БАНК	11 500	31 876	8 270	0	0	835	0	10 113	62 594
153	ДІАЛОГБАНК	5 163	21 089	20 147	0	0	308	27	160	46 893
154	СХІДНО-ПРОМИСЛОВИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК	1 000	20 934	42 413	0	5 001	1 217	245	1 392	72 203
155	СИГМАБАНК	0	31 249	153	0	0	31	0	2	31 435
156	БАНК "ПЕРСПЕКТИВА"	2 178	34 254	1 783	0	0	21	0	137	38 372
157	ПРАЙМ-БАНК	11 312	11 518	24 262	1 626	0	328	1 097	1 181	51 323
158	"ВЕЛЕС"	18 562	14 200	3 614	0	0	35	0	3 239	39 650
159	TMM-БАНК	0	13 551	32 840	0	0	30	73	173	46 667
160	"ЗЕМЕЛЬНИЙ КАПІТАЛ"	12 659	15 575	12 486	0	0	692	0	11 365	52 777
161	УКРБУДІНВЕСТБАНК	0	19 437	1 221	0	0	437	0	23 630	44 724
162	ЄВРОБАНК	1 968	19 650	17 737	0	0	868	0	10 060	50 283
163	РАДАБАНК	0	7 518	25 291	0	0	626	864	374	34 674
164	КЛАСИКБАНК	5 500	7 019	6 848	21	0	153	5	78	19 623
165	"АЛЬЯНС"	7 654	4 604	6 460	0	0	148	125	4 663	23 654
166	БАНК "НАРОДНИЙ КАПІТАЛ"	10 424	954	6 622	0	0	133	2	4 248	22 382
167	"СТОЛИЧНИЙ"	0	3 998	11 841	0	0	367	0	237	16 443
168	УКРАЇНСЬКИЙ БАНК РЕКОНСТРУКЦІЇ ТА РОЗВИТКУ	6 107	2 859	0	0	0	133	0	12 667	21 766
169	БАНК "БОГУСЛАВ"	0	0	0	0	0	15	4	0	20
Усього по групі		4 528 045	10 180 185	10 152 725	180 361	40 796	238 386	150 158	920 008	26 390 659
Усього по системі банків		76 644 665	95 793 690	107 135 297	991 466	5 173 118	3 056 675	1 681 820	7 136 447	297 613 179

Структура власного капіталу банків

№ п/п	Назва банку	Статутний капітал	Власні акції (частки, пая), що викуплені в акціонерів (учасників)	Емісійні різници	Резерви, капіталізовані дивіденди та інші фонди банку	Резерви переоцінки основних засобів
1	2	3	4	5	6	
Група I (кількість банків у групі – 15)						
1	ПРИВАТБАНК	2 082 000	0	0	308 155	353 997
2	РАЙФАЙЗЕН БАНК АВАЛЬ	2 099 935	2 013	68 164	66 790	622 445
3	УКРСИББАНК	1 750 000	0	0	158 718	10 442
4	УКРЕКСІМБАНК	918 417	0	0	65 563	486 549
5	ПРОМІНВЕСТБАНК	200 175	0	0	1 011 119	135 903
6	УКРСОЦБАНК	370 000	1	992	560 775	705 688
7	ОЩАДБАНК	722 000	0	0	13 508	899 569
8	ОТП БАНК	519 798	0	2 754	103 961	0
9	“НАДРА”	389 863	0	634 612	113 063	185
10	“ФОРУМ”	621 000	0	1 036	5 109	41 451
11	“ФІНАНСИ ТА КРЕДИТ”	519 000	0	0	60 847	16 315
12	КРЕДИТПРОМБАНК	449 000	0	1 061	85 308	59 311
13	УКРПРОМБАНК	842 000	0	0	12 824	0
14	БРОКІЗНЕСБАНК	650 000	0	0	35 741	233 557
15	ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК	326 002	0	98 129	156 336	194 468
Усього по групі		12 459 190	2 014	806 748	2 757 817	3 759 884
Група II (кількість банків у групі – 19)						
16	АЛЬФА-БАНК	360 000	0	6	5 239	110 738
17	УКРГАЗБАНК	300 000	0	2 025	43 107	102 009
18	ВАБАНК	201 411	0	283 612	14 442	1 619
19	ТАС-КОМЕРЦБАНК	482 600	0	0	24 903	38 652
20	“ПІВДЕННИЙ”	353 500	0	0	11 585	44 857
21	РОДОВІД БАНК	350 000	0	0	22 698	54 898
22	“ХРЕЩАТИК”	250 000	0	0	28 206	38 689
23	ПРАВЕКС-БАНК	171 499	0	672	10 219	96 816
24	ІНГ БАНК УКРАЇНА	304 761	0	0	108 560	0
25	КРЕДОБАНК	219 299	0	38	15 245	0
26	ДОНГОРБАНК	194 400	0	3 531	18 490	11 797
27	“МРІЯ”	133 959	635	65	90 455	402
28	ХФБ БАНК УКРАЇНА	109 834	0	571	55 470	0
29	ІНДУСТРИАЛЬНО-ЕКСПОРТНИЙ БАНК	200 000	0	0	30 060	6 119
30	ІНДУСТРІАЛБАНК	154 938	292	7 926	192 765	11 099
31	СІТІБАНК (УКРАЇНА)	50 000	0	17 090	131 421	0
32	“ФІНАНСОВА ІНІЦІАТИВА”	400 000	0	0	2 853	0
33	ІМЕКСБАНК	235 000	0	0	27 235	8 123
34	КАЛІОН БАНК УКРАЇНА	84 769	0	0	52 041	0
Усього по групі		4 555 972	927	315 536	884 994	525 818
Група III (кількість банків у групі – 25)						
35	ТАС-ІНВЕСТБАНК	187 236	0	0	3 731	0
36	ПРОКРЕДІТ БАНК	75 000	0	778	37 063	0
37	“КІЇВ”	86 522	1 118	449	52 800	26 844
38	АКТИВ БАНК	312 750	0	0	3 010	0
39	ВНСШТОРГБАНК	275 000	0	0	607	0
40	“ДЕЛЬТА”	360 000	0	0	0	0
41	“КРЕДИТ-ДНІПРО”	73 706	0	0	59 117	0
42	ЕКСПРЕС-БАНК	75 613	828	0	32 294	8
43	УКРІНБАНК	204 423	0	12	8 276	228 994
44	МОРСЬКИЙ ТРАНСПОРТНИЙ БАНК	50 000	0	14 016	45 662	26 292
45	“НРБ-УКРАЇНА”	75 573	0	0	30 307	0
46	МЕГАБАНК	115 000	0	138	42 471	17 493
47	“БІГ ЕНЕРГІЯ”	100 000	0	0	36 318	87
48	“ТАВРИКА”	51 352	0	0	30 843	0

України за станом на 01.01.2007 р.

Тис. грн.

У тому числі		Резерви переоцінки цінних паперів	Прибуток/збиток минулых років	Прибуток/збиток поточного року	Усього власного капіталу	Усього пасивів		
резерви переоцінки нерухомості	резерви переоцінки нематеріальних активів	7	8	9	10	11	12	13
202 168	0	0	37 895	506 208	3 288 255	33 777 212		
616 167	0	520	17 082	337 920	3 210 843	27 773 060		
6 880	292	-4 192	16 679	68 585	2 000 233	22 369 934		
486 421	0	-4 040	5 370	368 237	1 840 097	18 649 603		
131 311	0	1 912	1 091	222 782	1 572 981	17 595 766		
704 117	0	227	1 645	287 336	1 926 662	17 531 455		
894 755	0	0	11 014	145 302	1 791 394	11 590 403		
0	0	2 691	0	320 284	949 488	11 176 462		
185	0	0	227	186 604	1 324 555	10 293 707		
41 451	0	0	70 314	27 756	766 667	7 378 288		
16 315	0	20	116	101 687	697 985	7 340 279		
59 311	0	805	47	56 898	652 430	7 117 621		
0	0	0	29 616	54 140	938 581	6 553 370		
233 557	0	94	45 078	60 101	1 024 570	6 530 785		
194 265	0	-277	123 954	81 845	980 458	6 082 879		
3 586 903	292	-2 240	360 128	2 825 685	22 965 199	211 760 824		
110 738	0	-451	15	18 138	493 685	6 284 233		
90 984	0	-112	-1 132	30 774	476 670	4 460 833		
1 619	0	-451	26 000	26 330	552 963	4 407 498		
38 652	0	-907	9 396	17 324	571 968	4 123 034		
44 857	0	225	0	45 890	456 057	4 038 243		
49 188	0	0	0	22 552	450 149	3 675 211		
38 689	0	1 243	1 564	32 440	352 141	3 624 030		
95 248	0	0	940	83 271	363 417	3 583 028		
0	0	0	0	84 903	498 223	3 470 567		
0	0	0	0	23 158	257 741	3 287 335		
11 797	0	6 414	55 006	62 713	352 352	2 950 659		
0	0	677	80	39 201	264 204	2 837 394		
0	0	-589	16 409	58 433	240 129	2 823 444		
6 119	0	0	1 258	-54 161	183 277	2 722 967		
3 514	0	3 219	3 779	49 275	422 710	2 685 865		
0	0	-2 017	0	59 919	256 413	2 657 707		
0	0	0	0	15 763	418 616	2 540 978		
8 123	0	0	0	22 632	292 990	2 536 572		
0	0	0	0	52 148	188 957	2 098 493		
499 528	0	7 251	113 315	690 703	7 092 662	64 808 091		
0	0	0	21 951	21 118	234 035	2 077 720		
0	0	0	0	21 867	134 708	1 850 084		
26 602	0	50	211	16 405	182 162	1 660 517		
0	0	0	23 488	21 064	360 312	1 592 454		
0	0	-75	0	21 315	296 848	1 513 671		
0	0	0	0	3 576	363 576	1 512 834		
0	0	32	57	37 531	170 443	1 404 299		
0	0	0	98 822	33 265	239 174	1 269 187		
228 994	0	0	-8 130	7 337	440 912	1 241 351		
26 292	0	-7 665	407	5 353	134 065	1 219 299		
0	0	-1 679	0	15 578	119 780	1 205 870		
17 493	0	1 012	405	11 280	187 799	1 120 724		
0	0	1 939	9 816	5 084	153 244	1 037 576		
0	0	623	258	17 776	100 851	1 000 418		

БАНКИ УКРАЇНИ

	1	2	3	4	5	6
49	"КІЇВСЬКА РУСЬ"	50 330	0	82	6 669	32 243
50	"ПРЕСТИЖ"	300 000	0	0	0	0
51	УНІВЕРСАЛЬНИЙ БАНК РОЗВИТКУ ТА ПАРТНЕРСТВА	140 000	0	0	1 574	0
52	БАНК ПЕТРОКОММЕРЦ-УКРАЇНА	44 865	0	124	17 112	0
53	"АРКАДА"	146 445	0	13	20 582	2
54	ЗАХІДНІКОМБАНК	56 000	0	0	1 987	9 650
55	АГРОБАНК	70 000	0	0	198	0
56	ЕКСПОБАНК	73 676	0	0	2 437	75 202
57	СЕБ БАНК	12 577	0	0	44 076	64 008
58	ФАКТОРІАЛ-БАНК	62 112	0	2	8 115	24 238
59	"ДНІСТЕР"	41 500	0	0	10 344	10 576
Усього по групі		3 039 680	1 946	15 614	495 593	515 637
Група IV (кількість банків у групі – 110)						
60	"ДІАМАНТ"	100 000	0	0	21 603	0
61	ПЕРШИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК	150 000	0	17 924	24 484	0
62	ТРАНСБАНК	40 042	34	0	5 180	2 031
63	ЕЛЕКТРОН БАНК	48 500	0	4	3 068	41 170
64	"БАЗИС"	40 091	0	0	13 595	20 559
65	МІЖНАРОДНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК	44 101	0	0	9 741	7 258
66	ФІНАНСОВИЙ СОЮЗ БАНК	197 526	0	7 000	784	1 313
67	"ЄВРОПЕЙСЬКИЙ"	57 000	0	3 365	4 493	16 132
68	УКРАЇНСЬКИЙ ПРОФЕСІЙНИЙ БАНК	180 000	0	9 540	5 882	95
69	БАНК РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ	44 683	0	0	6 324	0
70	АВТОАЗБАНК	36 000	32	54	35 344	3 487
71	"НАЦІОНАЛЬНІ ІНВЕСТИЦІЇ"	31 000	0	0	15 008	0
72	МІСТО-БАНК	75 800	0	0	5 329	0
73	"УНІВЕРСАЛЬНИЙ"	55 000	0	0	14 867	599
74	"ЗОЛОТІ ВОРОТА"	72 000	0	0	854	1
75	ІНПРОМБАНК	43 648	0	0	11 538	31 116
76	ОБ'ЄДНАНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК	56 306	0	0	845	6 153
77	"ДЕМАРК"	102 000	0	466	10 176	8 710
78	УНІКРЕДИТ БАНК	291 475	0	1 447	8 308	54
79	"МЕРКУРІЙ"	48 520	0	0	3 394	7 765
80	ПОЛТАВА БАНК	40 500	54	60	27 123	44 732
81	ЕНЕРГОБАНК	69 451	0	0	10 425	15 370
82	"КАПІТАЛ"	48 656	0	1 049	4 097	2 275
83	"НОВИЙ"	55 000	0	0	556	2 396
84	"ПІВДЕНКОМБАНК"	45 380	0	0	12 856	4 520
85	"МЕТАЛУРГ"	13 251	0	1 612	69 584	7 807
86	ФОРТУНА БАНК	60 000	0	0	4 840	25 275
87	УКРАЇНСЬКИЙ БІЗНЕС БАНК	34 160	0	0	8 153	17 975
88	"НАЦІОНАЛЬНИЙ КРЕДИТ"	28 085	115	0	30 606	0
89	"УКРАЇНСЬКИЙ ФІНАНСОВИЙ СВІТ"	103 000	0	0	1 563	0
90	"СТОЛИЦЯ"	63 200	0	0	557	7 060
91	"КЛІРИНГОВИЙ ДІМ"	71 276	0	0	4 015	0
92	УКРГАЗПРОМБАНК	18 200	331	5	55 095	0
93	АРТЕМ БАНК	69 000	0	0	2 511	0
94	СХІДНОЄВРОПЕЙСЬКИЙ БАНК	45 000	0	0	6 087	5 764
95	МІЖНАРОДНИЙ ІПОТЕЧНИЙ БАНК	37 167	0	0	0	0
96	БМ БАНК	62 908	0	0	0	0
97	"КАМБІО"	48 682	0	0	79	0
98	АГРАРНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК	29 060	0	1	8 657	9 929
99	"ІНТЕГРАЛ"	62 700	0	14	11 272	0
100	УКРКОМУНБАНК	40 700	0	0	224	10 847
101	"ДАНИЄЛЬ"	49 310	0	0	134	21 510
102	БАНК ІНВЕСТИЦІЙ ТА ЗАОЩДЖЕНЬ	70 000	0	0	121	0
103	ФІНБАНК	60 050	0	44	5 888	28 574
104	"АВТОКРАЗБАНК"	45 000	0	1 525	1 228	965
105	"СИНТЕЗ"	63 800	0	0	437	0
106	ПРОМЕКОНОМБАНК	50 397	0	0	4 824	943
107	"АРМА"	75 000	0	0	1 324	0
108	"ПРИВАТІНВЕСТ"	38 000	47	27	767	0
109	БТА БАНК	48 096	0	3	3 470	7 353

БАНКИ УКРАЇНИ

7	8	9	10	11	12	13
32 243	0	15	2 198	3 166	94 703	986 106
0	0	-71	0	366	300 295	959 784
0	0	756	3 980	7 837	154 148	950 095
0	0	18	0	11 557	73 676	911 018
0	0	1	7 224	11 616	185 883	888 700
9 650	0	-25	13 790	18 024	99 426	863 203
0	0	-43	3 506	5 721	79 382	853 007
75 129	0	0	13	16 006	167 334	845 703
63 984	0	-543	1 287	5 474	126 880	822 067
24 238	0	27	0	3 040	97 534	802 661
10 576	0	0	2 819	4 203	69 442	689 731
515 201	0	-5 628	182 102	325 559	4 566 612	29 278 079

0	0	0	0	12 118	133 721	1 041 584
0	0	577	3	10 685	203 673	789 768
1 701	0	1 699	18 622	6 240	73 780	748 052
40 970	0	22	-123	6 029	98 669	682 069
20 559	0	0	0	6 817	81 062	674 035
7 258	0	0	0	5 620	66 722	664 048
1 313	0	0	-1 104	5 455	210 975	657 403
16 132	0	30	7 024	7 680	95 724	655 181
0	0	0	0	6 457	201 973	626 514
0	0	14	1 176	5 138	57 334	623 124
1 964	0	0	61	7 492	82 407	611 317
0	0	-727	0	3 887	49 168	600 898
0	0	0	0	4 032	85 161	598 216
599	0	0	100	6 146	76 712	563 429
0	0	0	637	2 131	75 623	552 661
31 110	0	0	3 222	5 130	94 655	548 700
6 153	0	-706	150	2 309	65 056	535 220
8 562	0	0	11	3 530	124 893	533 332
0	0	0	1 217	-22 109	280 393	510 818
7 765	0	0	254	5 015	64 948	505 750
44 732	0	0	0	6 540	118 901	500 804
15 370	0	0	-10 912	2 638	86 973	497 384
2 275	0	0	0	4 708	60 785	483 833
2 396	0	-44	125	1 541	59 574	457 601
4 421	0	0	5	10 681	73 443	445 065
7 255	0	91	4	2 818	95 167	438 692
25 275	0	0	0	4 767	94 882	431 320
17 975	0	2	-109	1 907	62 088	417 248
0	0	0	0	1 548	60 125	417 185
0	0	0	0	3 502	108 064	417 063
7 060	0	-23	9	3 516	74 320	415 904
0	0	-33	0	5 296	80 553	396 576
0	0	-210	15 804	11 019	99 582	389 661
0	0	0	0	4 238	75 749	388 297
5 764	0	429	-10	3 841	61 111	386 263
0	0	0	-10 445	-9 263	17 459	374 379
0	0	-28	0	47	62 927	373 809
0	0	0	0	3 547	52 308	370 977
9 929	0	-2 182	0	3 049	48 513	348 266
0	0	3	0	2 675	76 664	347 924
10 847	0	0	3 218	1 199	56 188	339 891
21 510	0	1 949	1 273	3 119	77 295	327 492
0	0	0	0	2 179	72 299	324 456
28 574	0	0	360	3 698	98 614	323 975
965	0	-2	10 772	2 404	61 893	314 841
0	0	0	6 997	5 033	76 267	314 763
943	0	1	0	1 550	57 715	307 373
0	0	0	0	2 903	79 227	301 295
0	0	0	10 439	1 103	50 289	292 899
7 353	0	-10	579	2 017	61 507	287 435

БАНКИ УКРАЇНИ

	1	2	3	4	5	6
110	ЗЕМЕЛЬНИЙ БАНК	75 000	0	2 295	887	0
111	ЛЕГБАНК	46 000	0	0	7 548	153
112	"ПОРТО-ФРАНКО"	49 154	0	0	6 079	255
113	"УКРАЇНСЬКИЙ КАПІТАЛ"	40 000	0	0	2 390	18 893
114	"КОНТРАКТ"	36 226	0	0	875	17 513
115	ОДЕСА-БАНК	32 794	0	0	1 630	1 221
116	"ПРИЧОРНОМОР'Я"	85 000	0	0	10 053	0
117	ЧОРНОМОРСЬКИЙ БАНК РОЗВИТКУ ТА РЕКОНСТРУКЦІЇ	44 007	0	0	5 125	4 897
118	ІНТЕРБАНК	36 050	0	0	13 051	313
119	УКРАЇНСЬКА ФІНАНСОВА ГРУПА	57 661	0	0	105	2 959
120	"ПРИКАРПАТТЯ"	22 000	0	0	5 011	10 896
121	"ГРАНТ"	40 000	0	0	12 220	12 491
122	"ТРАСТ-КАПІТАЛ"	33 250	0	0	1 717	8 288
123	СОЦКОМБАНК	66 000	0	0	5 269	0
124	ЄВРОПЕЙСЬКИЙ БАНК РАЦІОНАЛЬНОГО ФІНАНСУВАННЯ	153 000	7	0	5 036	13 394
125	КООПІНВЕСТБАНК	69 080	0	0	2 592	1 298
126	"ТК КРЕДИТ"	31 829	0	5	7 298	248
127	ФІНРОСТБАНК	39 791	0	0	654	4 018
128	ПРОМИСЛОВО-ФІНАНСОВИЙ БАНК	45 000	0	609	3 804	1 348
129	СТАРОКІЇВСЬКИЙ БАНК	24 500	0	0	2 733	11 475
130	ІКАР-БАНК	35 000	0	3	1 177	17 443
131	ПОЛІКОМБАНК	24 000	0	0	6 642	34 535
132	РЕАЛ БАНК	63 000	0	0	8 489	759
133	ІНВЕСТБАНК	27 680	0	0	1 297	6 742
134	ІПОБАНК	200 000	0	0	0	0
135	"ВОЛОДИМИРСЬКИЙ"	35 860	0	0	4 677	10 331
136	ТАС-БІЗНЕСБАНК	85 000	0	0	0	6 745
137	АІС-БАНК	40 000	0	0	0	0
138	ПАРТНЕР БАНК	40 000	0	0	0	0
139	ІНВЕСТ-КРЕДИТ БАНК	37 141	0	0	2 618	5 866
140	"ЛЬВІВ"	47 305	186	0	3 626	7 928
141	ФІНЕКСБАНК	39 974	0	0	1 685	0
142	УКРАЇНСЬКИЙ КРЕДИТНИЙ БАНК	125 560	0	41	26 351	3 075
143	"МОРСЬКИЙ"	40 461	0	0	2 840	5 581
144	"СЛАВУТИЧ"	42 160	0	17	2 800	6 313
145	РЕГІОН БАНК	29 490	0	12	1 470	6 280
146	"ФАМІЛЬНИЙ"	32 070	6	0	2 346	10 725
147	БАНК РЕНЕСАНС КАПІТАЛ	124 457	0	0	0	0
148	"ЮНЕКС"	54 000	0	4 161	1 209	9 536
149	"УКООПСПІЛКА"	33 626	0	0	286	29 785
150	"КОНКОРД"	22 000	0	0	0	0
151	"ОЛІМПІЙСЬКА УКРАЇНА"	56 650	1 040	7	2 358	0
152	КОМЕРЦІЙНИЙ ІНДУСТРІАЛЬНИЙ БАНК	35 892	0	0	1 310	38
153	ДІАЛОГБАНК	62 450	0	0	292	124
154	СХІДНО-ПРОМИСЛОВИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК	33 200	0	0	921	0
155	СИГМАБАНК	68 000	0	0	0	0
156	БАНК "ПЕРСПЕКТИВА"	57 740	0	0	323	0
157	ПРАЙМ-БАНК	28 600	0	3 920	3 262	3 291
158	"ВЕЛЕС"	33 000	0	5 200	5 959	3 536
159	ТММ-БАНК	31 000	0	95	4 441	0
160	"ЗЕМЕЛЬНИЙ КАПІТАЛ"	25 688	0	0	929	26
161	УКРБУДІНВЕСТБАНК	34 440	0	0	131	0
162	ЄВРОБАНК	26 670	0	0	0	0
163	РАДАБАНК	32 314	0	0	1 055	462
164	КЛАСИКБАНК	40 635	0	0	604	4 522
165	"АЛЬянс"	35 421	0	0	3 526	0
166	БАНК "НАРОДНИЙ КАПІТАЛ"	33 456	0	0	977	0
167	"СТОЛИЧНИЙ"	40 335	0	0	1 141	5
168	УКРАЇНСЬКИЙ БАНК РЕКОНСТРУКЦІЇ ТА РОЗВИТКУ	32 000	0	0	0	0
169	БАНК "БОГУСЛАВ"	40 000	0	0	0	0
Усього по групі		6 211 337	1 852	60 506	666 129	643 046
Усього по системі банків		26 266 179	6 739	1 198 405	4 804 533	5 444 381

БАНКИ УКРАЇНИ

7	8	9	10	11	12	13
0	0	166	7 926	3 511	89 785	286 220
0	0	0	2 374	3 343	59 417	272 993
0	0	0	1 006	1 887	58 380	271 620
18 893	0	0	0	2 927	64 210	269 950
17 513	0	0	1 051	1 968	57 633	267 725
1 221	0	0	0	21 782	57 427	258 883
0	0	38	0	6 217	101 308	255 715
4 897	0	0	0	450	54 479	254 564
313	0	-13	6	9 777	59 184	249 075
2 959	0	4	73	1 409	62 211	248 962
10 896	0	0	0	2 054	39 961	238 489
12 068	0	0	54	810	65 576	237 592
8 288	0	0	0	2 349	45 604	234 146
0	0	0	0	2 435	73 704	233 993
13 394	0	0	0	8 061	179 484	232 253
1 298	0	0	0	1 129	74 100	228 742
0	0	0	77	2 005	41 462	226 665
0	0	0	1 858	906	47 228	224 642
1 348	0	0	0	3 231	53 992	224 399
11 475	0	210	1 278	2 679	42 875	221 612
17 443	0	0	3 914	4 468	62 005	217 753
34 535	0	0	0	589	65 765	209 828
556	0	328	4 144	732	77 451	206 898
6 742	0	0	0	1 031	36 750	200 718
0	0	0	0	233	200 233	200 464
10 331	0	0	0	1 704	52 572	189 925
6 745	0	20	-15 932	1 632	77 465	187 655
0	0	0	0	-1 961	38 039	185 185
0	0	0	0	3 002	43 002	183 781
5 866	0	0	0	2 736	48 361	180 618
7 928	0	0	0	1 601	60 275	179 185
0	0	0	795	1 547	44 001	178 571
3 075	0	0	0	-28 396	126 631	174 421
5 581	0	0	0	1 115	49 996	159 740
6 313	0	0	0	1 573	52 864	156 592
6 104	0	0	586	6 571	44 409	154 245
10 725	0	0	252	1 331	46 718	150 745
0	0	0	0	1 779	126 236	148 828
9 536	0	0	-11 506	1 849	59 249	137 052
29 785	0	0	0	2 298	65 996	136 614
0	0	0	0	1	22 001	134 369
0	0	0	95	751	58 821	118 945
38	0	0	54	14 192	51 487	114 081
0	0	20	1 592	1 817	66 296	113 189
0	0	-15	0	2 591	36 697	108 900
0	0	0	0	10	68 010	99 444
0	0	0	0	2 470	60 533	98 905
3 291	0	0	0	1 351	40 424	91 747
3 536	0	0	0	759	48 454	88 105
0	0	0	0	3 280	38 816	85 484
0	0	0	1 430	1 474	29 545	82 323
0	0	0	0	824	35 395	80 119
0	0	0	-92	347	26 924	77 208
462	0	0	0	3 749	37 581	72 255
4 522	0	0	334	281	46 377	66 000
0	0	0	0	793	39 740	63 394
0	0	0	327	525	35 286	57 668
5	0	0	-1 417	547	40 611	57 054
0	0	535	-1 839	-1 228	29 468	51 235
0	0	0	0	2	40 002	40 022
634 412	0	2 145	57 799	302 525	7 941 637	34 332 295
5 236 045	292	1 532	713 345	4 144 473	42 566 109	340 179 288

ЕКСКЛЮЗИВ /

Основні показники діяльності банків України на 1 лютого 2007 року

№ п/п	Назва показника	01.01. 2002 р.	01.01. 2003 р.	01.01. 2004 р.	01.01. 2005 р.	01.01. 2006 р.	01.01. 2007 р.	01.02. 2007 р.
1	Кількість зареєстрованих банків	189	182	179	181	186	193	193
2	Вилучено з Державного реєстру банків (з початку року)	9	12	8	4	1	6	0
3	Кількість банків, що перебувають у стадії ліквідації	35	24	20	20	20	19	19
4	Кількість діючих банків	152	157	158	160	165	170	171
4.1	Із них: з іноземним капіталом;	21	20	19	19	23	35	35
4.1.1	у тому числі з 100-відсотковим іноземним капіталом	6	7	7	7	9	13	13
5	Частка іноземного капіталу в статутному капіталі банків, %	12.5	13.7	11.3	9.6	19.5	27.6	27.3
Активи, млн. грн.								
1	Загальні активи (не скориговані на резерви за активними операціями)	50 785	67 774	105 539	141 497	223 024	353 086	352 299
1.1	Чисті активи (скориговані на резерви за активними операціями)	47 591	63 896	100 234	134 348	213 878	340 179	339 160
2	Високоліквідні активи	7 744	9 043	16 043	23 595	36 482	44 851	46 079
3	Кредитний портфель	32 097	46 736	73 442	97 197	156 385	269 688	267 173
3.1	У тому числі: кредити, надані суб'єктам господарювання	26 564	38 189	57 957	72 875	109 020	167 661	165 806
3.2	кредити, надані фізичним особам	1 373	3 255	8 879	14 599	33 156	77 755	79 077
4	Довгострокові кредити	5 683	10 690	28 136	45 531	86 227	157 224	159 205
4.1	У тому числі довгострокові кредити, надані суб'єктам господарювання	5 125	9 698	23 239	34 693	58 528	90 576	91 578
5	Проблемні кредити (прострочені та сумнівні)	1 863	2 113	2 500	3 145	3 379	4 456	4 656
6	Вкладення в цінні папери	4 390	4 402	6 534	8 157	14 338	14 466	14 295
7	Резерви за активними операціями банків	3 194	3 905	5 355	7 250	9 370	13 289	13 505
	<i>Відсоток виконання формування резерву</i>	85.4	93.3	98.2	99.7	100.05	100.1	100.1
7.1	У тому числі резерв на відшкодування можливих втрат за кредитними операціями	2 963	3 575	4 631	6 367	8 328	12 246	12 357
Пасиви, млн. грн.								
1	Пасиви, всього	47 591	63 896	100 234	134 348	213 878	340 179	339 160
2	Балансовий капітал	7 915	9 983	12 882	18 421	25 451	42 566	43 167
2.1	У тому числі: сплачений зареєстрований статутний капітал	4 575	6 003	8 116	11 648	16 144	26 266	26 562
2.2	частка капіталу в пасивах	16.6	15.6	12.9	13.7	11.9	12.5	12.7
3	Зобов'язання банків	39 676	53 913	87 352	115 927	188 427	297 613	295 993
3.1	У тому числі кошти суб'єктів господарювання	15 653	19 703	27 987	40 128	61 214	76 898	73 601
3.1.1	із них строкові кошти суб'єктів господарювання	4 698	6 161	10 391	15 377	26 807	37 675	34 006
3.2	Кошти фізичних осіб	11 165	19 092	32 113	41 207	72 542	106 078	108 388
3.2.1	із них строкові кошти фізичних осіб	8 060	14 128	24 861	33 204	55 257	81 850	85 167
Довідково								
1	Регулятивний капітал, млн. грн.	8 025	10 099	13 274	18 188	26 373	41 148	41 268
2	Адекватність регулятивного капіталу (Н2)	20.69	18.01	15.11	16.81	14.95	14.19	14.19
3	Доходи, млн. грн.	8 583	10 470	13 949	20 072	27 537	41 645	3 984
4	Витрати, млн. грн.	8 051	9 785	13 122	18 809	25 367	37 501	3 574
5	Результат діяльності, млн. грн.	532	685	827	1 263	2 170	4 144	410
6	Рентабельність активів, %	1.27	1.27	1.04	1.07	1.31	1.61	1.42
7	Рентабельність капіталу, %	7.50	7.97	7.61	8.43	10.39	13.52	11.26
8	Чиста процента маржа, %	6.94	6.00	5.78	4.90	4.90	5.30	4.68
9	Чистий спред, %	8.45	7.20	6.97	5.72	5.78	5.76	5.06

На замовлення "Вісника НБУ" матеріал підготовлено працівниками управління аналізу діяльності системи банків департаменту методології банківського регулювання та нагляду Національного банку України.

Спеціально для "Вісника НБУ"**Основні монетарні параметри грошово-кредитного ринку України у січні 2007 року****Обсяги кредитів, наданих Національним банком для підтримання ліквідності банків України у січні 2007 р. (в розрізі інструментів)**

Відсотки

Показники	2007 р.	У тому числі за січень
Обсяги рефінансування банків, усього	100.00	100.00
У тому числі через:		
— кредити "овернайт", надані через постійно діючу лінію рефінансування	4.57	4.57
— кредити рефінансування, надані шляхом проведення тендера	—	—
— за кредитами рефінансування під заставу майнових прав на кошти банківського вкладу (депозиту), розміщеного в НБУ	95.43	95.43
— за операціями своп	—	—
— операції прямого РЕПО	—	—
— стабілізаційний кредит	—	—

Середньозважена процентна ставка за кредитами, наданими Національним банком для підтримання ліквідності банків України у січні 2007 р.

Відсотки

Показники	2007 р.	У тому числі за січень
Середньозважена процентна ставка за кредитами рефінансування, усього	8.59	8.59
У тому числі за:		
— кредитами "овернайт", наданими через постійно діючу лінію рефінансування	10.50	10.50
— кредитами, наданими шляхом проведення тендера	—	—
— кредитами рефінансування під заставу майнових прав на кошти банківського вкладу (депозиту), розміщеного в НБУ	8.50	8.50
— операціями своп	—	—
— операціями прямого РЕПО (розрахунково)	—	—
— стабілізаційним кредитом	—	—

Процентні ставки банків за кредитами та депозитами у національній валюті у січні 2007 р.*

Відсотки річні

Показники	Січень 2007 р.
На міжбанківському ринку:	
за кредитами, наданими іншим банкам	2.3
за кредитами, отриманими від інших банків	2.3
за депозитами, розміщеними в інших банках	4.3
за депозитами, залученими від інших банків	4.3
На небанківському ринку:	
за кредитами**	14.2
за депозитами	8.0

* За щоденною звітністю банків; з урахуванням вартості пролонгованих кредитів (депозитів).

** Без урахування ставок за кредитами "овердрафт".

Темпи зростання грошової маси у січні 2007 р.

Агрегати грошової маси	01.01.2007 р.	01.02.2007 р.
Готівка. Гроші поза банками		
M0, % до початку року	100.0	94.2
M0 + переказані кошти в національній валюті		
M1, % до початку року	100.0	96.1
M1 + переказані кошти в іноземній валюті та інші кошти		
M2, % до початку року	100.0	98.1
M2 + цінні папери власного боргу банків		
M3, % до початку року	100.0	98.1

Примітка. Облікова ставка Національного банку України у січні 2007 року не змінювалася і починаючи з 10 червня 2006 року становить 8.5% річних.

Починаючи з 01.10.2006 р. встановлено такі нормативи обов'язкового резервування для формування банками обов'язкових резервів (постанова Правління Національного банку України від 15.09.2006 р. № 364): за строковими коштами і вкладами (депозитами) юридичних і фізичних осіб у національній валюті — 0.5; за строковими коштами і вкладами (депозитами) юридичних і фізичних осіб у іноземній валюті — 4; за коштами вкладів (депозитів) юридичних і фізичних осіб у національній валюті на вимогу та коштами на поточних рахунках — 1; за коштами вкладів (депозитів) юридичних і фізичних осіб у іноземній валюті на вимогу та коштами на поточних рахунках — 5.

На замовлення "Вісника НБУ" матеріали підготовлено працівниками департаменту монетарної політики Національного банку України.

АННОТАЦИИ

Александр Петрик. *Инфляция в Украине: проблемы, риски, перспективы.*

В форме вопросов и ответов автор рассматривает основные проблемы применения режима инфляционного таргетирования в переходной экономике.

Основные макроэкономические показатели развития Украины в январе 2001—2007 годов.

Елена Береславская. *Особенности влияния валютного курса на внутренние цены в Украине.*

Исследована эластичность потребительских цен в Украине к динамике обменного курса. Предложено поддерживать стабильность номинального валютного курса гривни, избегая резких его изменений.

Задолженность по долгосрочным кредитам в иностранной валюте от нерезидентов.

Общий внешний долг Украины по состоянию на 30.12.2006 г.

Официальный курс гривни к иностранным валютам, устанавливаемый Национальным банком Украины один раз в месяц (за январь 2007 года).

Официальный курс гривни к иностранным валютам, устанавливаемый Национальным банком Украины ежедневно (за январь 2007 года).

Виктор Кравец. *Место и роль НСМЭП на карточном рынке Украины.*

Анализ развития карточного бизнеса в Украине и пути повышения роли НСМЭП на рынке платежных карт.

Вячеслав Татьянин. *Универсальная смарт-карточка "УкрКОС".*

Автор информирует о функциональных возможностях современных смарт-карточек.

Межбанковские расчеты через СЭП НБУ в 2006 году.

Анализ структуры и основных результатов работы Системы электронных платежей НБУ в 2006 году.

Юрий Иваненко, Андрей Мамышев. *К вопросу о раскрытии информации о государственном долге.*

Сформулированы предложения по улучшению органами государственной власти управления государственным долгом.

Лев Клёба. *Особенности подготовки и реализации инвестиционных проектов.*

Рассматриваются особенности подготовки инвестиционного проекта в современных экономических условиях.

Основные монетарные параметры денежно-кредитного рынка Украины в январе 2007 года.

Объемы кредитов, предоставленных Национальным банком для поддержания ликвидности банков Украины, средневзвешенная процентная ставка по кредитам, предоставленным Национальным банком для поддержания ликвидности банков Украины, процентные ставки банков по кредитам и депозитам в национальной валюте, динамика роста денежной массы по состоянию на 01.02.2007 г.

Виталий Рысин, Владимир Бабенко, Зоряна Лапишко. *Влияние иностранных банков на функционирование банковской системы Польши.*

Анализируются результаты экспансии банков с иностран-

ным капиталом в Польше с целью определить закономерности и тенденции, которые могут проявиться в ближайшем будущем в Украине.

Андрей Папуша. *Гордость и слава Полесья.*

Фotoочек, посвященный 10-летию со дня официального открытия Фабрики банкнотной бумаги Национального банка Украины (г. Малин).

Некоторые практические вопросы банковской деятельности.

На вопросы читателей относительно некоторых аспектов банковской деятельности отвечают специалисты юридического департамента НБУ.

Рынок государственных ценных бумаг Украины в январе 2007 года.

Украинско-китайский меморандум.

Сообщение о подписании Национальным банком Украины и Комиссией по регулированию банковской деятельности Китая Меморандума о взаимопонимании.

Изменения и дополнения к Государственному реестру банков, внесенные в январе 2007 г., а также изменения и дополнения к перечню операций, на осуществление которых банки получили банковскую лицензию и письменное разрешение Национального банка Украины на осуществление операций, внесенные в январе 2007 г.

Структура активов, обязательств, собственного капитала, финансовых результатов деятельности банков Украины по состоянию на 01.01.2007 г.

Основные показатели деятельности банков Украины на 1 февраля 2007 года.

О выпуске в обращение памятной монеты "Цимбали".

Официальное сообщение о выпуске в обращение и нумизматическое описание памятной монеты номиналом 5 гривень, посвященной украинскому народному инструменту — цимбалам. Фотоизображение аверса и реверса монеты.

О выпуске в обращение памятной монеты "Нестор-литописец".

Официальное сообщение о выпуске в обращение и нумизматическое описание памятной монеты номиналами 50 гривень, посвященной древнерусскому мыслителю и летописцу Нестору. Фотоизображение аверса и реверса монеты.

О выпуске в обращение памятной монеты "Рік Свині (Кабана)".

Официальное сообщение о выпуске в обращение и нумизматическое описание памятной монеты номиналами 5 гривень, посвященной году Свиньи (Кабана) по восточному календарю. Фотоизображение аверса и реверса монеты.

О выпуске в обращение юбилейной монеты "Сергій Корольов".

Официальное сообщение о выпуске в обращение и нумизматическое описание юбилейной монеты номиналом 2 гривни, посвященной выдающемуся ученному и конструктору Сергею Павловичу Королеву (1907—1966). Фотоизображение аверса и реверса монеты.

Михаил Крупка. *Фундаментальный научно-прикладной труд по вопросам формирования и трансформации банковских ресурсов.*

Рецензия на монографию А.Вожкова "Процессы трансформации банковских ресурсов".

ANNOTATIONS

Olexander Petryk. *Inflation in Ukraine: problems, risks, prospects.*

The author considers the key problems of applying inflation targeting to a transition economy.

Major macroeconomic indicators of the development of Ukraine in January 2001 - 2007.

Olena Bereslavskaya. *Peculiarities of exchange rate impact on domestic prices in Ukraine.*

Discussed is the elasticity of consumer prices in Ukraine with respect to the exchange rate. The author offers to keep the stability of the nominal exchange rate of hryvnia and to avoid its sharp changes.

Debts on foreign currency long-term loans granted by non-residents.
Total external debt of Ukraine at 30 December 2006.

Official exchange rate of hryvnia against foreign currencies established monthly by the National Bank of Ukraine (in January 2007).

Official exchange rate of hryvnia against foreign currencies established daily by the National Bank of Ukraine (in January 2007).

Viktor Kravets. *The place and the role of the NSMEP on the card market of Ukraine.*

Discussed is the development of card business in Ukraine and ways of increasing NSMEP role on the card market.

Viacheslav Tatianin. *The universal smart-card "UkrCOS".*
The author informs on the functionality of modern smart-cards.

The 2006 interbank payments through the System of Electronic Payments of the National Bank of Ukraine.

Discussed is the structure and results of the SEP operations in 2006.

Yuriy Ivanenko, Andrii Mamyshev. *To the question of information disclosure concerning the public debt.*

Made are suggestions on the improvement of public debt management by the state run public authorities.

Lev Klioba. *Peculiarities of preparation and realization of investment projects.*

Considered are the peculiarities of investment project preparation in the conditions of a present-day economy.

Major monetary parameters of the monetary market of Ukraine in January 2007.

Volumes of NBU credits for support of banks' liquidity, average weighted interest rates on NBU credits for support of banks' liquidity, interest rates of banks on national currency credits and deposits, dynamics of money supply growth, obligatory provisions formed by banks as of 1 February 2007.

Vitalii Rysin, Volodymyr Babenko, Zoriana Lapishko. *The impact of foreign banks on the operation of the banking system of Poland.*

Discussed is the expansion of banks with foreign capital in Poland with the aim of revealing mechanisms and tendencies that may appear in Ukraine in the near future.

Andrii Papusha. *The pride and glory of Polissia.*

Photo-essay dedicated to the 10th anniversary of the Banknote Paper Mill in the Town of Malyn.

Practical aspects of banking activity regulation.

NBU Legal Department experts answer the readers' questions about banking activity regulation.

Government securities market of Ukraine in January 2007.

The Ukrainian-Chinese memorandum.

Information about the mutual understanding memorandum signed by the National Bank of Ukraine and the Banking Regulation Commission of China.

Amendments to the State Register of Banks and to the list of transactions for whose performance banks were granted a banking license and NBU permission in writing made in January 2007.

Pattern of assets, liabilities, equity capital, and financial performance of Ukrainian banks' activities as of 1 January 2007.

Major indicators of the activities of Ukrainian banks as of 1 February 2007.

Putting into circulation the commemorative coin "Dulcimer".

Official report on putting into circulation the 5 hryvnia commemorative coin dedicated to the Ukrainian folk stringed instrument, the dulcimer. Obverse, reverse and numismatic description of the coin are enclosed.

Putting into circulation the commemorative coin "Nestor the Chronicler".

Official report on putting into circulation the 50 hryvnia commemorative coin dedicated to Nestor, an Old Rus thinker and chronicler. Obverse, reverse, and numismatic description of the coin are enclosed.

Putting into circulation the commemorative coin "The Year of the Pig".

Official report on putting into circulation the 5 hryvnia commemorative coin dedicated to the Year of the Pig according to the oriental calendar. Obverse, reverse, and numismatic description of the coin are enclosed.

Putting into circulation the commemorative coin "Serhii Koroliov".

Official report on putting into circulation the 2 hryvnia commemorative coin dedicated to prominent scientist and designer Serhii Koroliov (1907 – 1966). Obverse, reverse, and numismatic description of the coin are enclosed.

Mykhailo Krupka. *The fundamental academic and applied work concerning the formation and transformation of bank resources.*

Review on the monograph "Processes of bank resources transformation" by Anatolii Vozhzhov.